

POLEMIA

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2023

Kansalaismielipide ja kunnat

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2023

KAKS – KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT

Kunnallisalan kehittämissäätiön

Polemia-sarjan julkaisu nro 127

© Pole-Kuntatieto Oy ja kirjoittajat

ISBN 978-952-349-130-4 (pdf)

ISSN 1235-6964

Sisällys

ESIPUHE	7
1 JOHDANTO.....	8
2 ARVIOT JA NÄKEMYKSET SOTE-UUDISTUKSESTA.....	12
3 SUOMALAISTEN SUHDE TEKNOLOGIAN JA TEKOÄLYN KEHITYKSEEN	15
3.1 Suhtautuminen teknologian ja tieteen saavutuksiin	15
3.2 Suhtautuminen teknologian muutosta ja tekoälyä sivuaviin väittämiin	17
3.3 Arviot tekoälyn vaikutuksista	19
4 NÄKEMYKSET VIESTINTÄILMAPIIRISTÄ JA SEN MUUTOKSESTA.....	21
4.1 Yhteiskunnallista viestintää sivuavat mielipiteet	21
4.2 Arviot viestintäilmapiiirin muutoksesta	23
4.3 Mielipiteet sananvapaudesta ja sen käyttämisestä	25
4.4 Ihmisen keskeisimpien mielipiteiden muotoutumiseen vaikuttavat tekijät	27
5 SUHTAUTUMINEN MAAHANMUUTTOON	30
6 ARVIOT UHKATEKIJÖIDEN VAKAVUUDESTA.....	34
7 PRESIDENTIN ASEMA JA ARVOSTUS	38
7.1 Näkemykset valtionpään asemasta	38
7.2 Presidenttien arvostus Suomessa	40

7.3	Luottamus tasavallan presidenttiin ja muihin instituutioihin	41
8	YHTEISKUNTAPOLIITTISET ARVIOT JA NÄKEMYKSET..	44
8.1	Vaalien jälkeiseen hallitukseen kohdistuneet odotukset	44
8.2	Suhtautuminen hallituksen linjauksiin	47
8.3	Suhtautuminen hallitukseen ja oppositioon	49
8.4	Mielipiteet poliittisen päättäjän yksityisyyden suojasta	51
KUVIOT:		
	Arviot ja näkemykset sote-uudistuksesta	54
	Suomalaisten suhde teknologian ja tekoälyn kehitykseen	58
	Näkemykset viestintäilmapiiiristä ja sen muutoksesta	82
	Suhtautuminen maahanmuuttoon	112
	Arviot uhkatekijöiden vakavuudesta	123
	Presidentin asema ja arvostus	135
	Politiikka-arviot	153

Esipuhe

Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2023 kokoaa tietoja KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiön vuonna 2023 teettämistä kansalaistutkimuksista. Kyselytuloksia on aiemmin julkistettu KAKSin tiedotteina ja niitä syventävinä tutkimusosioina, jotka löytyvät säätiön verkkosivuilta. Tästä raportista alkaen KAKS julkaisee vuosittaisen kyselykoontinsa ainoastaan verkossa.

Vuoden 2023 kyselyjen aiheita olivat muun muassa kansalaisten arviot sote-uudistuksesta, suomalaisten suhde teknologian ja tekoälyn kehitykseen, mielipiteet viestintäilmapiiristä ja sen muutoksista, suhtautuminen maahanmuuttoon, arviot yhteiskunnallisista uhkatekijöistä, presidentin asema ja arvostus sekä kansalaisten yleiset yhteiskuntapoliittiset arviot ja näkemykset.

Tutkimuksen, kuten sarjan aiemmatkin osat, on säätiön toimeksiannosta tehnyt Verian Oy (ent. Kantar Public). Hankkeen vastaavana johtajana ja kokoajana on toiminut Juhani Pehkonen. Raportin graafiset esitykset on laatinut Pentti Kiljunen. Raportin kielenhuollosta on vastannut Sirpa Ovaskainen ja taitosta Taina Leino. Lämpimät kiitokset Teille kaikille!

Heinäkuussa 2024

tutkimuspäällikkö Sami Borg

KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiö

1 Johdanto

Tässä raportissa esitetään keskeiset tulokset vuoden 2023 aikana toteutetuista Kunnallisalan kehittämissäätiön Ilmapuntari-tutkimuksista, joissa on selvitetty suomalaisten yhteiskunnallisia mielipiteitä ja asenteita. Kysymyksenasettelu on ollut laaja ja kattanut useita teemakokonaisuuksia. Tarkastelukehikko on ulottunut keskeisiltä osin yhteiskunnalliseen ja poliittiseen asenneilmastoon.

Tutkimusaineisto raportoidaan johdannon lisäksi seitsemään päälukuun jäsennettynä. Koska rajanveto eri aihealueiden välillä on sopimuksenvaraista, jaotus on luonnollisesti paljolti esitystekninen.

Seuraavassa, raportin toisessa luvussa tarkastellaan kansalaisten näkemyksiä sote-uudistuksesta. Sosiaali- ja terveystieteiden järjestämistä vastuu siirtyi vuoden 2023 alussa kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille. Vastaajilta kysyttiin käsitystä sote-uudistuksen onnistumisesta omalla hyvinvointialueella ja arviota sote-palveluiden kehityksestä vastaisuudessa.

Kolmannessa luvussa selvitetään suomalaisten suhdetta teknologian ja tekoälyn kehitykseen. Luvussa valotetaan suomalaisten näkemyksiä tieteen ja teknologian vaikutuksista työelämään ja yhteiskuntaan. Keskeinen osa tätä lukua ovat odotukset tekoälyn kehitystä kohtaan.

Raportin neljännessä luvussa katse kääntyy kohden yhteiskunnallista viestintäilmapiiriä maassamme. Vastaajilta kysyttiin näkemyksiä yhteiskunnallisen viestintäilmapiirin muutoksesta maassamme. Samassa luvussa tarkastellaan myös mielipiteitä sananvapaudesta ja sen käyttämisestä.

Raportin viidennessä luvussa tarkastellaan puolestaan suomalaisten suhtautumista maahanmuuttoon. Tarkastelukehikkona tässä toimi maahanmuutto omaan kotikuntaan tai muille lähialueille. Kuudennessa luvussa käsitellään puolestaan suomalaisen arvioita erilaisten uhkatekijöiden todennäköisyydestä kymmenen seuraavan vuoden aikana.

Seitsemännessä luvussa sivutaan näkemyksiä valtionpään asemasta ja haetaan vastauksia siihen, kuka koetaan maamme historian arvostetuimmaksi presidentiksi. Tässä luvussa tarkastellaan myös sitä, mikä on tasavallan presidentin luottamus suhteessa muihin keskeisiin yhteiskunnan instituutioihin.

Raportin kahdeksannessa luvussa suurennuslasin alle poimitaan yleinen poliittinen mielipideilmasto. Tässä luvussa jäljitetään suhtautumista eduskuntavaalien 2023 jälkeen muodostettuun hallituspohjaan ja hallituksen linjauksiin. Luvussa käsitellään myös näkemyksiä poliittisen päättäjän yksityisyyden suojasta.

Tutkimusaineisto koostuu useammasta erillisestä osa-aineistosta. Ensimmäinen osa tutkimusaineistoa on koottu verkkopaneelissa kesäkuussa 2023. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 010. Vastaajat edustavat maamme 18–79-vuotiasta väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Toinen osa haastatteluista toteutettiin samalla metodilla syyskuussa. Haastatteluiden määrä oli tässä osiossa 1 013. Kolmas osa-aineisto kerättiin joulukuun alussa. Haastatteluiden määrä oli tässä 1 070.

Käsillä oleva raportti on yhteenveto vuoden 2023 osa-aineistoista. Raportissa verbalisoidaan ja visualisoidaan päätuloksia koko vuoden osalta. Liitteenä olevien graafisten kuvioiden osuus raportissa on suuri, koska useimmat tutkittavat asiat ovat pitkälti konkreettisia ja kuvat itseselitteisiä. Aineistojen laajuudesta ja jo lähtökohtaisen moniulotteisuuden takia kaikkia tuloksia ei ole mahdollista eikä järkevää kirjoittaa systemaattisesti auki.

Raportin tehtävänä on lähinnä jäsentää aineistoja ja johdattaa lukijaa omien havaintojen ja tulkintojen tekoon. Kyselyjen tuloksia on raportoitu yksityiskohtaisesti jo aiemmin yksittäisissä KAKS:n tiedotteissa ja niitä syventävissä tutkimusosioissa. Ne sisältävät myös tarkemmat tiedot tutkimusaineistojen rakenteesta ja vastaajaryhmien koosta.

KAKS – Kunnallisanon kehittämistätiön Ilmapuntari 2023 -tutkimuksen on toteuttanut Verian (aiemmin Kantar Public).

2 Arviot ja näkemykset sote-uudistuksesta

Enemmistö suomalaisista arvioi sote-uudistuksen onnistuneen heikosti

Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämistä vastuu siirtyi vuoden 2023 alussa kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille. Joulukuussa 2023 selvitettiin kansalaisten näkemyksiä sote-uudistuksesta useammalla kysymyksellä. Aluksi tiedusteltiin näkemystä siitä, miten sote-uudistus on onnistunut hyvinvointialueella vastaajan omien kokemusten ja havaintojen perusteella. Vastaajat arvioivat tutkimuksessa myös, miten he vastaisuudessa uskovat sote-palveluiden kehittyvän hyvinvointialueella. Kolmanneksi kysyttiin, mitä terveystalvelukokonaisuutta omalla hyvinvointialueella pitäisi ensisijaisesti vahvistaa.

Enemmistö väestöstä arvioi, että sote-uudistus on omalla hyvinvointialueella vuoden 2023 aikana onnistunut melko tai hyvin heikosti (53 %). Kansalaisista enemmän tai vähemmän tyytyväisiä oli ainoastaan kymmenesosa (11 %). Neljännes suhtautui neutraalisti ja arvioi, ettei uudistus ole toistaiseksi onnistunut sen paremmin hyvin kuin huonostikaan (23 %).

Kuntatyyppi ja asuinalue olivat yhteydessä näkemyksiin sote-uudistuksen onnistumisesta. Tyytymättömyys sote-uudistukseen

lisääntyi siirryttäessä kaupunkimaisista kunnista taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin. Maaseutumaisissa kunnissa asuvista enemmän kuin kaksi kolmesta koki sote-uudistuksen omalla hyvinvointialueellaan onnistuneen heikosti (69 %).

Alueellisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvien keskuudessa oli keskimäärää enemmän sote-uudistukseen pettyneitä. Uudella maalla ja pääkaupunkiseudulla monet eivät kyenneet ottamaan kantaa kysymykseen.

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin sote-uudistuksen onnistumisesta. Kokoomuksen (60 %) ja perussuomalaisten (65 %) kannattajat olivat yksiselitteisesti tyytymättömiä. SDP:n ja keskustan kannattajat olivat valoisammalla mielellä. Heistä keskimäärää pienempi osa tuomitsi sote-uudistuksen epäonnistuneeksi. SDP:n kannattajista keskimäärää useampi käsitti uudistuksen onnistuneen hyvin. Keskustan tukijoista kaksi viidestä uskoi sote-uudistuksen edenneen jotenkuten, ei hyvin mutta ei huonostiakaan. Vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajista keskimäärää useampi ei kyennyt ottamaan kantaa asiaan.

Enemmistö uskoi sote-palveluiden heikkenevän vastaisuudessa

Kansalaisilla oli joulukuussa 2023 pikemminkin pessimistinen kuin optimistinen näkemys sote-uudistuksen kehityksestä jatkossa. Enemmistö arvioi omien mahdollisuuksien saada tasavertaisia ja laadukkaita palveluita heikkenevän vastaisuudessa (56 %). Vain yksi seitsemästätoista uskoi palveluiden parantumiseen (6 %). Sama lopputulema kävi ilmi silloin, kun kysyttiin näkemystä sote-palveluiden saatavuudesta omassa asuinkunnassa osana hyvinvointialuetta. Enemmistö otaksui sote-palveluiden saatavuuden heikkenevän.

Kuntatyyppi ja asuinalue olivat yhteydessä arvioihin sote-palveluiden kehityksestä. Maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa asuvat olivat synkeällä mielellä. Maaseutumaisissa kunnissa asuvista neljä viidestä pelkää palveluiden katoavan. Pääkaupunkiseudulla ja muissa kaupunkimaisissa kunnissa ei oltu aivan yhtä pessimistisiä. Samantyyppinen riippuvuus oli nähtävissä siirryttäessä Etelä-Suomesta Itä- ja Pohjois-Suomeen.

Puoluekanta, kuten odottaa saattaakin, oli yhteydessä näkemyksiin sote-uudistuksen tulevaisuudesta. Yhdenkään puolueen

kannattajien enemmistö ei luottanut sote-palveluiden parantumiseen. Kyse näytti olevan siitä, heikkenevätkö palvelut vai säilyvätkö ne jollakin tavalla lähes ennallaan. Nykyisten hallituspuolueiden kannattajat olivat vakuuttuneempia palveluiden heikkenemisestä. Pientä toivonkipinää ilmeni lähinnä SDP:n kannattajien keskuudessa.

Kuntajohtajat ja kansalaiset vaativat ensisijaisesti perusterveydenhuollon vahvistamista

Kysyttäessä näkemystä tärkeimmästä vastaisuudessa parannettava sote-palveluiden kokonaisuudesta saatiin kansalaisilta jokseenkin selkeä vastaus. Suomalaisista lähes kaksi kolmesta toivoi ensisijaisesti vahvistettavaksi palvelukokonaisuudeksi omalla hyvinvointialueellaan perusterveydenhuollon (63 %). Joka kahdeksas valitsi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (13 %), joka kymmenes erikoissairaanhoidon (9 %) ja vain yksi kahdestakymmenestäviidestä valitsi vahvistettavaksi palvelukokonaisuudeksi sosiaalihuollon (4 %).

KAKSIn kuntajohtajakyselyssä loka–marraskuun taitteessa 2023 tiedusteltiin mielipiteitä siitä, mitä palvelukokonaisuutta omalla hyvinvointialueella tulisi ensisijaisesti vahvistaa verrattuna nykytilanteeseen. Kuntajohtajien vastaus oli samansuuntainen kuin kansalaisten. Kuntajohtajista tuolloin enemmän kuin kaksi kolmesta (69 %) mainitsi ensisijaisesti vahvistettavaksi palvelukokonaisuudeksi perusterveydenhuollon.

Väestötaustat eivät loihdineet merkittäviä eroja toiveissa ensisijaisesta sote-palveluiden kehittämiskohteesta. Enemmistö kaikissa väestöryhmissä piti pääasiallisena vahvistettavana palvelukokonaisuutena perusterveydenhuoltoa, pois lukien nuorimmat, 18–30-vuotiaat. Nuorista keskimäärää hieman useampi oli halukas vahvistamaan pääasiallisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, joka toimintana on pitkälti ongelmien ja sairauksien ennalta ehkäisyä.

3 Suomalaisen suhde teknologian ja tekoälyn kehitykseen

3.1 Suhtautuminen teknologian ja tieteen saavutuksiin

Robotit lastenhoidossa arveluttavat suomalaisia

Keinoälyyn ja robotiikkaan liittyvien tekniikoiden kehittyminen on ollut nopeaa. Keinoäly ja robotit ovat tulleet ihmisille aiempaa tutummiksi. Valtaosa esimerkiksi roboteista on vielä teollisuuden tarpeisiin tehtyjä, mutta keinoälyä ja erilaisia palvelurobotteja testataan ja käytetään jo eri yhteyksissä. Suhtautumista robotiikkaan ja teknologian saavutuksiin selvitettiin kesäkuussa 2023 kymmenellä kysymyksenasettelulla. Vastaajat ottivat kysymyksiin kantaa viisiportaisen asteikon avulla (erittäin myönteinen – erittäin kielteinen).

Selvä enemmistö suomalaisista suhtautui kesällä 2023 erittäin tai melko myönteisesti tekoälyn käyttöön sairauksien tunnistamisessa, diagnostiikassa (67 %). Lähes yhtä suopeasti kansalaiset suhtautuivat roboteihin kirurgisissa toimenpiteissä ja leikkauksissa (60 %). Enemmistön mielestä myös eliniän pidentäminen

uusilla hoidoilla ja lääkkeillä tuntui mukavalta asialta (57 %). Lähes joka toinen koki myös puheohjaavan, keskustelevan tekoälyn palvelujen varauksessa ja ostosten tekemisessä houkuttelevaksi asiaksi (47 %).

Suhtautuminen palvelurobotteihin ja itseään ajaviin robotti-autoihin oli puolestaan tuntuvasti varauksellisempaa. Väestöstä neljäsosa (24 %) suhtautui itseään ajaviin robottihenkilöautoihin myönteisesti ja enemmistö (52 %) kielteisesti. Itseään ajaviin, ilman kuljettajaa toimiviin linja-autoihin asennoitui suopeasti vajaa kolmannes (30 %) ja torjuvasti enemmän kuin kaksi viidestä (44 %).

Mitä enemmän palveluun liittyi sosiaalisuutta ja hoidollista vastuuta, sitä varauksellisemmaksi suhtautuminen muuttui. Selvä enemmistö (61 %) suomalaisista asennoitui kielteisesti robotteihin lastenhoidossa (valvonta, leikit, opetus). Vain kuudesosa (16 %) arvioi roboteista olevan hyötyä lasten hoivaamisessa.

Robotit vanhusten hoidossa sai enemmän ymmärtämystä kuin lastenhoidossa. Kaksi viidestä (39 %) antoi tukensa roboteille vanhusten huollossa (esim. nostaminen, tarjoilu, liikkuminen, virike-toiminta). Kielteisesti suhtautuvia oli lähes kaksi viidestä (37 %). Ikääntyneet ja eläkeläiset suhtautuivat tekoälyn käyttöön vanhusten huollossa kutakuinkin samoin kuin väestö keskimäärin.

Tekoälyn käyttö tekstin tuottamisessa ja taiteen tekemisessä jakoi suomalaiset eri leireihin. Vajaa kolmannes (31 %) suhtautui myönteisesti, noin kolmannes (34 %) kielteisesti ja reilu neljäsosa neutraalisti (ei myönteisesti eikä kielteisesti) (28 %). Väestöryhmittäiset erot olivat aika vähäisiä. Tämä saattaa selittyä sillä, että edes koulutetuimmilla ihmisillä ei ole suuresti kokemuksia tekoälyn käytöstä tekstin tuottamisessa.

Suomalaiset jakaantuivat tasaisesti eri ryhmiin myös silloin, kun he ottivat kantaa tekoälyn käyttöön asiakkaiden/potilaiden ohjauksessa ja neuvonnassa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Yli kolmannes suhtautui hyväksyvästi (37 %) ja noin kolmannes enemmän tai vähemmän nuivasti (34 %). Korkeasti koulutetut, ylemmät toimihenkilöt ja opiskelijat näyttivät olevan keskimäärää avoimempia tekoälyn käyttöön potilaiden ohjauksessa ja neuvonnassa.

Kesällä 2023 toteutetun kyselyn tuloksia oli keskeisiltä osin mahdollista verrata viiden vuoden takaiseen vastaavaan kyselyyn.

Aiempaa selvästi myönteisemmin suhtauduttiin eliniän pidentämiseen uusilla hoidoilla ja lääkkeillä (35 % → 57 %). Aiempaa hieman myönteisemmin kansalaiset suhtautuivat myös robottien käyttöön vanhusten hoidossa ja kirurgisissa toimenpiteissä. Suhtautuminen itseään ajaviin (robottiautoihin) näyttäisi muuttuneen aavistuksen varauksellisemmaksi.

3.2 Suhtautuminen teknologian muutosta ja tekoälyä sivuaviin väittämiin

Selvä enemmistö kansasta oli halukas rajoittamaan kehittyneempien tekoälyjärjestelmien käyttöönottoa

Tekoälyn on ennustettu mullistavan työelämää ja yhteiskuntaa. Hurjimmassa tulevaisuuden ennusteissa tekoälyn ja robottien on arvioitu hävittävän jopa puolet ihmisten työpaikoista. Myönteisenä puolena tutkijat ovat nähneet uudenlaisten töiden synnyn. Seuraavassa tarkastellaan tiivistetysti suomalaisten tekoälyä ja sen kehitystä sivuavia asenteita kesältä 2023.

Selvä enemmistö (65 %) oli valmis hyväksymään sen, että tekoälyavusteiset järjestelmät, koneet ja robotit hoitavat tulevaisuudessa useimmat rutiinityöt. Neljännes (28 %) asettui kapinaan tällaista kehitystä vastaan. Naiset, työntekijät, työttömät ja heikosti koulutetut paheksuivat muita useammin rutiinitöiden siirtymisen koneiden ja robottien vastuulle. Akateemisesti koulutetut ja ylemmät toimihenkilöt ottivat muita innokkaammin vastaan tällaisen tulevaisuudenkuvan.

Yli kolmannes (36 %) väestöstä oli valmis hillitsemään automaatiota sillä perusteella, että tekoäly vie ihmisten työpaikat. Enemmistö kuitenkin torjui ehdotuksen kehityksen vauhdin vaimentamisesta (54 %). Tekoälyn kehityksen jarruttaminen kiehoi muuta väestöä enemmän naisia, heikommin koulutautuneita ja työntekijöitä. Ylemmät toimihenkilöt ja korkeasti koulutetut olivat päinvastaista mieltä ja jopa halukkaita painamaan lisää kaasua.

Valtaosa (77 %) väestöstä uskoi, että useimmilla toimialoilla tekoäly ei tule korvaamaan ihmistä työelämässä, vaan tekee työstä miellyttävämpää. Samaan hengenvetoon enemmän kuin kaksi

kolmesta (70 %) piti hyvänä sitä, että tekoäly vapauttaisi ihmiset tylsästä, mekaanisesta työstä.

Lähes joka toinen suomalainen oli taipuvainen uskomaan, että tekoäly helpottaa merkittävästi työvoimapulaa (46 %). Miltei kaksi viidestä kuitenkin torjui tällaisen oletuksen (38 %). Tekoälyn apuun työvoimapulan helpottajana uskoivat samat väestöryhmät (koulutetuimmat, hyvässä sosiaalisessa asemassa olevat), jotka muutenkin suhtautuivat tekoälyn kehitykseen keskimäärää optimisemmin.

Vaikka varsin monet uskoivat tekoälyn kehityksen vaikuttavan työelämään myönteisesti, vain noin kolmannes väestöstä arvioi tekoälymullistuksen tekevän maailmasta paremmin toimivan (35 %). Kaksi viidestä (41 %) oli epäuskoisia ja lähes neljännes vailla mielipidettä (23 %).

Suomalaisista lähes kaksi viidestä arvioi, että tekoälyn ja robottien kehittyminen synnyttää enemmän uusia ongelmia kuin hävittää vanhoja (38 %). Samansuuruinen joukko uskoi, että teknologia kehittyy hirviöksi, joka vielä karkaa ihmisen käsistä (40 %). Tekoälyn ja teknologian mullistukset näyttäisivät hirttävän etenkin vähemmän koulutettuja ja työväenluokkaisia väestöryhmittymiä. Käänteistä näkemystä edustivat erityisesti korkeasti koulutetut ja nuorimmat (18–30-vuotiaat) kansalaiset.

Koska tekoälyn kehitykseen liittyvät synkät visiot olivat melko yleisiä, on ymmärrettävää, että selvä enemmistö kansasta oli hiltitsemässä kehittyneempien tekoälyjärjestelmien käyttöönottoa, kunnes niiden turvallisuus ja eettisyys on perin pohjin selvitetty (75 %).

Tekoälyä koskevien mielipiteiden ja arvioiden taustoittamiseksi vastaajat ottivat lopuksi kantaa myös väitteeseen ”minulla ei ole tietoa eikä ymmärrystä siitä, miten merkittävästi tekoäly tulee muuttamaan elämääni”. Lähes kaksi kolmesta tunnusti tietojensa vajavaisuuden (63 %). Reilu neljännes oletti tietonsa ja ymmärryksensä riittäväksi arvioimaan muutoksia omassa elämässään (28 %). Enemmistö kaikissa väestöryhmissä myönsi tietojensa vajavaisuuden. Nuorimmista, 18–30-vuotiaista, keskimäärää selvästi useampi torjui ajatuksen oman tietopohjan ja ymmärryksen niukkuudesta.

3.3 Arviot tekoälyn vaikutuksista

Tekoälyn uskotaan parantavan tuottavuutta ja tehokkuutta, mutta heikentävän yksityisyyden suojaa

Tutkimuksessa selvitettiin kesällä 2023 myös arvioita tekoälyn vaikutuksista eri asioihin seuraavan kymmenen vuoden aikana. Suhtautumista selvitettiin seuraavalla kysymyksenasettelulla:

”Tekoälyn ja robottien mahdollisuuksista ja uhkista puhutaan nykyään melko paljon. Miten uskot tekoälyn tulevan vaikuttamaan eri asioihin seuraavan kymmenen vuoden aikana?”

Enemmistö kansalaisista uskoi, että tekoäly vaikuttaa myönteisesti teollisen tuotannon tehokkuuteen (62 %) ja työn tuottavuuteen (50 %). Varsin moni luotti myös siihen, että tekoälyn myötä liikenteen ja liikkumisen turvallisuus parantuu (38 %). Kolmannes otaksui, että tekoäly vaikuttaa myönteisesti kohtuuhintaisen energian saatavuuteen (33 %).

Osa asioista oli sellaisia, joiden kohdalla monet uskoivat kielteiseen kehitykseen. Tekoälyn arvioitiin heikentävän yksityisyyden suojaa (49 %), työpaikkojen määrää (37 %) sekä asiakaspalvelua (35 %). Vajaa kolmannes epäili myös paikkansapitävän, virheettömän tiedon yleistyvän (30 %).

Ilmastonmuutos (43 %), demokratia (45 %) ja sosiaalinen tasa-arvoisuus (46 %) ovat asioita, joihin enemmän kuin kaksi viidestä oletti tekoälyn vaikuttavan lähes olemattomasti. Omaan elämään kansalaiset eivät uskoneet tekoälyn vaikuttavan kovinkaan paljon. Viidennes arvioi vaikutusten omaan elämään olevan myönteisiä (20 %) ja kuudennes uskoi kielteisiin vaikutuksiin (17 %). Enemmän kuin kaksi viidestä suhtautui neutraalisti (ei myönteisiä eikä kielteisiä vaikutuksia) (42 %).

Saatuja tuloksia on mahdollista tarkastella myös siten, että myönteisistä vaikutusarvioista vähennetään kielteiset. Saldoluku kertoo, missä asioissa tekoälyn kehityksen uskottiin vaikuttavan pikemminkin myönteisesti, missä puolestaan kielteisesti. Tällä tavalla tarkasteltuna viisi asiaa viidestätoista oli sellaisia, joissa tekoälyn myönteisten vaikutusten oletettiin olevan suurempia kuin kielteisten. Seitsemässä asiassa vaikutusten uskottiin olevan

suorastaan vahingollisia. Synkät visiot kohdentuivat yksityisyyden suojan ja työpaikkojen lisäksi demokratian, sosiaalisen tasa-arvoisuuden, asiakaspalvelun ja rikollisuuden kehitykseen.

Miten tekoäly vaikuttaa seuraaviin asioihin (arvioinnit saldolukuna, myönteisten ja kielteisten arvioiden %-osuuksien erotukset):

	<i>Saldoluku</i>
<i>Teollisen tuotannon tehokkuus</i>	+ 56 %
<i>Työn tuottavuus</i>	+ 41 %
<i>Kohtuuhintaisen energian saatavuus</i>	+ 25 %
<i>Liikenteen ja liikkumisen turvallisuus</i>	+ 21 %
<i>Ilmastonmuutos</i>	+ 19 %
<i>Vaikutukset yleensä yhteiskuntaan</i>	+ 3 %
<i>Vaikutukset omaan elämään</i>	+ 3 %
<i>Koulutuksen laatu</i>	- 2 %
<i>Paikkansapitävän tiedon saaminen</i>	- 11 %
<i>Rikollisuus</i>	- 11 %
<i>Asiakaspalvelu</i>	- 12 %
<i>Sosiaalinen tasa-arvoisuus</i>	- 15 %
<i>Demokratia</i>	- 18 %
<i>Työpaikkojen määrä</i>	- 26 %
<i>Yksityisyyden suoja</i>	- 40 %

Ikä oli yhteydessä arvioon, miten tekoäly vaikuttaa omaan elämään. Nuorempien ikäluokkien keskuudessa ilmeni keskimäärää enemmän niitä, jotka suhtautuivat tekoällyn vaikutuksiin omaan elämään optimistisesti. Eläkeikää lähestyvien, heikosti koulutettujen ja maaseutumaisissa kunnissa asuvien keskuudessa oli keskimäärää jonkin verran enemmän pessimistisiä visioita. Nuoret, 18–30-vuotiaat, poikkesivat muista siinä, että he uskoivat muita yleisemmin tekoällyn kehityksen vähentävän tulevaisuudessa työpaikkojen määrää.

Puoluekannan mukaan kokoomuksen ja vihreiden kannattajilla oli muita enemmän myönteisiä mielikuvia tekoällyn vaikutuksista eri asioihin. Perussuomalaisten ja keskustan kannattajat edustivat toista ääripäätä. Arviot kielteisistä vaikutuksista olivat keskimäärää yleisempiä.

4 Näkemykset viestintäilmapiiristä ja sen muutoksesta

4.1 Yhteiskunnallista viestintää sivuavat mielipiteet

Enemmistön mielestä Suomessa ymmärretään tahallaan väärin toisten sanomisia ja kiivaillaan

Moniosaisessa kysymyssarjassa vastaajien tuli syyskuussa 2023 kertoa, miten he suhtautuvat nykyiseen poliittiseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä viestintään. Vastaajille esitettiin kaikkiaan kymmenen aihetta sivuavaa väittämää.

Suomalaiset pitivät syksyllä 2023 nykyistä poliittisyhteiskunnallista viestintäilmapiiriä surkeana: kärjistetään liiaksi ja ymmärretään tahallisesti väärin toisten sanomisia. Tyytymättömyys kohdentui kaikkiin – poliitikkoihin, mediaan ja kansalaisiin itseensä.

Valtaosa (88 %) kansalaisista oli vakuuttunut siitä, että poliitikot ymmärtävät tarkoituksella väärin toisten sanomisia ja puhuvat toistensa ohi. Tulos oli sen verran vino, että väestöryhmittäisillä eroilla ei ollut käytännössä juuri merkitystä. Kansalaisten näkemys siitä, että poliitikot tahallaan vääristelevät toistensa viestejä, näytti voimistuneen entisestään sitten vuoden 2018.

Valtaosa (76 %) yhtyi myös väittämään, että tavalliset kansalaiset ymmärtävät nykyään tarkoituksella väärin toistensa sanomisia. Vain kuudesosa (16 %) tohti olla eri mieltä. Enemmistö kaikissa väestöryhmissä oli taipuvainen hyväksymään teesin siitä, että ihmiset tarkoituksella ymmärtävät toistensa viestit väärin. Keskimäärää vakuuttuneempia asiasta olivat kokoomuksen, perussuomalaisten ja keskustan tukijat. Käsitykset tahallisesta väärinymmärtämisestä yleistyivät vuoden 2018 syksystä.

Suomalaisista yli puolet (52 %) oli valmis ainakin jossain määrin hyväksymään väittämän, jonka mukaan perinteinen media (lehdistö, tv, radio) vääristää tarkoituksella puolueiden ja poliitikkojen viestejä. Ajatuksen torjui kuitenkin enemmän kuin joka kolmas (35 %). Näkemykset säilyivät muuttumattomina vuodesta 2018.

Puoluekanta heijastui näkemyksissä median ja poliitikkojen suhteesta. Kokoomuksen, perussuomalaisten ja keskustan kannattajat olivat muita vakuuttuneempia siitä, että perinteinen media ”värittää” tarkoituksella puolueiden ja poliitikkojen viestejä. SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden tukijoista enemmistö tyrmäsi ajatuksen.

Reilu kolmannes suomalaisista uskoi, että perinteinen media (lehdistö, tv, radio) käsittelee liian helläkätisesti ja kiltisti poliitisten päättäjien aiempia sanomisia ja tekemisiä (35 %). Joka toinen kiisti tällaisen väitteen (49 %). SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden tukijat toivoivat median kohtelevan poliittisia päättäjiä nykyistä kovakätisemmin.

Kansalaisten tyytymättömyys kohdentui voimakkaasti median niin sanottuihin klikkiotsikoihin. Lähes yhdeksän kymmenestä (87 %) arvioi, että klikkiotsikoillaan media kärjistää ja liioittelee tarpeettomasti käsittelemiään asioita. Tämän väittämän oli valmis allekirjoittamaan selvä enemmistö kaikissa väestöryhmissä.

Kiihkomieliset reaktiot ja mielipiteiden jyrkkyys jarruttavat halua osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun

Kansalaisten tyytymättömyys suomalaisen yhteiskunnalliseen keskustelukulttuuriin oli ilmeistä. Kolme neljästä koki, että suomalainen yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri on nykyisin kohuttoman kärjistynyttä (78 %). Perussuomalaisten ja keskustan

tukijat olivat tästä asiasta vakuuttuneempia kuin muiden puolueiden kannattajat.

Kolme neljästä suomalaisesta piti päivän selvänä myös siitä, että nykyisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa paheksutaan ja tuomitaan liian herkästi (76 %). Vain kuudennes tohti olla eri mieltä (16 %). Kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajat ovat muita varmempia keskusteluilmapiiiriin myrkyllisyydestä.

Enemmistö kertoi arastelevansa osallistua keskusteluun ajan-kohtaisista poliittisista asioista, koska ihmisten reaktiot ovat liian kiivaita (57 %). Kolmannes kiisti arkailevansa poliittisista kysymyksistä keskustelemista (34 %).

Vastaajat ottivat kantaa myös kesän 2023 kohuun rasismista. Enemmistö suomalaisista koki, että kesän keskustelu rasismista oli tarpeellista (61 %). Vajaa kolmannes tyrmäsi rasismikeskustelun hyödyllisyyden (31 %). Valtaosa oppositiopuolueiden, SDP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden, kannattajista tunsii keskustelun olleen tarpeen. Etenkin perussuomalaisten tukijat kokevat näytelmän olleen turhanaikainen.

Samaan hengenvetoon joka toinen oli sitä mieltä, että Suomessa on liian kanssa vouhotettu rasismista ja synnytetty tarpeetonta hysteriaa (50 %). Enemmän kuin kaksi viidestä torjui väitteen tarpeettoman suuttumuksen levittämisestä (44 %). Tuloksista kävi ilmi, että yli neljännnes rasismikeskustelua tarpeellisena pitävistä koki asiasta kuitenkin kiivaillun liian kanssa. Kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajista valtaosa arvioi, että maassamme on asiasta synnytetty turhaa joukkohysteriaa. Vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat edustivat suhtautumisen toista ääripäätä.

4.2 Arviot viestintäilmapiiirin muutoksesta

Kansalaiset arvioivat viestintäilmapiiirin maassamme huonontuneen

Aika ajoin julkisuudessa on kannettu huolta suomalaisen viestintä- ja keskustelukulttuurin tilasta. Aggressiivisen keskustelukulttuurin ja somen vihapuheen on arvioitu yleistyneen. On ihmetelty, mihin sivistynyt keskustelukulttuuri on kadonnut. Teemaan liittyen

vastaajilta kysyttiin syksyllä 2023 arviota viestintä- ja keskusteluilmapiirin muutoksesta maassamme. Tehtävänä oli esittää näkemys ilmapiirin muutoksesta kuudesta eri näkökulmasta. Kysymys kuului seuraavasti:

”Seuraavassa mainitaan asioita, jotka liittyvät yhteiskunnalliseen viestintään ja sen muutokseen. Miten arvioit viestintäilmapiirin muutosta maassamme viimeksi kuluneen parin kolmen vuoden aikana?”

Valtaosa suomalaisista arvioi, että keskustelukulttuuri maassamme on viimeksi kuluneen parin vuoden aikana kehittynyt huomponaan suuntaan (72 %). Selvä enemmistö uskoi myös yhteiskunnallisen keskustelun sosiaalisessa mediassa ottaneen takapakkia (72 %). Edellä mainitun perusteella ei ole ihme, että kaksi kolmesta koki, että mahdollisuudet käydä rakentavaa keskustelua ovat heikentyneet (67 %).

Yhdenkään asian viestintäilmapiirin ei uskottu muutaman viime vuoden aikana kehittyneen parempaan suuntaan. Ainoastaan noin reilu kymmenesosa uskoi, että tavallisen kansalaisen äänen kuuluminen yhteiskunnallisessa keskustelussa olisi muuttunut parempaan suuntaan. Samalla lailla vain noin kymmenesosa ajatteli, että mahdollisuudet ymmärtää erilaista ajattelua olisivat maassamme ottaneet myönteisiä askelia.

Myös perinteinen media sai kansalaisilta sapiskaa. Lähes joka toinen arvioi, että perinteisen median tasapuolisuus on heikentynyt (46 %). Vajaa kolmannes uskoi, että median toiminnassa ei ole tapahtunut muutoksia, ja lähes kymmenesosa kokee median tasapuolisuuden parantuneen.

Sukupuolen mukaisista eroista voi mainita sen, että miehet suhtautuivat jonkin verran naisia varauksellisemmin viestintäilmapiirin muutoksiin. Naisten keskuudessa ilmeni jonkin verran enemmän epä tietoisuutta.

Iän mukaisista eroista kävi ilmi, että nuorimmilla, 18–30-vuotiailla, oli keskimäärää vähemmän epäilyksiä viestintäilmapiirin muuttumisesta huonommaksi. Keski-ikäiset, 41–50-vuotiaat, kokivat muita ikäluokkia useammin keskustelukulttuurissa ja viestintäilmapiirissä tapahtuneen rapistumista.

Puoluekanta oli yhteydessä arvioihin. Mittausaikana jotakin hallituspuoluetta kannattaneet olivat opposition tukijoita taipuvaisempia kielteisiin ilmauksiin. Suurin ero koski näkemyksiä perinteisen median tasapuolisuudesta. Hallituspuolueiden kannattajat olivat vakuuttuneita siitä, että median tasapuolisuudessa olisi tapahtunut hämärtymistä. Erityisen vakuuttuneita tästä olivat perussuomalaisien kannattajat.

4.3 Mielenpitoet sananvapaudesta ja sen käyttämisestä

Syksyllä 2023 testattiin suhtautumista väitteisiin, joiden julkinen esittäminen voidaan ääritapauksissa kokea jopa rangaistavaksi vihapuheeksi. Kysymyksen johdannossa vastaajille kerrottiin, että Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus vihapuheen määrittelmästä on seuraava: ”Vihapuhetta ovat kaikki ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismiiä tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen. Tämä koskee niin aggressiivista, suvaitsematonta kansalaismielisyyttä kuin vähemmistöjen, siirtolaisten ja siirtolaistaustaisten ihmisten syrjintää ja vihamielisyyttä heitä kohtaan.”

Julkisessa keskustelussa termi vihapuhe on muodostunut käsitteenä tulkinnanvaraiseksi. Suomen lainsäädäntö ei määrittele rikoksen viharikoksen käsitettä. Kuitenkin vihapuhe voi täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Niistä tavallisista on kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Kiihotus kansanryhmää vastaan on puhetta tai kirjoitusta, jonka tarkoitus on halventaa tai pelotella kansanryhmää tai lietsoa väkivaltaista tai syrjivää toimintaa kansanryhmää kohtaan. Yleensä kansanryhmällä tarkoitetaan rodun, etnisen taustan, kansallisuuden, uskonnon, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden määrittämää ryhmää.

Vihapuhekysymyksessä oli mukana myös väittämiä, jotka saattavat olla paheksuttavia ilmauksia. Vastaajat ottivat kantaa kaikkiaan kahdeksaan erilaiseen väittämään. Vastausvaihtoehtoja oli kolme: 1) teko on vastaajan mielestä rikos, 2) teko on vastaajan mielestä paheksuttava asia, mutta ei rikos, ja 3) teko on sananvapauden piiriin kuuluva ilmaus, ei edes paheksuttava asia. Sanatarkasti varsinainen kysymys kuului seuraavasti:

”Muiden ihmisryhmien nimittely tai luonnehdinta voi olla rikoslain nojalla rangaistavaa (esim. kiihottaminen kansanryhmää kohtaan), sallittua mutta paheksuttavaa tai sananvapauden piiriin kuuluvaa kriittistä puhetta. Mitä mieltä olet siitä, että joku julkisesti väittää tai tekee seuraavia asioita?”

Puolueiden kannattajien leimaaminen rasisteiksi tai natsseiksi on enemmistön mielestä sopimatonta

Joka neljäs (26 %) suomalainen piti rikollisena sitä, että väittää kaikkien johonkin etniseen vähemmistöön kuuluvan olevan rikollisia. Enemmistö (58 %) kertoi sen olevan paheksuttavaa, mutta ei rikollista. Selvä enemmistö koki myös jonkin kansanryhmän nimittämisen roska Väeksi (63 %) tai sukupuolivähemmistön leimaamisen synnintekijöiksi (58 %) paheksuttavaksi. Joka viides koki nämä väitteet rangaistaviksi rikoksiksi. Saatuja tuloksia saattaa selittää se, että kiihottaminen kansanryhmää vastaan on varsin harvinainen rikosnimike, eikä kansalaisilla välttämättä ole tiedossa tällaisen rikoksen tunnusmerkistöä.

Kyselytutkimuksessa esitetystä kahdeksasta väittämästä vähiten paheksuntaa kohdentui siihen, että väittää jonkin puolueen kannattajia rasisteiksi. Vain vajaa kymmenesosa (8 %) piti sitä rikollisena, mutta enemmistö (53 %) paheksuttavana. Vajaa kolmannes (31 %) hyväksyi väitteen esittämisen ilman tunnontuskia. Kansalaisten mielestä myöskään maahanmuuttajakriittisten leimaaminen natsseiksi tai fasisteiksi ei ole sopivaa kielenkäyttöä. Vain viidennes (21 %) hyväksyi varauksetta tällaiset luonnehdinnat. Enemmistö (57 %) piti tällaista leimaamista paheksuttavana ja joka seitsemäs rikollisena (14 %).

Enemmistön mielestä on moitittavaa (52 %) väittää humalassa tappamisen olevan suomalaisten kansallinen erityispiirre. Yksi kahdeksasta (13 %) koki tämänkaltaisen väitteen rikolliseksi teoksi ja neljännes (26 %) sananvapauden piiriin kuuluvaksi soveliaaksi ilmaukseksi.

Valkoihoisen väittäminen lahjattomammaksi kuin tummaihoisen (68 %) tai suomalaisen afrikkalaista älykkäämmäksi (61 %) olivat paheksuttavia kannanottoja. Jälkimmäisen väitteen katsoi sananvapauden piiriin kuuluvaksi reilusti joka viides (20 %), kun väite valkoihoisen ihmisen vähempilahjaisuudesta tummaihoisiin nähden kuului sananvapauteen joka kuudennen (15 %) mielestä.

Esitetystä kahdeksasta väitteestä yksikään ei ollut sellainen, jonka esittäminen on kansalaisten mielestä rikos. Enemmistö näki kaikki esitetyt väittämät lähinnä paheksuttavina tekoina, siis enemmän tai vähemmän vihapuheena.

Suomalaisten näkemykset eivät olleet juurikaan muuttuneet vuodesta 2019. Aavistuksen aiempaa suopeammin kansalaiset suhtautuivat siihen, että nimittelee jonkin puolueen kannattajia rasisteiksi. Muutos oli kuitenkin vähäinen.

Puoluekanta erotteli hyvin näkemyksiä erilaisten väitteiden hyväksyttävyydestä. Ääripäitä edustivat vihreiden ja vasemmistoliiton, toisaalla perussuomalaisten kannattajat. Perussuomalaisten tukijat hyväksyivät keskimäärää useammin etnisten vähemmistöjen julkisen leimaamisen. Vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat kokivat tällaiset ilmaukset muita useammiksi rikoksiksi. Kohtuuden nimessä on kuitenkin todettava se, että enemmistö myös perussuomalaisten kannattajista suhtautui varauksellisesti tämänkaltaisiin väitteisiin.

Vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat olivat taipuvaisia hyväksymään sen, että jonkin puolueen kannattajia nimitellään rasisteiksi. Perussuomalaisten kannattajien keskuudessa oli puolestaan keskimäärää enemmän niitä, joiden mielestä rasismikortin heiluttaminen on rikollinen teko. Kaikkien muiden puolueiden tukijat asettuivat näkemyksissään lähemmäksi kansalaisten keskiarvoa.

Vihreiden ja vasemmistoliiton tukijat olivat taipuvaisia hyväksymään maahanmuuttokriittisten ihmisten leimaamisen natseiksi tai fasisteiksi. Muiden puolueiden tukijat asettuivat voimakkaasti kannalle, että tällaiset ilmaukset ovat sopimattomia tässä yhteydessä. Perussuomalaisten tukijoista keskimäärää useampi piti näitä väitteitä rikollisina.

4.4 Ihmisen keskeisimpien mielipiteiden muotoutumiseen vaikuttavat tekijät

Opettajien uskotaan vaikuttavan ihmisen keskeisimpien mielipiteiden muotoutumiseen

Näkemyksiä eri tahojen merkityksestä ihmisen keskeisimpien mielipiteiden muotoutumisessa selvitettiin joulukuussa 2023 moniosaisella kysymyksellä. Kysymyssarjassa vastaajia pyydettiin ar-

vioimaan, miten eri tahot ja asiat ovat vaikuttaneet tai vaikuttavat koko elämänkaaren aikana keskeisimpiin mielipiteisiin. Vastaajat arvioivat kymmentä eri informaatiolähdettä neliportaisella asteikolla.

Selvä enemmistö suomalaisista uskoi, että oppilaitos ja opettajat (66 %), perheenjäsenet (64 %) sekä TV ja radio (59 %) ovat vaikuttaneet erittäin tai melko paljon oman itsensä tärkeimpien mielipiteiden muotoutumiseen. Enemmistön mielestä myös sanoma- ja aikakauslehdillä (55 %) sekä läheisillä ihmisillä ja kavereilla (55 %) olisi ainakin melko paljon merkitystä.

Kirjallisuuden ja ammatin osalta kansa jakautui kahtia. Puolet uskoi, että kirjallisuus ja työhön liittyvät ihmiset vaikuttavat ainakin melko paljon mielipiteiden muotoutumiseen. Toinen puoli kiisti näiden vaikuttavan tai vaikuttaneen.

Asioita, jotka enemmistön mukaan eivät vaikuta juurikaan ihmisen keskeisimpien mielipiteiden muotoutumiseen, ovat elokuvat (80 % ei vaikuta kovinkaan paljon tai ei lainkaan), sosiaalinen media (72 %) ja harrastuksiin liittyvät ihmiset (72 %). On syytä pitää mielessä, että kysymyksenasettelu mittasi vastaajien mielikuvia siitä, missä määrin eri tahot todellisuudessa vaikuttavat, mutta tämä jää jossain määrin avoimeksi.

Tuloksia on mahdollista tarkastella myös siten, että erittäin tai melko paljon vaikuttaneista tai vaikuttavista arvioista vähennetään ei kovinkaan tai ei lainkaan vaikuttavat. Tällä tavalla tarkasteltuna viisi informaatiolähdettä kymmenestä oli sellaisia, joilla tunnustettiin olevan huomattavaa merkitystä ihmisten mielipiteiden muotoutumisessa.

Miten arvioi eri tahojen ja asioiden vaikuttaneen tai vaikuttavan omiin keskeisimpiin mielipiteisiin elämänkaaren aikana (arvioinnit saldolukuina, %-osuuksien erotukset):

	<i>Saldoluku</i>
<i>Koulu, opiskelu, opettajat</i>	+ 36 %
<i>Perheenjäsenet</i>	+ 31 %
<i>TV ja radio</i>	+ 23 %
<i>Sanoma- ja aikakauslehdet</i>	+ 13 %
<i>Muut läheiset, ystävät ja kaverit</i>	+ 13 %

<i>Työhön tai ammattiin liittyvät ihmiset</i>	– 3 %
<i>Kirjallisuus</i>	– 11 %
<i>Sosiaalinen media ja siellä vaikuttavat</i>	– 48 %
<i>Harrastuksiin liittyvät ihmiset</i>	– 49 %
<i>Elokuvat</i>	– 65 %

Miesten ja naisten välillä oli pieniä eroja, vaikka profili olikin samansuuntainen. Sekä miesten että naisten listalla kärkeeseen asettuivat likimain samat asiat. Molemmat sukupuolet arvioivat koulun, perheenjäsenten sekä TV:n ja radion vaikuttaneen. Naisista kuitenkin selvästi suurempi osa kuin miehistä uskoi sosiaalisen median olevan tärkeä omiin mielipiteisiin vaikuttava kanava.

Myös ikä oli yhteydessä arvioihin. Nuoret, 18–30-vuotiaat, uskoivat elokuvien, koulun, kaverien, harrastusten ja sosiaalisen median voimaan mielipiteiden muutosten taustalla. Nuorista joka toinen (50 %) arvioi, että sosiaalinen media ja siellä toimivat persoonat vaikuttavat heidän keskeisiin mielipiteisiinsä erittäin tai melko paljon. Ikääntyneet, yli 70-vuotiaat, luottivat keskimäärää enemmän kirjallisuuden sekä perinteisen median, sanoma- ja aikakauslehtien tehoon. Keski-ikäisten, 41–50 ja 51–60-vuotiaiden, joukossa korostui työhön liittyvien ihmisten merkitys mielipiteiden muotoutumisen taustavaikuttimena.

Koulutustausta selitti arvioita siten, että kirjallisuuden, sanomalehtien, oppilaitosten, perheenjäsenten, ystävien ja ammatin merkitys kasvoi, mitä korkeammin koulutettuja väestöryhmiä tarkasteltiin. Heikommin koulutettujen keskuudessa pidettiin sosiaalista mediaa ja siellä toimivia vaikuttajia keskimäärää varten otettavampina mielipiteiden muokkaajina.

Puoluekannan mukaisista eroista voi todeta sen, että perussuomalaisien ja vihreiden tukijat arvioivat muita useammin, että sosiaalinen media ja siellä toimivat ihmiset ovat vaikuttaneet heidän keskeisimpiin mielipiteisiin elämänsä aikana.

Tutkimuksesta kävi myös ilmi, että useita kertoja henkilökohtaisesta tärkeästä asiasta mielipidettä vaihtaneista keskimäärää useampi arvioi monien tahojen ja asioiden vaikuttaneen vahvasti heidän näkemyksiinsä. Näihin kuuluivat etenkin kirjallisuus, opettajat, perheenjäsenet, ystävät, työkaverit sekä sosiaalinen media.

5 Suhtautuminen maahanmuuttoon

Aiempaa useampi oli halukas vastaanottamaan lisää työntekijöitä muista EU-maista

Kesäkuussa 2023 selvitettiin suomalaisten suhtautumista maahanmuuttoon. Näkemyksiä selvitettiin seuraavalla kahdella kysymyssarjalla:

”Viime aikoina on puhuttu maahanmuuttajista ja maahanmuutosta. Missä määrin nykyiseen verrattuna seuraaviin ryhmiin kuuluvia ihmisiä voisi mielestäsi muuttaa kotikuntaasi tai lähialueellesi (esim. maakuntaasi)?”

”Mikäli Suomea uhkaa työvoimapula mm. alhaisen syntyvyyden ja ikääntymisen vuoksi, eikä työntekijöitä ja veronmaksajia ole riittävästi, niin miten suhtaudut tässä tilanteessa seuraaviin asioita sivuaviin väitteisiin?”

Enemmistö suomalaisista oli kesällä 2023 valmis ottamaan nykyistä enemmän vastaan omaan kotikuntaan tai lähialueelle ulkomaalaisia työntekijöitä muista EU-maista (53 %). Yli neljännes

(29 %) ilmoitti, että muista EU-maista voisi muuttaa omaan asuin- ympäristöön työnhakijoita yhtä paljon kuin ennenkin.

Useampi kuin kaksi viidestä (43 %) oli vastaanottamassa nykyistä enemmän ulkomaalaisia opiskelijoita. Kaksi viidestä (39 %) oli innokas hyväksymään opiskelijoita samassa määrin kuin aiem- minkin. Vain pieni vähemmistö, noin kymmenesosa, suomalaisista oli supistamassa opiskelijoiden ja EU-työntekijöiden sijoit- tumista kotiseudulle.

Kysyttäessä näkemyksiä ulkomaalaisten työntekijöiden vastaan- ottamisesta EU:n ulkopuolisista maista hajosivat suomalaisten näkemykset kolmeen osaan. Kaksi viidestä (39 %) toivoi tähän ryhmään kuuluvia muuttavan asuin ympäristöönsä nykyistä enem- män. Vajaa kolmannes (30 %) oli säilyttämässä tilanteen ennal- laan, ja neljäsosa (25 %) oli vähentämässä EU:n ulkopuolelta tu- levien työntekijöiden määrää nykyisestä.

Kielteisimmin suomalaiset suhtautuivat pakolaisiin ja turva- paikan hakijoihin. Kaksi viidesosaa (39 %) suomalaisista oli tai- puvainen supistamaan nykyistä pakolaisten ja turvapaikan haki- joiden sijoittumista kotiseudulle. Vain vajaa neljäsosa (22 %) oli valmis vastaanottamaan tähän ryhmään kuuluvia nykyistä enemmän.

Maahanmuuttoa koskevat asenteet säilyivät pääosin ennallaan verrattuna vuoteen 2021. Aiempaa suurempi osa oli kuitenkin valmis vastaanottamaan kotiseudulle ulkomaalaisia työnteki- jöitä muista EU-maista.

Kuntatyyppi oli yhteydessä siihen, miten suhtautui eri maahan- muuttajaryhmien sijoittumiseen lähiasuinseudulle. Pääkaupunki- seudulla ja muissa kaupungeissa asuvat suhtautuivat johdon- mukaisesti keskimäärää myönteisemmin. Muuta väestöä varauk- sellisemmin asennoituivat maaseutumaisissa kunnissa asuvat.

Myös koulutustausta ja ammattiasema heijastuivat asenteisiin eri ryhmien maahanmuutosta. Korkeasti koulutetut ja ylemmät toimihenkilöt suhtautuivat muuta väestöä suopeammin maahan- muuttoon. Vähiten koulutusta saaneet, työntekijät ja työttömät asennoituivat keskimäärää nuivemmin.

Puoluekannan mukaan ääripäitä edustivat vihreiden ja perus- suomalaisten kannattajat. Vihreiden kannattajat olivat keskimäärää taipuvaisempia lisäämään kaikkien ryhmien muuttoa omalle asuin-

seudulleen. Perussuomalaisten kannattajat puolestaan olivat mielellään vähentämässä maahanmuuttoa nykyisestä.

Enemmistö suomalaisista oli suostuvainen toteuttamaan aktiivista työperäistä maahanmuuttoa Euroopan ulkopuolelta

Suomalaisten suhtautumista työperäistä maahanmuuttoa kohtaan selvitettiin viidellä asenneväittämällä. Selvä enemmistö hyväksyi väitteen, jonka mukaan Suomen pitäisi toteuttaa työvoiman saamiseen ja peruspalvelujen turvaamiseksi aktiivista työperäistä maahanmuuttoa Euroopan ulkopuolelta (62 %). Reilu neljännes asettui vastarintaan (28 %). Keskimäärää myönteisemmin maahanmuuttoon suhtautuivat nuorimmat ja ikääntyneimmät kansalaiset. Keski-ikäisistä ja eläkeikää lähestyvistä monet suhtautuivat varsin varauksellisesti.

Valtaosa suomalaisista yhtyi väitteeseen, jonka mukaan Euroopan unionin ulkopuolelta kokoaikaiseen työhön oleskelulupaa hakevalta tulisi edellyttää Suomessa vähintään alan työehtosopimusten mukaista ansiotasoa (76 %). Vain noin joka kymmenes tohti olla eri mieltä.

Lähes kaksi kolmesta oli sitä mieltä, että Suomessa maahanmuuttajille tulisi määritellä selkeät kriteerit (ikä, ammattitaito, koulutus, työtarjous, toimeentulo jne.), joiden perusteella he saavat oikeuden muuttaa maahan (63 %). Neljännes (25 %) suhtautui tällaiseen ehdotukseen torjuvasti.

Suomalaiset jakaantuivat kahtia, kun he ottivat kantaa väitteeseen, jonka mukaan työnantajilla tulee olla oikeus hankkia ulkomaista työvoimaa oman harkintansa mukaan mistä maasta tahansa ilman viranomais määräyksiä. Kaksi viidestä (39 %) kannatti ajatusta ja vajaat puolet (46 %) vastusti. Ehdotus sai kannatusta etenkin ikääntyneimmiltä, ylemmiltä toimihenkilöiltä sekä kookouksen ja vihreiden kannattajilta. Ehdotus miltei kauhistutti 51–60-vuotiaita, alempia toimihenkilöitä ja työntekijöitä, SAK:n jäseniä sekä perussuomalaisten kannattajia.

Väittämä, jonka mukaan julistukset työperäisen maahanmuuton lisäämisen hyödyistä perustuvat todellisuuden vastaisiin, epärealistiin uskomuksiin, jakoi maan vastaajat myös eri leireihin. Kolmannes (32 %) allekirjoitti väittämän ja enemmän kuin kaksi viidestä (43 %) kiisti. Aika moni ei kuitenkaan kyennyt ottamaan

kantaa (25 %). Ääripäitä edustivat jälleen kerran perussuomalais-
ten ja vihreiden tukijat. Valtaosa perussuomalaisten kannattajista
hyväksyi väitteen todenperäiseksi (65 %). Vihreiden kannattajat
puolestaan torjuivat väitteen (75 %).

6 Arviot uhkatekijöiden vakavuudesta

Joulukuussa 2023 suomalaiset kokivat lähes kaikkien uhkien voimistuneen viimeksi kuluneen parin vuoden aikana

Joulukuussa 2023 selvitettiin kansalaisten näkemyksiä erilaisista uhkista seuraavien 5–10 vuoden aikana. Uhkatekijöiden vakavuutta arvioitiin jokaista erikseen neliportaisella asteikolla. Arvioinnin kohteena olleita uhkatekijöitä oli kaikkiaan kuusitoista.

Selvä enemmistö suomalaisista näki lähitulevaisuuden suurimmaksi uhkaksi maassamme kyberhyökkäykset ja tietomurrot (82 % erittäin tai melko vakava uhka). Tämän jälkeen merkittävimmät huolet olivat Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus (79 %), kansainvälinen rikollisuus (74 %), sosiaalinen eriarvoisuus (68 %) ja maamme velkaantuminen (67 %).

Enemmistön mielestä myös talouskriisi (65 %), ristiriidat ja jännitteet kansalaisten keskuudessa (64 %), energian riittävyys ja hinta (63 %), hallitsematon muuttoliike maahan (60 %) sekä ilmastomuutos ja ympäristöongelmat (58 %) kuuluivat merkittävien uhkatekijöiden joukkoon.

Vähiten huolta kannettiin Suomen sotilaallisesta liittoutumisesta ja sitoutumisesta kansainvälisiin kriiseihin (25 % pitää erittäin tai melko vakavana uhkana), suuronnettomuuksista (31 %)

sekä demokratian murentumisesta (39 %). Myöskään terrorismi (49 %) ja joukkotyöttömyys (49 %) eivät olleet suomalaisten kokemaa suurimpia uhkatekijöitä.

Kansalaisten arviot uhkista muuttuivat merkittävästi tammi-helmikuun vaihteesta 2022. Muutoksia tulkittaessa on syytä pitää mielessä, että vuonna 2022 tutkimus toteutettiin kolme viikkoa ennen kuin Venäjä aloitti hyökkäyssodan Ukrainassa. Lähes kaikki uhkat koettiin suuremmiksi kuin vuoden 2022 alussa. Aiempaa tuntuvasti suurempi osa suomalaisista koki hallitsemattoman muuttoliikkeen, Venäjän poliittisen ja sotilaallisen painostuksen, terrorismin, kansainvälisen rikollisuuden sekä kyberhyökkäysten uhkaavan maattamme lähitulevaisuudessa. Näkemykset Suomen sotilaallisen liittoutumisen vaikutuksista, energian riittävydestä ja hinnasta sekä maan velkaantumisesta säilyivät kutakuinkin ennallaan.

Sukupuoli erotteli jonkin verran näkemyksiä. Naiset olivat miehiä enemmän peloissaan ilmastonmuutoksesta, epidemioista, sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntymisestä sekä terrorismin ja suuronnnettomuuksien uhkasta. Miehiä ahdistivat ajatukset hallitsemattomasta maahanmuutosta ja kansainvälisestä rikollisuudesta.

Kunkin puolueen suurimpien uhkien listalta löytyi samoja asioita. Kyberhyökkäykset ja tietomurrot löytyivät kaikkien puolueiden uhkatekijöiden viiden kärjestä. Venäjän sotilaallinen ja poliittinen painostus kuului puolueiden kannattajien kokemuksiin kärkihkiin lukuun ottamatta vasemmistoliiton tukijoita.

Muista keskeisistä puoluekannan mukaisista havainnoista kannattaa mainita kansainvälinen rikollisuus ja valtion velkaantuminen, jotka hermostuttivat etenkin kokoomuksen, perussuomalaisten ja keskustan tukijoita. Sosiaalinen eriarvoisuus huoletti kaikkia oppositiopuolueiden kannattajia. Ilmastonmuutos sekä kansan jakautuminen kahtia olivat keskimäärää vakavampia uhkatekijöitä SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton tukijoiden parissa.

Vasemmistoliiton kannattajat poikkesivat siinä, että he näkivät talouslaman keskimäärin vakavammaksi vaaratekijäksi lähitulevaisuudessa. Kokoomuksen ja perussuomalaisten tukijat erottautuivat muista siinä, että heidän mielestään hallitsematon muuttoliike maahan oli vastaisuudessa vakava uhka.

On helppoa luetella, mitkä uhkat eivät mahtuneet minkään puolueen ”top 5” -listalle. Näihin kuuluivat suuronnnettomuudet, Suomen sotilaallisen liittoutumisen seuraamukset, suomalaisen kansanvallan murentuminen, terrorismi sekä ehkä yllättäen joukko-työttömyys.

Kokoomuksen kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus*
- 2 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*
- 3 Valtion velkaantuminen*
- 4 Kansainvälinen rikollisuus, jengiytyminen*
- 5 Hallitsematon muuttoliike*

Perussuomalaisten kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Hallitsematon muuttoliike*
- 2 Kansainvälinen rikollisuus, jengiytyminen*
- 3 Valtion velkaantuminen*
- 4 Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus*
- 5 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*

SDP:n kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Sosiaalinen eriarvoisuus*
- 2 Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus*
- 3 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*
- 4 Ristiriidat ja jännitteet, kansalaisten jakautuminen kahtia*
- 5 Ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat*

Keskustan kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus*
- 2 Kansainvälinen rikollisuus, jengiytyminen*
- 3 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot*
- 4 Sosiaalinen eriarvoisuus*
- 5 Valtion velkaantuminen*

Vihreiden kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

- 1 Ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat*
- 2 Sosiaalinen eriarvoisuus*
- 3 Venäjän poliittinen ja sotilaallinen painostus*

4 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot

5 Ristiriidat ja jännitteet, kansalaisten jakautuminen kahtia

Vasemmistoliiton kannattajien viisi vakavinta uhkatekijää:

1 Sosiaalinen eriarvoisuus

2 Ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat

3 Ristiriidat ja jännitteet, kansalaisten jakautuminen kahtia

4 Kyberhyökkäykset ja tietomurrot

5 Talouskriisi, -lama

7 Presidentin asema ja arvostus

7.1 Näkemykset valtionpään asemasta

Presidentinvaalin alla kansalaiset olivat aiempaa tyytyväisempiä presidentin valta-asemaan

Joulukuussa 2023 selvitettiin kansalaisten mielipidettä valtionpään asemasta Suomessa. Kysymys vastausvaihtoehtoineen kuului seuraavasti.

”Pääosassa tasavalloista valtionpää on presidentti ja monarkioissa monarkki. Osalla näistä ei ole juurikaan poliittista valtaa, jolloin ylin vallankäyttäjä on useimmiten pääministeri tai vastaava. Osalla valtionpäistä on puolestaan merkittävästi valtaa maan asioihin. Minkälainen järjestelmä seuraavista Suomessa tulisi olla?”

- 1 Parlamentaarinen järjestelmä (kansan valitsema edustuslaitos, jonka luottamusta hallitus nauttii), jossa presidentillä ei ole valtaa ja asema on lähinnä symbolinen ja edustuksellinen*
- 2 Parlamentaarinen järjestelmä, jossa presidentillä on käytännössä valtaa vain harvassa asiassa, kuten ulkopoliitikassa*

- 3 Puolipresidenttijohtoinen järjestelmä, jossa valta on jaettu presidentin ja pääministerijohtaisen hallituksen kesken
- 4 Presidenttijohtoinen järjestelmä, jossa presidentti käyttää suurta valtaa (presidentin johtaman hallituksen ei tarvitse nauttia kansan valitseman edustuslaitoksen luottamusta)
- 5 Yksinvaltainen järjestelmä (absoluuttinen monarkia, diktatuuri) tai yksipuoluejärjestelmä, jossa kaikki valta on maan johtajalla
- 6 En osaa sanoa

Suomalaiset kannattivat pääasiassa kahta vaihtoehtoa. Eniten kannatusta sai nykyisen kaltainen parlamentaarinen järjestelmä, jossa presidentillä on käytännössä valtaa vain harvassa asiassa, kuten ulkopolitiikassa (45 %). Reilu neljännes (28 %) oli halukas palaamaan puolipresidenttijohtoiseen järjestelmään, jossa valta on jaettu presidentin ja pääministerijohtaisen hallituksen kesken. Suomessa siirryttiin vuonna 2000 silloisesta järjestelmästä nykyiseen parlamentarismiin ja kavennettiin presidentin valtaoikeuksia.

Reilu kymmenesosa (12 %) oli valmis supistamaan edelleen presidentin valtaoikeuksia ja toivoi siirtymistä suuntaan, jossa presidentillä ei ole valtaa ja asema on lähinnä symbolinen ja edustuksellinen. Vielä pienempi osa (3 %) oli tekemässä tilaa Yhdysvaltain kaltaiselle presidenttijohtoiselle järjestelmälle, jossa presidentti käyttää suurta valtaa eikä presidentin johtaman hallituksen tarvitse nauttia kansan valitseman edustuslaitoksen luottamusta. Juuri kukaan ei maassamme antanut tukea yksinvaltaiselle hallitsijalle, jossa kaikki valta on maan johtajalla (1 %).

Mielipiteet muuttuivat jonkin verran vuodesta 2017. Nykyisen kaltainen järjestelmä, jossa presidentillä on käytännössä valtaa vain harvassa asiassa, kuten ulkopolitiikassa, saavutti aiempaa enemmän kannatusta (38 → 45 %). Vastaavasti puolipresidenttijohtaisen järjestelmä suosio hiipui jonkin verran (33 % → 28 %).

Puoluetustan mukaan SDP:n kannattajien keskuudesta löytyi eniten nykyiseen järjestelmään tyytyväisiä (54 %). Myös vihreiden ja vasemmistoliiton äänestäjistä lähes joka toinen (49 %) kannatti nykyjärjestelmää, jossa presidentillä on käytännössä valtaa vain harvassa asiassa, kuten ulkopolitiikassa. Kokoomuksen tukijoista

kaksi viidestä (38 %) innostui palaamisesta puolipresidenttijohtoiseen järjestelmään. Myös keskustan kannattajista keskimäärää useampi (34 %) oli valmis lisäämään presidentin valtaoikeuksia. Vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajista noin neljännes oli muuttamassa presidentin aseman symboliseksi.

Ikätekijä näyttäytyi siten, että presidentin vallan karsinta nykyisestään lisääntyi nuorimman ikäluokan suuntaan. Kuitenkin kaikkein nuorimmistakin vain neljäsosa (25 %) oli muuttamassa presidentin aseman lähinnä symboliseksi ja edustukselliseksi.

Koulutus- ja ammattitaustan mukaan kävi ilmi, että nykyiseen presidentin asemaan vahvasti tyytyväisiä olivat korkeasti koulutetut, ylemmät toimihenkilöt ja hyvätuloiset kansalaiset. Presidenttijohtoisempaa kaipasivat lähinnä vähemmän kouluttautuneet, työntekijäasemassa olevat ja työväestöön samaistuvat.

7.2 Presidenttien arvostus Suomessa

Niinistö historian ylivertaisesti arvostetuin presidentti

Joulukuun alussa 2023 vajaa kaksi kuukautta ennen presidentinvaaleja selvitettiin näkemyksiä siitä, keitä presidenttejä arvostetaan eniten. Teemaa lähestyttiin seuraavalla kysymyksenasettelulla.

”Suomella on ollut kautta aikojen 12 presidenttiä. Keitä kolmea seuraavista arvostat eniten?”

Kaikkien aikojen selvästi arvostetuimmaksi tasavallan presidentiksi nousi Sauli Niinistö. Kaksi suomalaista kolmesta (64 %) asetti Niinistön kolmen eniten arvostamansa presidentin joukkoon. Niinistön taakse jaetulle kakkossijalle jäivät Urho Kekkonen ja Martti Ahtisaari. Reilu kolmannes valitsi heidät kolmen arvostuimman joukkoon.

Itsenäisyyden ajan neljä ensimmäistä tasavallan presidenttiä sijoittuivat kansalaisten arvostuslistalla tyveen. Tulos ei tarkoita, etteikö heitä noteerattaisi. Heidä arvostetaan, mutta vähemmän kuin kärkeen sijoittuneita. Todennäköisesti ainakin nuoremmalle osalle väestöä heidän saavutuksensa ovat tuntemattomia.

Suomalaisten mielipiteet muuttuivat melkoisesti vuodesta 2017. Aiempaa selvästi enemmän tunnustusta kohdentui etenkin Niinistöön (45 % → 64 %) ja Martti Ahtisaareen (21 % → 36 %). Aiempaa vähemmän ihailua suuntautui Paasikiveen, Kekkoeseen, Koivistoon ja Haloseen. Muiden osalta muutokset olivat vähäisempiä.

Miesten ja naisten välillä oli eroa arvostuksissa. Miehet antoivat tunnustusta keskimäärää enemmän Mannerheimille ja Ryttille. Miesten keskuudessa Mannerheim jakoi kakkossijan yhdessä Kekkonen kanssa. Naiset arvostivat miehiä enemmän Koivistoa, Ahtisaarta ja Halosta.

Eri ikäryhmien välisistä eroista voi todeta sen, että Ahtisaaren ja Halosen arvostus oli korkeampaa nuorimman ikäluokan (18–30-vuotiaat) keskuudessa. Tulos kieli siitä, että etenkin nuoret naiset tuntuivat arvostavan Halosta. Varttuneimpien, yli 70-vuotiaiden, joukossa Paasikivi, Kekkonen ja Koivisto keräsivät keskimäärää enemmän pisteitä.

Hallitus–oppositio-asetelma heijastui arvostuksissa. Hallituspuolueiden kannattajista monet sijoittivat kolmen kärkeen Niinistön ohella Rytin ja Mannerheimin. Oppositiopuolueiden tukijoiden keskuudessa Ahtisaari, Koivisto ja Halonen kokosivat keskimäärää enemmän arvostusta.

Puoluekannan mukaisista eroista voi todeta sen, että Niinistö oli arvostetuin presidentti kaikkien muiden puolueiden paitsi vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajien keskuudessa. Vihreiden kannattajien joukossa Ahtisaari nousi kärkeen, kun vasemmistoliiton tukijat puolestaan arvostivat eniten Halosta. Keskustan kannattajien parissa Kekkonen hengitti heti Niinistön niskan takana.

7.3 Luottamus tasavallan presidenttiin ja muihin instituutioihin

Luottamuspuntarin kärjessä tasavallan presidentti ja kannatettu puolue

Joulukuussa 2023 selvitettiin luottamusta yhteiskunnan eräisiin keskeisiin instituutioihin. Arvioitavia tahoja oli kaikkiaan yksitoista. Luottamuslistan kärkeen asettui tasavallan presidentti (84 % luotti

erittäin tai melko paljon). Tasavallan presidenttiin luottivat vahvimmin kokoomuksen ja keskustan kannattajat sekä ikääntyneimmät, yli 70-vuotiaat. Hieman vähemmän tyytyväisiä olivat vasemmistoliiton tukijat, työttömät ja nuorimmat ikäluokat.

Toiseksi eniten luottamusta kysytyistä tahoista kohdentui, ehkä yllättäen, kannatettuun puolueeseen (65 %). Enemmistö kaikkien puolueiden tukijoista luotti ainakin melko paljon kannattamaansa puolueeseen. Perussuomalaisten ja pienpuolueiden kannattajien keskuudessa oli hieman keskimäärää enemmän niitä, joiden usko kannattamaansa puoluetta kohtaan rakoili.

Enemmistö suomalaisista luotti myös ainakin melko paljon tiedotusvälineisiin (63 %) ja eduskuntaan (54 %). Tiedotusvälineisiin uskoivat muita vahvemmin varttuneimmat ikäluokat (60–69- ja yli 70-vuotiaat), ylemmät toimihenkilöt ja korkeasti koulutetut. Jonkinasteista varauksellisuutta ilmeni 18–30-vuotiaiden, yrittäjien ja etenkin perussuomalaisten tukijoiden keskuudessa. Eduskuntaan luottivat vahvimmin ikääntyneet, korkeasti koulutetut sekä kokoomuksen ja keskustan kannattajat.

Kansa jakautui lähes kahtia suhtautumisessa maan hallitukseen ja ammattiyhdistysliikkeeseen. Joka toinen luotti maan hallitukseen (49 %) ja ammattiyhdistysliikkeeseen (49 %). Lähes puolet (48 %) tunsivat jonkinasteista epäluottamusta hallitukseen, ja enemmän kuin kaksi viidestä (42 %) suhtautui ammattiyhdistysliikkeeseen varauksellisesti.

Hallituspuolueiden tukijoista lähes kaksi kolmesta (72 %) arvosti maan hallitusta. Luottamus hallitukseen oli keskimäärää voimakkaampaa ylempien toimihenkilöiden, yrittäjien, korkeasti koulutettujen ja hyvätuloisten keskuudessa. Etenkin kokoomuksen kannattajien usko oli vankkaa. Perussuomalaisten tukijoista puolet suhtautui penseästi maan hallitukseen. Oppositiopuolueiden kannattajien enemmistö (61 %) suhtautui nuivasti maan hallitukseen. Etenkin vasemmistoliiton kannattajat olivat pöyristyneitä maan hallituksen toimista.

Ammattiyhdistysliikkeen puolesta todistivat etenkin järjestäytyneet palkansaajat sekä oppositiopuolueiden tukijat. Ikääntyneet, eläkeläiset ja yrittäjät epäilivät ay-liikettä instituutiona. Etenkin kokoomuksen tukijat tunsivat epäluottamusta.

Kotikunnan päättäjiin luotti lähes joka toinen (48 %). Lähes samansuuruinen joukko ei luottanut kovinkaan paljon tai ei lainkaan (45 %). Usko oman kotikunnan päättäjiin oli suurta etenkin kokoomuksen ja keskustan kannattajien parissa. Perussuomalaisien kannattajat edustivat toista ääripäätä suhtautumisessa kotikunnan päättäjiin.

Luottamuslistan tyveen asettuivat oppositiopuolueet (36 %), yritykset ja työnantajajärjestöt (41 %) sekä kansalaisjärjestöt (41 %). Opposition luku oli alhainen, koska oppositiopuolueiden kannattajakaan eivät täysin luottaneet oppositiopuolueisiin. Oppositiopuolueiden kannattajien luotto kohdentui erityisesti omaan kannatettuun puolueeseen.

Luottamus kaikkiin tahoihin lisääntyi

Mielipiteet muuttuivat jonkin verran vuodesta 2017. Käytännössä luottamus lisääntyi kaikkiin instituutioihin ja tahoihin. Epävarmoina aikoina kansalaiset jakoivat päättäjille aiempaa enemmän tunnustusta.

Aiempaa tuntuvasti enemmän luottamusta kohdentui eduskuntaan (+ 16 prosenttiyksikköä), maan hallitukseen (+ 14 prosenttiyksikköä), oppositioon (+ 15 prosenttiyksikköä) ja kannatettuun puolueeseen (+ 10 prosenttiyksikköä). Luottamus presidenttiin lisääntyi vähemmän, mikä johtuu siitä, että arvostus on ollut tapissa jo edellisissä tutkimuksissa.

Vaikka moniin poliittisiin toimijoihin suhtaudutaan ainakin jossain määrin epäilevästi, kannatettu puolue (puolue, jota voisi äänestää) selviytyi luottamuspuntarissa selkeästi kuiville. Suomalaisen luottamus politiikkaan kohdentui ennen muuta presidenttiin ja kannatettuun puolueeseen.

Tietynasteisen epäluottamuksen keskeisiä poliittisia instituutioita kohtaan voi tulkita kuuluvan toimivaan demokratiaan. Kansalaisilla on mahdollisuus osoittaa epäluottamusta ja tyytymättömyyttä. Toimivassa demokratiassa riittänee, että kansalaiset kokevat joidenkin päättäjien toimivan luottamuksen arvoisesti. Luottamus kaikkiin päättäjiin ei ole välttämätöntä. Tuloksia voi tulkita siten, että poliitikkoihin ja päättäjiin ei kansan mielestä voi täysin luottaa, etenkin jos ne ovat väärässä leirissä.

8 Yhteiskuntapoliittiset arviot ja näkemykset

8.1 Vaalien jälkeiseen hallitukseen kohdistuneet odotukset

Inflaation hillitseminen sekä sote-palveluiden parantaminen olivat tärkeistä tavoitteista tärkeimmät

Politiikan tavoitteisiin kohdistuvia odotuksia selvitettiin kesäkuussa 2023 kysymyssarjalla, jonka näkökulma oli sidottu eduskuntavaalien seurauksena syntyneen uuden hallituksen toimintaan. Vastaajilta kysyttiin, miten erilaisten asioiden tulisi vastaisuudessa painottua hallituksen toiminnassa verrattuna maassamme viime vuosina harjoitettuun hallituspolitiikkaan.

Kansalaisten tavoitteet asettuivat tasaisesti laskevaan järjestykseen. Ylivertaista ykkösasiaa ei ollut, vaan odotukset hajaantuivat moniin erilaisiin tavoitteisiin. Kokonaisuutena kansalaisten toiveista oli haastava. Hyvinvointipalvelut, etenkin sote-palvelut, tuli turvata ja samanaikaisesti hillitä velkaantumista.

Yleiskuva odotuksista saadaan tarkastelemalla listan kärkeä ja tyveä. Kaikkein tärkeimmiksi koettiin hintojen nousun hillitseminen (77 % halusi painottuvan nykyistä enemmän) sekä sosiaali- ja terveystieteiden hoidon saannin parantaminen (76 %).

Suuren kannatuksen saivat myös valtion velkaantumisen hillitseminen (67 %), rikollisuuden torjunta (65 %) ja energian saannin turvaaminen (62 %). Tärkeiden asioiden joukkoon kuuluivat myös julkisten menojen vähentäminen (58 %), koulutuksen voimavarojen turvaaminen (54 %) ja maanpuolustuskyvystä huolehtiminen (54 %).

Listan häntään asettuivat kehitysyhteistyö, taiteen ja kulttuurin tukeminen, verotulojen riittävyden takaaminen (verojen korotukset). Asioiksi, joihin ei saisi uhrata voimavaroja ainakaan aiempaa enemmän, olivat edellä mainittujen lisäksi ilmastonmuutoksen torjuminen, työurien pidentäminen, tuloverotuksen alentaminen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen.

Tuloksia voi tulkita siten, että moniin talous- ja hyvinvointitavoitteisiin kohdentui runsaasti odotuksia. Suomalaiset kaipaavat taloudellisen ja sosiaalisen turvallisuuden ohella fyysistä turvaa (rikollisuuden torjunta). Muutosvaatimusten ohella huomattava osa väestöstä toivoi useiden asioiden jatkuvan kuten ennenkin.

Tuloksia on keskeisiltä osin mahdollista verrata vuoden 2015 vastaavaan kyselyyn, koska yli puolet kysymyksenasetteluista olivat samoja kuin nyt toteutetussa tutkimuksessa. Aiempaa enemmän suomalaiset kaipaavat maan hallitukselta toimia velkaantumisen hillitsemiseksi, julkisten säästöjen aikaansaamiseksi sekä sote-palveluiden parantamiseksi ja energian saannin turvaamiseksi. Aiempaa vähemmän odotuksia kohdentui luonnon ja ympäristön suojeluun sekä tuloerojen kaventamiseen.

Puolueiden kannattajien välillä oli eroja

Verrattaessa eri puolueiden kannattajien odotuksia toisiinsa muotoutuivat toivelistat osin erilaisiksi. Muutamien tavoitteiden osalta vallitsi kuitenkin pitkälle menevä yksimielisyys. Näitä kaikille yhteisiä tavoitteita olivat sosiaali- ja terveyspalveluiden hoidon saannin parantaminen, inflaation hillitseminen sekä energian saannin turvaaminen. Nämä kuuluivat kaikkien puolueiden kannattajien tavoitteiden kärkipään top 10 -listalle. Kokoomuksen kannattajien keskuudessa ykköstavoitteeksi nousi valtion velkaantumisen hillitseminen, perussuomalaisten ja keskustan tukijoiden parissa inflaation taltuttaminen ja SDP:n sosiaali- ja terveyspalveluiden parantaminen. Vihreiden kannattajien listan kärkeen

ampaisi ilmastomuutoksen torjunta ja vasemmistoliiton tuloerojen kaventaminen.

Puolueiden kannattajien odotukset olivat isosti toisistaan poikkeavia, kun tarkasteltiin eroja väestön keskimääräiseen suhtautumiseen. Kokoomuksen kannattajat poikkesivat näkyvästi muusta joukosta. Suurimmat irtiotot väestön keskiarvosta koskivat valtion velkaantumista, julkisten menojen vähentämistä ja työurien pidentämistä. Samalla tuloerojen kaventaminen jäi keskimääräistä vähemmän korostetuksi tavoitteeksi.

Perussuomalaisten profiili ei tuottanut yllätyksiä. Keskimääräistä vahvemmin ajettujen asioiden joukkoon kuuluivat maahanmuuton rajoittaminen, Suomen oman edun ajaminen EU:ssa ja tuloverotuksen alentaminen. Ilmastomuutoksen torjuminen, ulkomaalaisen työvoiman maahanmuuton edistäminen ja kehitysmaiden auttaminen maistuiivat pahalta.

Sosialidemokraattien äänestäjien profiili poikkesi myös jonkin verran väestön keskimäärästä. Suhteellisesti korostuneimmat asiat olivat ilmastomuutoksen hillintä, kehitysmaiden auttaminen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Julkiset palvelut nousivat esille toisin päin, ja innottomuutta ilmeni etenkin julkisten menojen vähentämiseksi ja valtion velkaantumisen hillitsemiseksi.

Keskustan kannattajien erot koko väestöön jäivät melko laihoiksi. Profiili poikkesi varsin vähän väestön keskiarvosta. Suhteellisesti voimakkaimmin tähdennetyt tavoitteet olivat työurien pidentäminen ja syntyvyyden edistäminen. Hieman keskimääräistä pienemmän painoarvon ryhmältä sai luonnon ja ympäristön suojeleminen.

Vasemmistoliiton tukijoiden näkemykset poikkesivat selvästi väestön keskimäärästä. Tulokuvaaja muodostui lähes käänteiseksi kokoomuksen vastaavasta. Suhteellisesti tavoiteltavinta oli ilmastomuutoksen hillitseminen, tuloerojen kaventaminen, luonnon ja ympäristön suojeleminen sekä taiteen ja kulttuurin tukeminen. Julkisten menojen vähentämiseen ja valtion velkaantumisen hillitsemiseen suhtauduttiin varauksellisesti.

Vihreiden profiili oli vasemmistoliiton tapaan poikkeava. Ilmastomuutoksen torjumisen, ympäristönsuojelun, kehitysyhteistyön, sukupuolten tasa-arvon sekä kulttuurin tukemisen tuli saada

enemmän painoarvoa maan hallituksen toimissa. Jokseenkin nui-vasti ryhmä suhtautui maahanmuuton rajoittamiseen, Suomen oman edun ajamiseen EU:ssa ja julkisten menojen säästöihin.

Sukupuoli oli yhteydessä toiveisiin siitä, miten maan hallituksen pitäisi toimia. Naiset painottivat miehiä enemmän toimenpiteitä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi, tuloerojen kaventamiseksi sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden saannin parantamiseksi. Miehet tähdensivät naisia enemmän syntyvyyden edistämistä, energian saannin turvaamista ja työurien pidentämistä.

Ikätekijä näyttäytyi siten, että nuoret (18–30-vuotiaat) korostivat muita enemmän ilmastonmuutoksen torjuntaa, sukupuolten tasa-arvon edistämistä sekä koulutuksen voimavarojen turvaamista. Virhetulkintojen välttämiseksi on syytä todeta, että myös nuorten keskuudessa kärkitoiveet olivat inflaation hillitseminen sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden parantaminen. Ikäihmiset (yli 70-vuotiaat) toivoivat maan hallituksen panostavan etenkin hintojen nousun ja velkaantumisen torjuntaan sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden parantamiseen. Ikäihmiset olivat huolissaan myös syntyvyydestä.

8.2 Suhtautuminen hallituksen linjauksiin

Enemmistö suhtautui myönteisesti työn verotuksen keventämiseen

Kesäkuun 2023 puolessa välissä julkistettiin eduskuntavaalien jäl-keen muodostetun hallituksen ohjelma. Hallitusohjelma sisältää lukuisia uudistuksia eri yhteiskunnan sektoreille. Petteri Orpon hallituksen keskeiseksi tavoitteeksi nostettiin julkisen talouden vahvistaminen kuudella miljardilla eurolla. Hallitusohjelmassa otettiin kantaa julkisen talouden tasapainottamisen rinnalla muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltoon, työmarkkinoihin sekä sosiaaliturvaan.

Hallitusohjelmaan liittyen vastaajille esitettiin syyskuussa 2023 lista hallituksen kaavailemia keinoja. Tehtävänä oli jokaisen osalta erikseen ilmoittaa, kannattaako toimenpidettä vai vastustaako sitä. Kysymys kuului seuraavasti:

”Seuraavassa on joukko eduskuntavaalien jälkeen muodostetun maan hallituksen linjauksia. Miten suhtaudut niihin?”

Neljstätoista hallitusohjelman linjauksesta kuusi oli sellaisia, joi-
ta enemmistö kannattaa. Nämä yksiselitteisesti kannatetut halli-
tuksen linjaukset olivat varallisuusrajan asettaminen asumistu-
keen (68 %), työn verotuksen keventäminen (62 %) sekä palvelu-
setelijärjestelmän käytön lisääminen sote-alalla (60 %). Enemmis-
tö hyväksyi myös hiilineutraalisuustavoitteeseen sitoutumisen
(53 %), itsehoitolääkkeiden myynnin sallimisen päivittäistavara-
kaupoissa (55 %) ja työkykyisten toimeentulotuen hakijoiden työ-
velvoitteen julkisissa työtehtävissä tuen saamiseksi (57 %).

Enemmistö suomalaisista tyrmäsi alennettujen arvonlisävero-
kantojen korottamisen (esim. lääkkeet, liikuntapalvelut, kulttuuri-
ja viihdetilaisuudet jne.) (62 %) ja lakko-oikeuden rajaamisen (tuki-
lakot, poliittiset lakot, laittomat lakot) (52 %). Monet kyseenalais-
tivat lisäksi työsuhteen irtisanomisen helpottamisen (47 %) ja
ansiosidonnaisen työttömyysturvan heikennykset (45 %). Edellä
mainitut tavoitteet jakoivat väestön kuitenkin varsin voimakkaas-
ti kahtia, vaikka niihin kohdentuikin jonkin verran enemmän vas-
tustusta kuin kannatusta.

Hallituspuolueiden kannattajat ylistivät miltei kaikkia hallitusohjelman linjauksia

Puoluekanta oli yhteydessä suhtautumiseen hallituksen linjauk-
siin. Hallituspuolueiden kannattajat olivat taipuvaisempia hyväk-
symään lähes kaikki toimet toisin kuin oppositiopuolueiden tu-
kijat. Ainoa poikkeus oli vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoit-
teesta kiinni pitäminen, joka viehätti opposition kannattajia. Hal-
lituspuolueiden kannattajat eivät kovin suuresti arvostaneet tätä
hallitusohjelman kirjausta.

Oppositiopuolueiden kannattajat eivät suinkaan torjuneet kaikkia
hallitusohjelman linjauksia. Opposition tukijat olivat taipuvaisia
kannattamaan itsehoitolääkkeiden myyntiä päivittäistavara-
kaupoissa, palvelusetelien käytön lisäämistä sote-alalla ja varallisuusrajan
asettamista yleiseen asumistukeen. Moni hamusi myös työn vero-
tuksen keventämistä. Lakko-oikeuden rajaaminen ja irtisanomis-
ten helpottaminen olivat myrkkyyä opposition kannattajille.

Yksittäisten puolueiden kannattajien eroista on syytä mainita se, että oppositiopuolueista keskustan kannattajien näkemykset osuivat monilta kohdin lähemmäksi kokoomuksen ja perussuomalaisten kuin vasemmistopuolueiden ja vihreiden tukijoita. Näin etenkin tarkasteltaessa näkemyksiä työn verotuksesta, työttömyys-turvasta, irtisanomisista ja lakko-oikeudesta.

Ikätekijä näyttäytyi eräiltä osin suhtautumisessa hallitusohjelmaan. Ikääntyneemmät, yli 60-vuotiaat suhtautuivat keskimäärää useammin myönteisesti työelämäuudistuksiin, kuten työttömyys-turvan porrastus, lakko-oikeuden rajoittaminen ja irtisanomisten helpottaminen. Työn verotuksen keventäminen miellytti etenkin keski-ikäisiä ja eläkeikää lähestyviä. Nuoret taputtivat tavoitteelle pitää kiinni vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteesta.

Sukupuolen mukaisista eroista voi todeta, että naiset suhtautuivat miehiä ymmärtäväisemmin ainoastaan vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteeseen. Miehet puolestaan lämpenivät etenkin työelämää koskeville linjauksille, kuten lakko-oikeuden rajaa-miselle sekä irtisanomissuojan ja ansiosidonnaisen työttömyys-turvan heikentämiselle. Miehet puolustivat naisia useammin myös kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaamista ja maahanmuuttajien oleskelulupien tiukennuksia.

8.3 Suhtautuminen hallitukseen ja oppositioon

Usko hallituksen kykyihin oli syyskuussa 2023 varsin vaatimatonta

Syyskuussa 2023 selvitettiin suomalaisten suhtautumista maan hallitukseen ja oppositioon. Aluksi tiedusteltiin yleisarviota Petteri Orpon johtaman hallituksen (kokoomus, perussuomalaiset, RKP ja kristillisdemokraatit) kyvystä hoitaa maamme asioita seuraavan vajaan neljän vuoden aikana. Tämän jälkeen tiedusteltiin näkemystä oppositioon kyvystä tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle.

Suomalaisista reilu neljännes (29 %) ilmoitti, että hallituksen kyky hoitaa maan asioita on erittäin tai melko hyvä. Vajaa viidennes (18 %) suhtautui asiaan neutraalisti (ei hyvä eikä huono). Lähes joka toinen (48 %) epäili maan hallituksen kyvykkyyttä jo lähtötelineissä.

Näkemyksiä Orpon hallituksen kyvystä hoitaa maan asioita on mahdollista verrata arvioihin edellisen hallituksen kyvykkyydestä hallituskauden alussa. Luottamus Orpon hallitukseen oli alkumetreillä vähäisempää kuin usko silloiseen Rinteen hallitukseen oli vuonna 2019. Usko nykyisen hallituksen kykyihin oli myös selvästi pienempää kuin luottamus Sipilän hallitukseen vuonna 2015.

Hallitus–oppositio-asetelma heijastui arvioissa maan hallituksen pätevydestä. Selvä enemmistö hallituspuolueiden kannattajista (61 %) arvioi hallituksen kyvyn hyväksi. Kuudesosa (15 %) hallituspuolueiden tukijoista oli epäuskoisia. Oppositiopuolueiden kannattajista kolme neljästä (76 %) ilmoitti, että hallituksen kyky hoitaa maan asioita on erittäin tai melko huono.

Puoluekannan mukaan vakuuttuneimpia hallituksen onnistumisesta olivat kokoomuksen tukijat (70 %). Perussuomalaisten kannattajista myös enemmistö (60 %) luotti hallitukseen. RKP:n ja kristillisdemokraattien tukijoista alle puolet uskoi hallituksen pystyvän vastaisuudessa hoitamaan maan asioita hyvin.

Kolmannes arvioi opposition pystyvän tarjoamaan vaihtoehtoja maan hallitukselle

Arviot opposition kyvystä tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle olivat myös melko vaatimattomia. Vajaa kolmannes (31 %) uskoi opposition kyvyn erittäin tai melko hyväksi. Lähes kaksi viidestä (38 %) epäili opposition kyvykkyyttä. Kuitenkin opposition kykyihin luotettiin jopa jonkin verran enemmän kuin hallituksen.

Suhtautuminen oppositioon ei suuresti muuttunut vuodesta 2019 edellisen hallituksen aloittaessa taivaltaan. Kantaa ottamattomien osuus näytti vähentyneen jonkin verran kokonaiskuvan pysyessä kutakuinkin ennallaan.

Oppositiopuolueiden kannattajien enemmistö (58 %) luoti opposition pätevyteen tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle. Suurimman oppositiopuolueen, SDP:n, kannattajista kaksi kolmesta (69 %) uskoi opposition kykyihin. Myös vihreiden (64 %) ja vasemmistoliiton kannattajista (74 %) valtaosa luotti oppositioon. Keskustan tukijat eivät olleet vakuuttuneita, ja heistä kaksi viidestä epäili opposition taitoja. Hallituspuolueiden kannattajat eivät ymmärrettävästi noteeranneet oppositiota juuri miksikään.

Uskoa maan hallituksen toimintakykyyn selvitettiin kesäkuussa myös asenneväittämällä. Lähes puolet (47 %) suomalaisista arvioi, että maan nykyinen hallitus hajoaa ennen seuraavia tavanomaisia eduskuntavaaleja. Vajaa kolmannes (31 %) oli epäuskoinen eikä oletanut hallituksen kaatuvan ennen aikojaan.

Selvä enemmistö hallituspuolueiden kannattajista ei uskonut, että hallitus kaatuisi äkillisesti (60 %). Sen sijaan oppositiopuolueiden tukijat olivat sitä mieltä, että hallitus hajoaa ennen vuotta 2027 (68 %). Usko nykyhallituksen pysymiseen pystyssä oli varsin alhaista verrattuna aiempien vastaavien kyselyiden tuloksiin.

Tutkimuksessa tiedusteltiin myös mielipidettä, toivoiko nykyhallituksen pysyvän koossa seuraaviin eduskuntavaaleihin saakka vuoteen 2027. Kansalaisista kaksi viidestä halusi nähdä hallituksen kaatuvan mahdollisimman nopeasti (39 %). Lähes joka toinen asettui poikkiteloin pitäen parempana hallituksen pysymistä pystyssä.

Hallituksen kaatumista toivoivat etenkin työntekijät, työttömät, SAK:n jäsenet, pienituloiset sekä vasemmistopuolueiden ja vihreiden kannattajat. Ikääntyneet, eläkeläiset, toimihenkilöt, keski- ja hyvätuloiset sekä kokoomuksen, perussuomalaisten ja keskustan kannattajat halusivat hallituksen jatkavan kohti seuraavia normaaliaikaisia eduskuntavaaleja.

8.4 Mielipiteet poliittisen päättäjän yksityisyyden suojasta

Päättäjän some-kirjoitusten julkistaminen sai kannatusta, yksityisviestien paljastamista paheksuttiin

Aika ajoin julkisuudessa viritetään keskustelua siitä, mitä poliitikkojen elämästä on soveliaista sanoin tai kuvin paljastaa julkisuudessa. Viimeksi keskustelua käytiin, kun kesällä 2023 mediassa käsiteltiin elinkeinoministeri Wille Rydmanin aiemalle avopuolisolleen lähettämiä yksityisviestejä ja valtiovarainministeri Riikka Purran vanhoja some-kirjoituksia. Tätä ennen aihepiiriin kuuluvaa keskustelua käytiin kesällä 2022, kun uutisoitiin silloisen pääministeri Sanna Marinin juhlimisesta yksityis-tiloissa.

Teemaan liittyen vastaajilta kysyttiin, mitä merkittävän politiikon yksityiselämää sivuavista tekemisistä ja taustoista saa sanoita tai kuvin paljastaa mediassa. Tehtävänä oli jokaisen esitetyn asian osalta erikseen ilmoittaa, pitääkö julkistamista ja uutisointia hyväksyttävänä vai sopimattomana. Kysymys kuului seuraavasti:

”Viime aikoina on keskusteltu siitä, mitä asioita merkittävän poliittisen päättäjän elämästä on sopivaa tuoda esille tai julkistaa tiedotusvälineissä. Miten suhtaudut siihen, että mediassa sanoin tai kuvin julkaistaan merkittävien poliittisten päättäjien elämästä seuraavia asioita?”

Seitsemästä testatusta asiasta vain kaksi osoittautui sellaisiksi, joiden julkistaminen mediassa hyväksyttiin. Yli puolet suomalaisista piti sopivana sitä, että merkittävän poliittisen päättäjän vanhoja some-kirjoituksia kaivetaan esille (62 %) tai tehdään juttuja politiikon nuoruudessa tapahtuneesta pidätyksestä tai rikostuomiosta (61 %).

Kaksi viidestä antoi suostumuksen myös uutisoida päättäjän juhlimisesta vapaa-ajalla (40 %). Enemmistö kuitenkin arvioi epäasialliseksi tämänkaltaisten paljastusten tekemisen (56 %).

Erityisen vastenmielisinä suomalaiset pitävät juttuja päättäjän lapsista ja heidän tekemisistään. Lähes yhdeksän kymmenestä piti tällaisten uutisten tekemistä sopimattomana, ja enemmistö tuomitsee ne yksiselitteisesti. Yhtä lailla selvä enemmistö piti epäasiallisena sitä, että uutisoidaan muiden ihmisten kertomuksia päättäjän mahdollisista hairahduksista nuoruudessa tai tehdään juttuja päättäjän sukulaisten taustoista.

Enemmistö suomalaisista paheksui myös sitä, että mediassa paljastetaan ja julkisesti käsitellään päättäjän yksityisiä viestejä (72 %). Yksityisviestien julkittamisen hyväksyi viidennes kansalaisista (21 %).

Sukupuolen mukaisista eroista voi mainita sen, että miehet suhtautuivat vapaamielisemmin juttujen tekoon päättäjän juhlimisesta. Naisista selvä enemmistö paheksui sitä, että vapaa-ajalla billettämistä käsitellään julkisuudessa.

Puoluekanta oli yhteydessä suhtautumiseen siihen, mitä asioita on sopivaa nostaa esille päättäjän elämästä ja sen taustoista.

Nykyisten hallituspuolueiden kannattajat olivat taipuvaisia tuomitsemaan päättäjän yksityisviestien sekä vanhojen some-kirjoitusten julkistamisen. Oppositiopuolueiden tukijat suhtautuivat vähemmän varauksellisesti yksityisviestien paljastamiseen. Valtaosa hyväksyi kuitenkin sen, että vanhat some-kirjoitukset nostetaan tikun nokkaan.

Hallituspuolueiden tukijat suhtautuivat opposition kannattajia myötämielisemmin siihen, että mediassa tehdään uutisia päättäjän juhlimisesta vapaa-ajalla. Muiden kysytyjen asioiden kohdalla erot hallitus- ja oppositiopuolueiden kannattajien välillä olivat varsin vähäisiä.

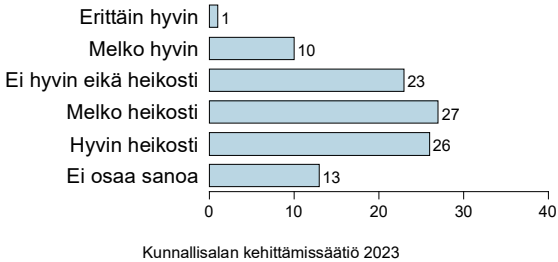
Yksittäisten puolueiden kannattajien eroista on syytä mainita se, että oppositiopuolueista etenkin perussuomalaisten tukijat tuomitsivat vanhojen some-kirjoitusten kaivelun. Vasemmistoliiton kannattajat liki yksimielisesti hyväksyivät sen, että media julkistaa päättäjien vanhoja some-kirjoituksia.

SDP:n kannattajat poikkesivat muista siinä, että he tuomitsivat paljastukset merkittävän poliittisen päättäjän juhlimisesta vapaa-ajalla. Perussuomalaisten tukijat edustivat toista ääripäätä. Heidän mielestään bilettämisestä on paikallaan tehdä uutisia.

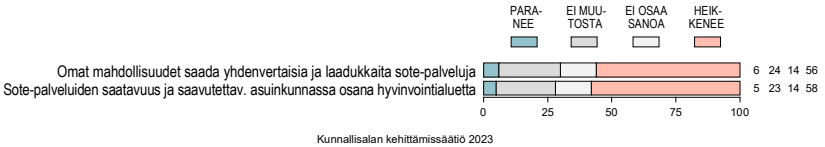
Kaikkien puolueiden kannattajat pitivät sopimattomana tehdä juttuja päättäjän syyllistymisestä nuoruudessaan rikoksiin. Kokoomuksen ja keskustan kannattajat kokivat tällaiset jutut kuitenkin keskimäärää vastenmielisemmiksi.

ARVIOT JA NÄKEMYKSET SOTE-UUDISTUKSESTA

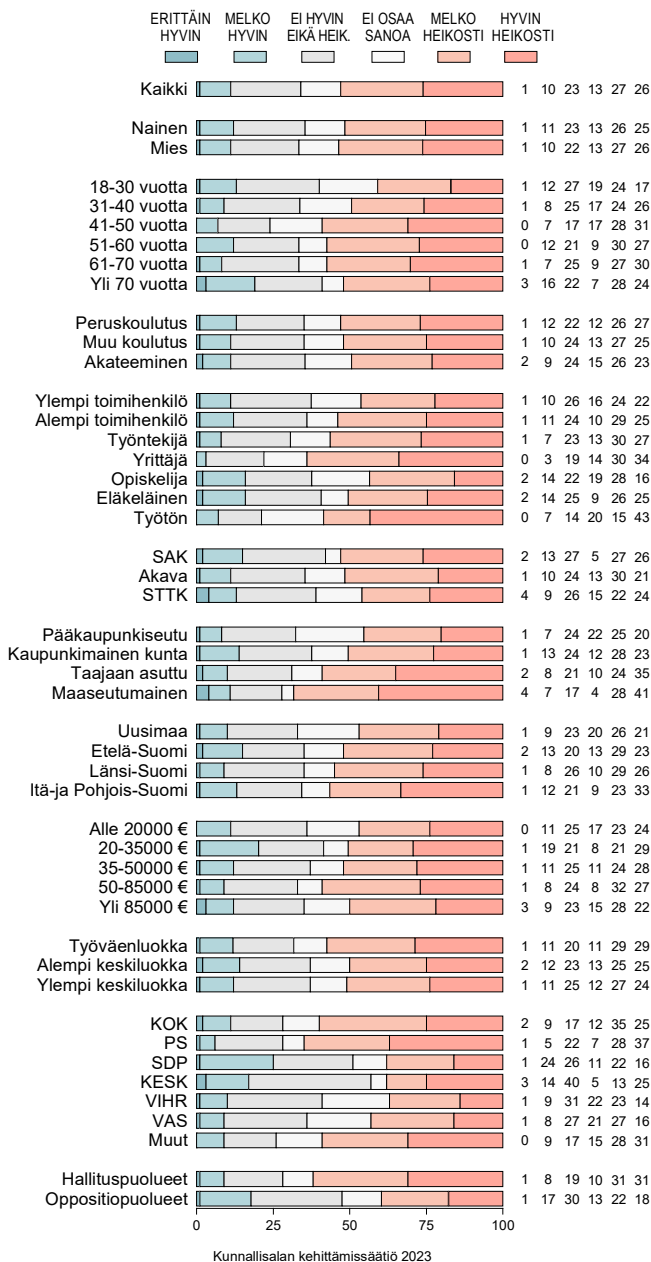
MITEN SOTE-UUDISTUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ OMALLA HYVINVOINTIALUEELLA OMIEN KOKEMUSTEN JA HAVAINTOJEN PERUSTEELLA (%).

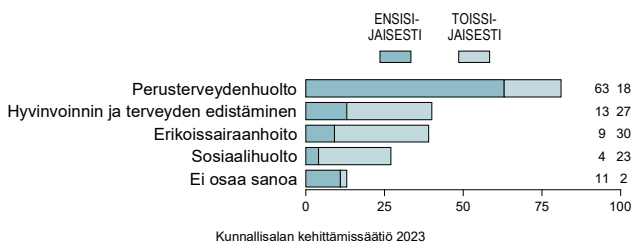
MITEN KOKEE SEURAAVIEN ASIOIDEN MUUTTUVAN VASTAISUUDESSA SOTE-UUDISTUKSEN SEURAUKSENA (tekstejä osin pelkistetty, %).

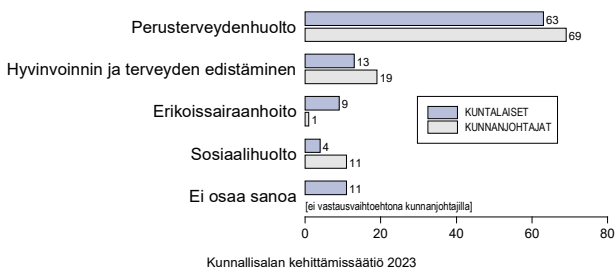
MITEN SOTE-UUDISTUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ
OMALLA HYVINVOINTIALUEELLA OMIEN KOKEMUSTEN JA
HAVAINTOJEN PERUSTEELLA (%).

MITÄ SEURAAVISTA NELJÄSTÄ ALUEESTA TULISI (a) ENSISIJAJAISESTI JA MITÄ (b) TOISSIJAJAISESTI VAHVISTAA OMALLA HYVINVOINTIALUEELLA VERRATTUNA NYKYTILANTEESEEN (%).

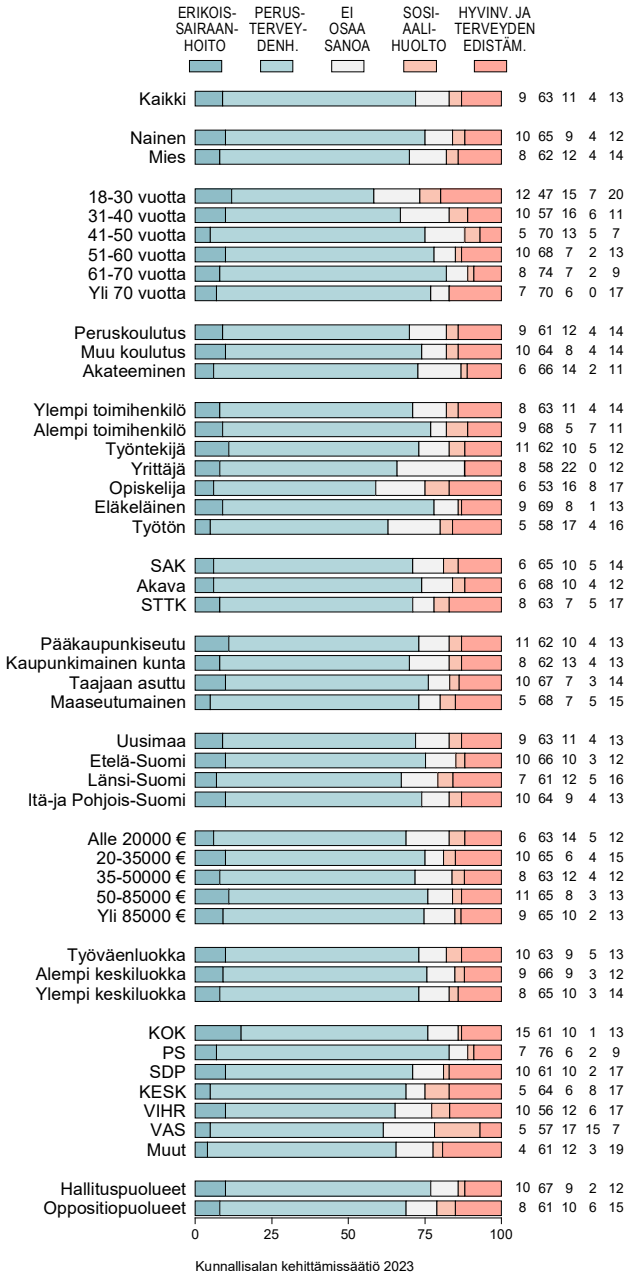

MITÄ SEURAAVISTA HYVINVOINTIALUEELLA TULISI ENSISIJAJAISESTI VAHVISTAA VERRATTUNA NYKYTILANTEESEEN: KUNTALAISTEN vs. KUNNANJOHTAJIEN* ARVIOT (%).

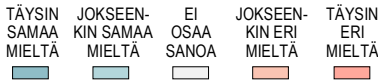
*Sama kysymys esitettiin kunnanjohtajille syksyllä 2023 (Sami Borg: Kuntajohtajat kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä. Kunnallisalan kehittämissäätiön julkaisu 64 / 2023)

MITÄ HYVINVOINTIALUEELLA TULISI ENSISIJAJAISESTI VAHVISTAA (%).

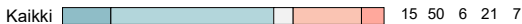

SUOMALAISTEN SUHDE TEKNOLOGIAN JA TEKOÄLYN KEHITYKSEEN

SUHTAUTUMINEN AUTOMATISAATIOTA, TEKNOLOGIAN MUUTOSTA JA TEKOÄLYÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

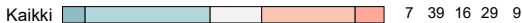
"On hyväksyttävä se, että tekoälyavusteiset järjestelmät, koneet ja robotit hoitavat tulevaisuudessa useimmat rutiinityöt" (v1)

"Tekoälyn kehitys vie ihmisten työpaikat, minkä takia sitä pitää hillitä" (v2)

"Tekoäly helpottaa merkittävästi työvoimapulaa" (v3)

"Tekoäly kehittyy tulevaisuudessa ihmistä älykkäämmäksi" (v4)

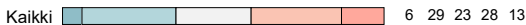
"Useimmilla aloilla tekoäly ei korvaa ihmistä työelämässä, vaan tekee työstä miellyttävämpää" (v5)

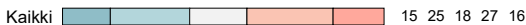
"On hyvä, jos tekoäly vapauttaa ihmiset tylsästä, mekaanisesta työstä" (v6)

"Tekoälymullistus tekee maailmasta paremmin toimivan" (v7)

"Teknologia kehittyy hirviöksi, joka vielä karkaa ihmisen käsistä" (v8)

"Tekoälyn ja robottien kehittyminen synnyttää enemmän uusia ongelmia kuin hävittää vanhoja" (v9)

"Kehittyneempien tekoälyjärjestelmien käyttöönottoa tulisi rajoittaa, kunnes niiden turvallisuus ja eettisyys on perin pohjin selvitetty" (v10)

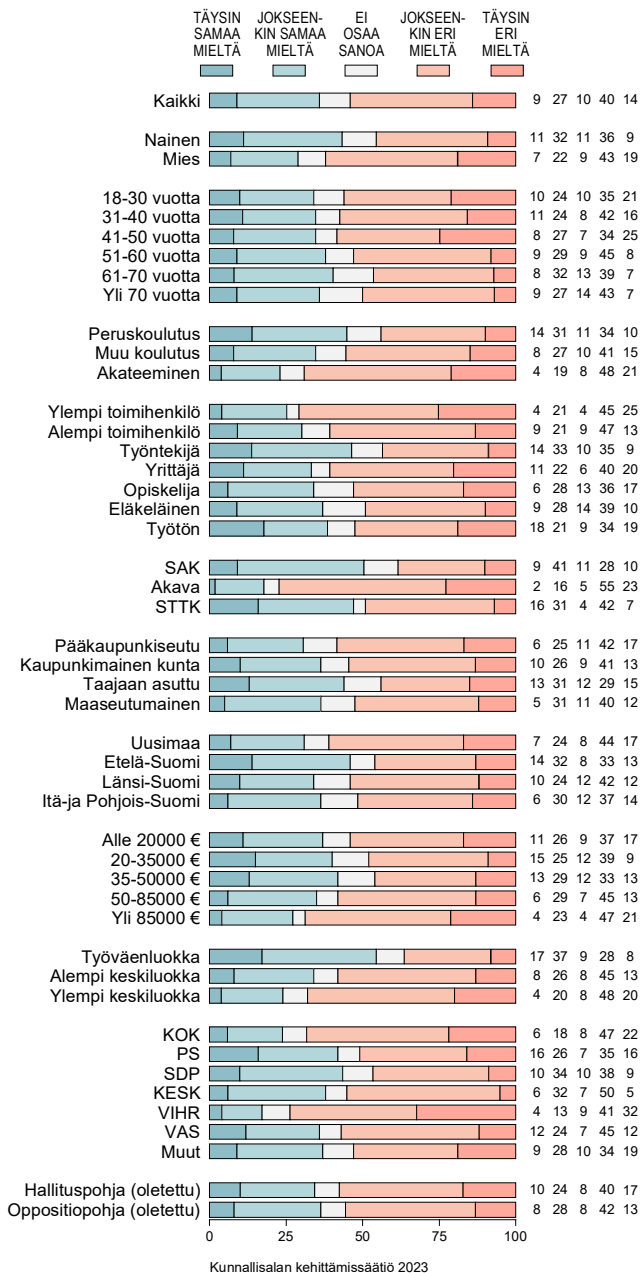
"Minulla ei ole tietoa eikä ymmärrystä siitä, miten merkittävästi tekoäly tulee muuttamaan elämääni" (v11)

0 25 50 75 100

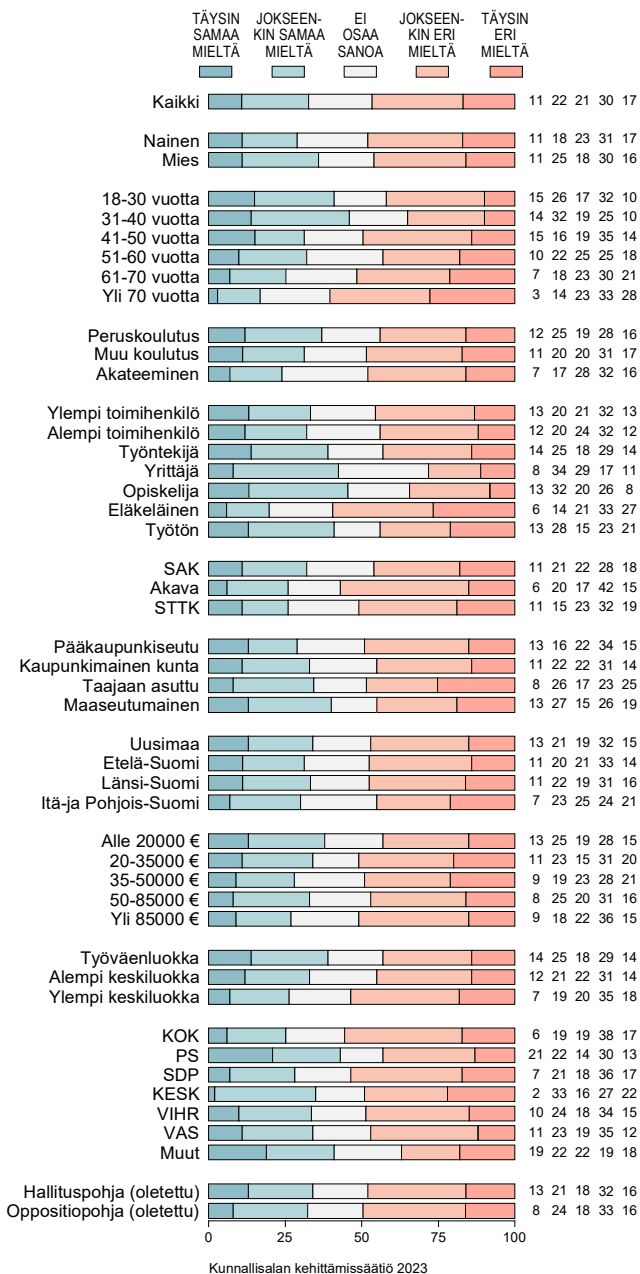
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

"Tekoälyn kehitys vie ihmisten työpaikat, minkä takia sitä pitää hillitä" (%).

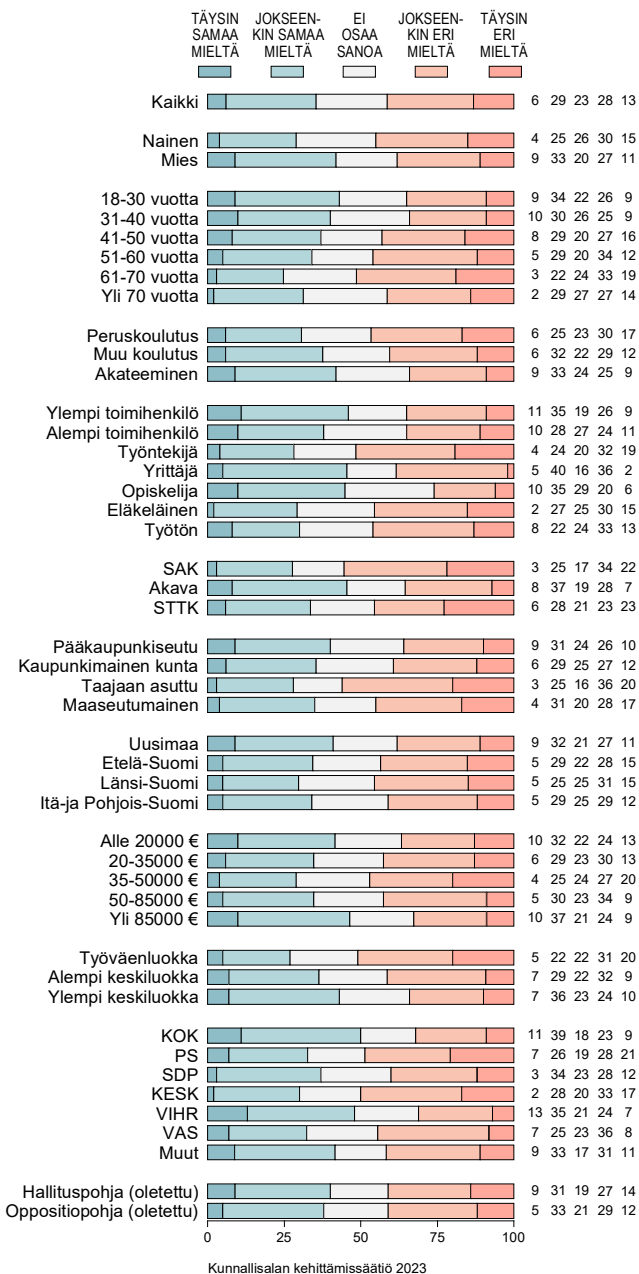

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

"Tekoäly kehitty tulevaisuudessa ihmistä älykkäämmäksi" (%).

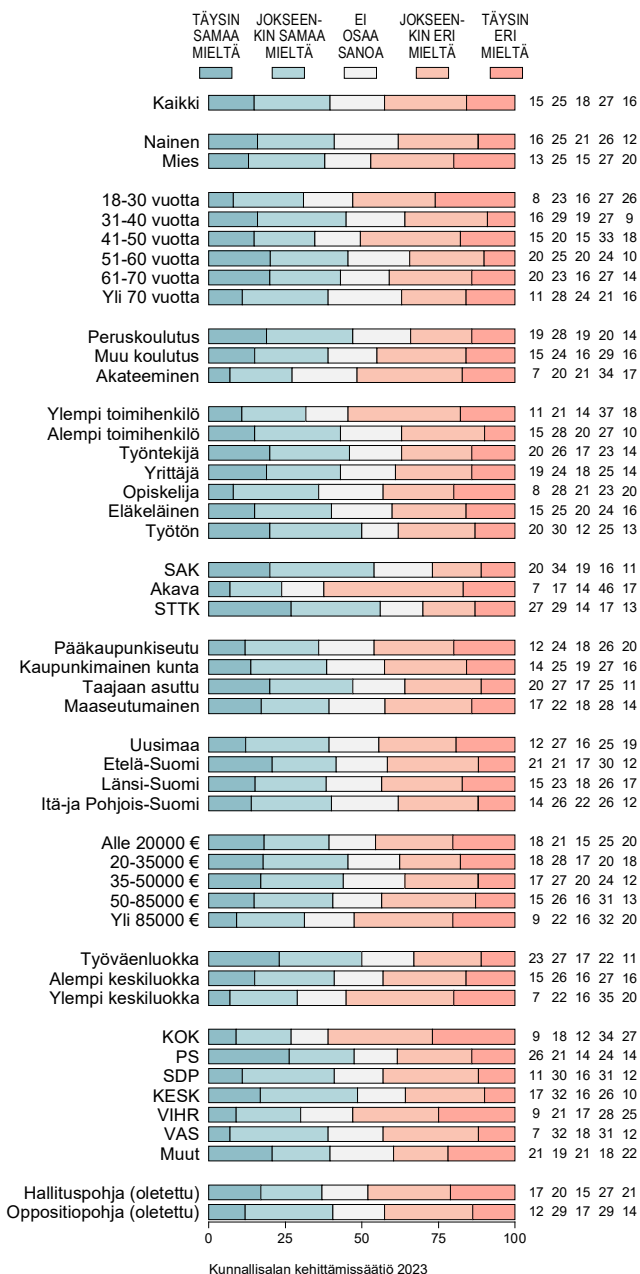

"Tekoälymullistus tekee maailmasta paremmin toimivan" (%).

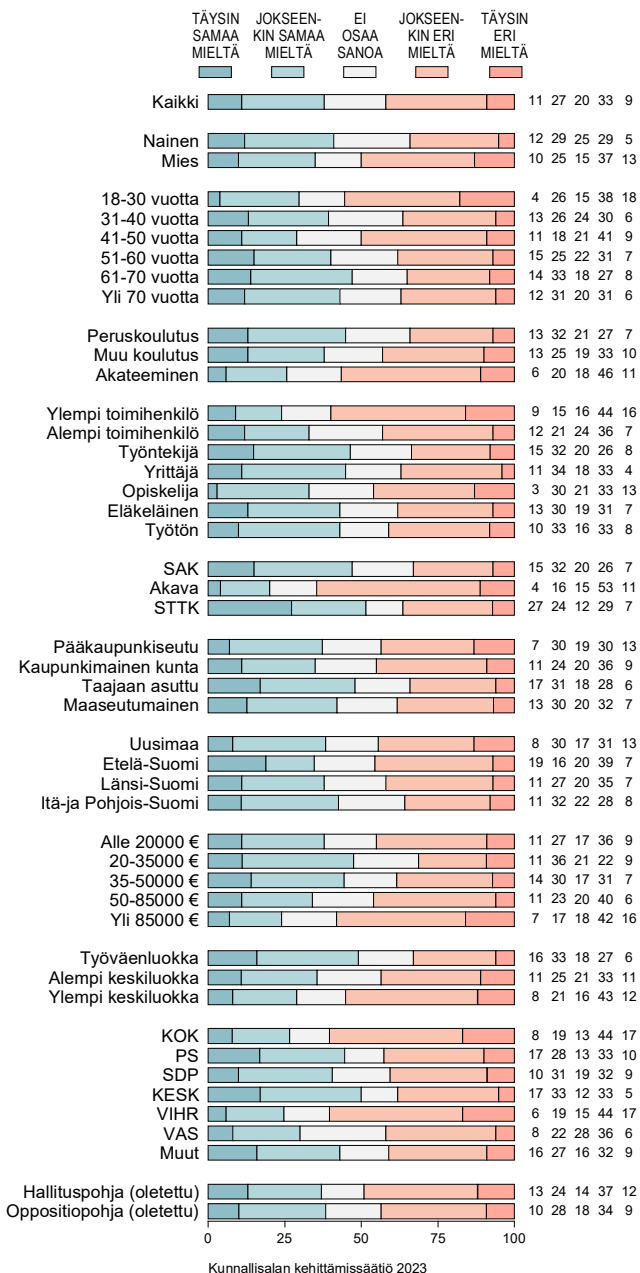
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

"Teknologia kehittyi hirviöksi, joka vielä karkaa ihmisen käsistä" (%).

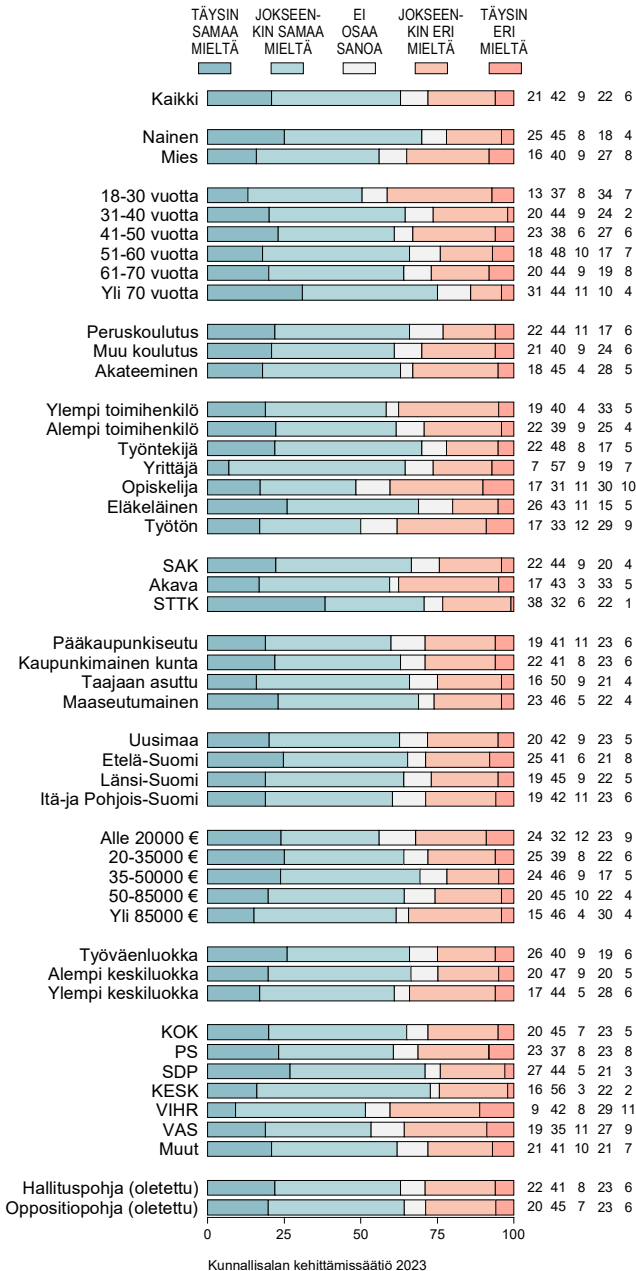

Kunnalisalan kehittämissäätiö 2023

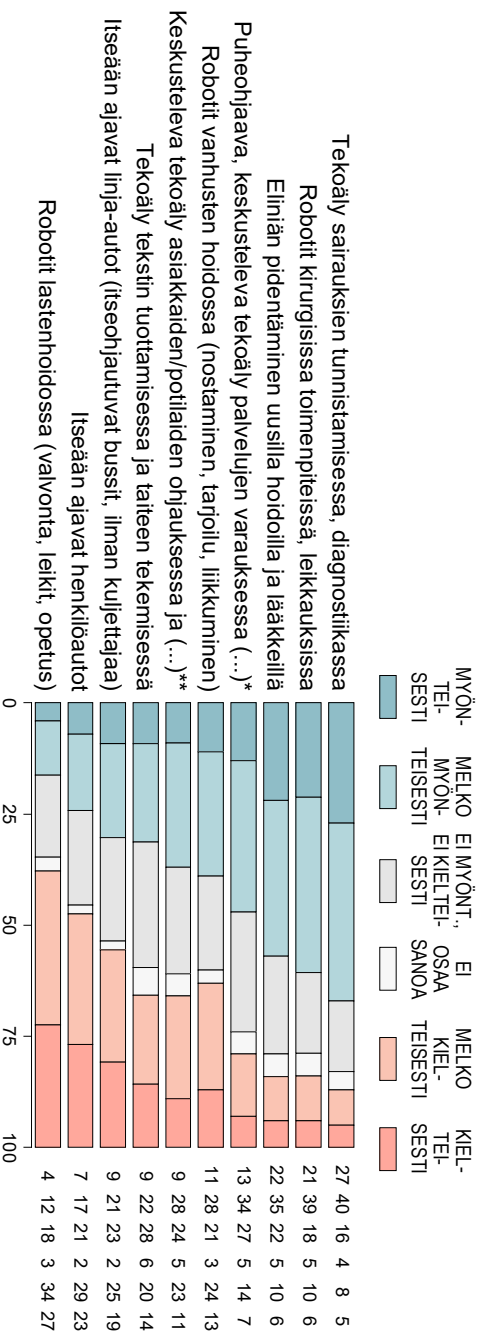
"Tekoälyn ja robottien kehittyminen synnyttää enemmän uusia ongelmia kuin hävittää vanhoja" (%).

"Minulla ei ole tietoa eikä ymmärrystä siitä, miten merkittävästi tekoäly tulee muuttamaan elämään" (%)

MITEN SUHTAUTUU TEKNOLOGIAN JA TIETEEN SAAVUTUKSIIN JA LÄPIMURTOIHIN SEURAAVISSA ASIOISSA (%).

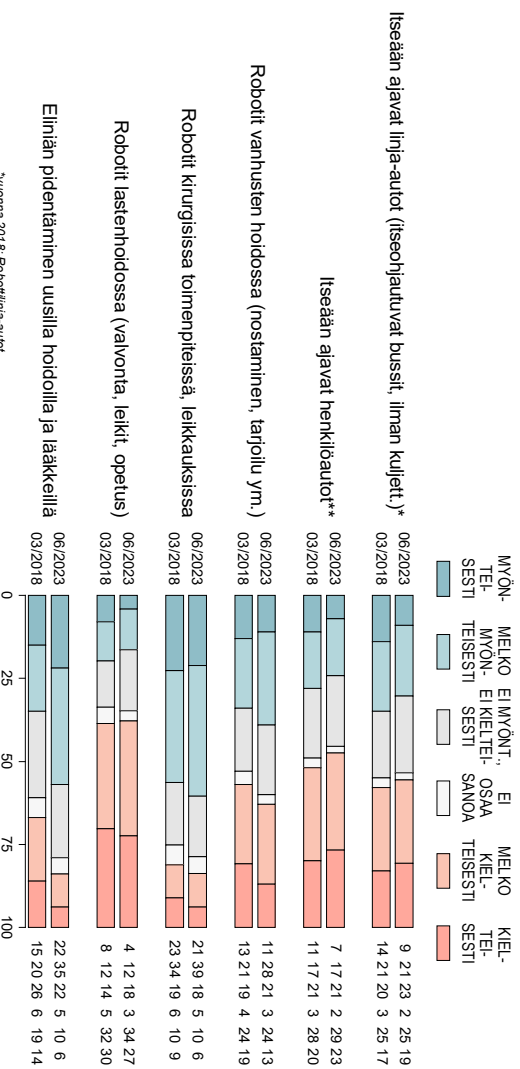

*Puheohjaava, keskusteleva tekoäly palvelujen varauksessa, ostosten tekemisessä jne.

**Keskusteleva tekoäly asiakkaiden/potilaiden ohjauksessa ja neuvonnassa sosiaali- ja terveydenhuollossa

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

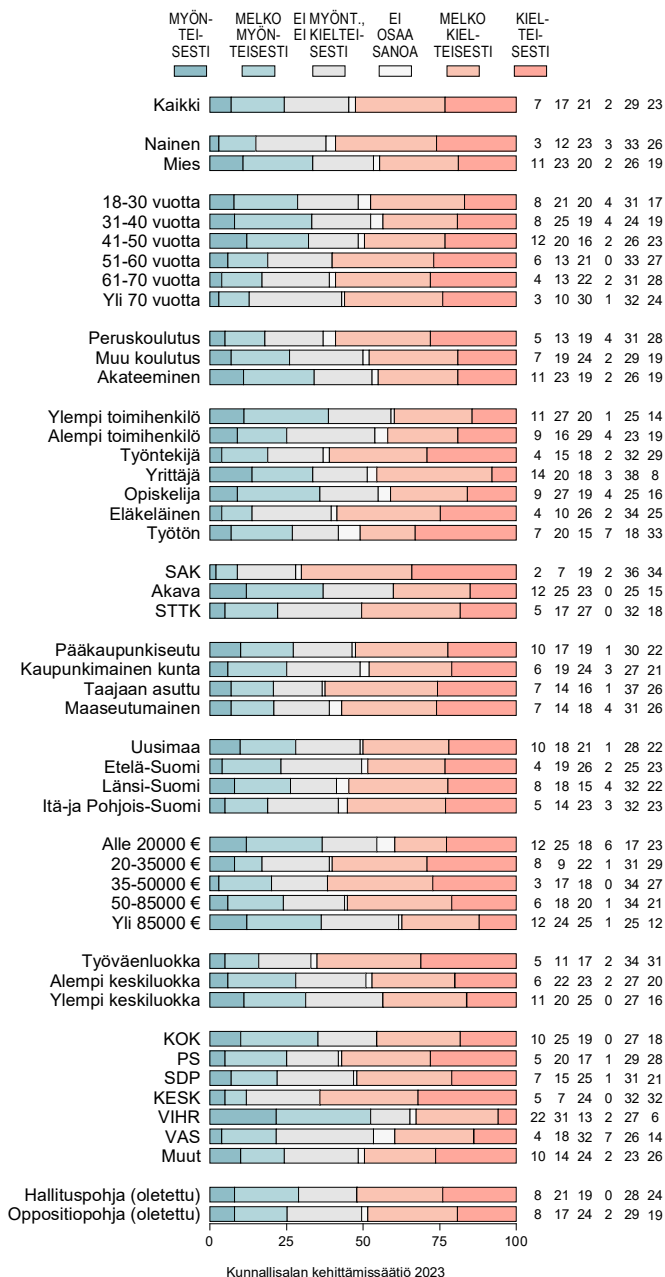
MITTEN SUHTAUTUO TEKNOLOGIAN JA TIETEEEN SAAVUTUKSIIN JA LÄPIMURTOIHIN: ARVIOT KEVÄLLÄ 2018 JA KESÄLLÄ 2023 (yhteiset~vertailukelpoiset arviointikohteet, %).

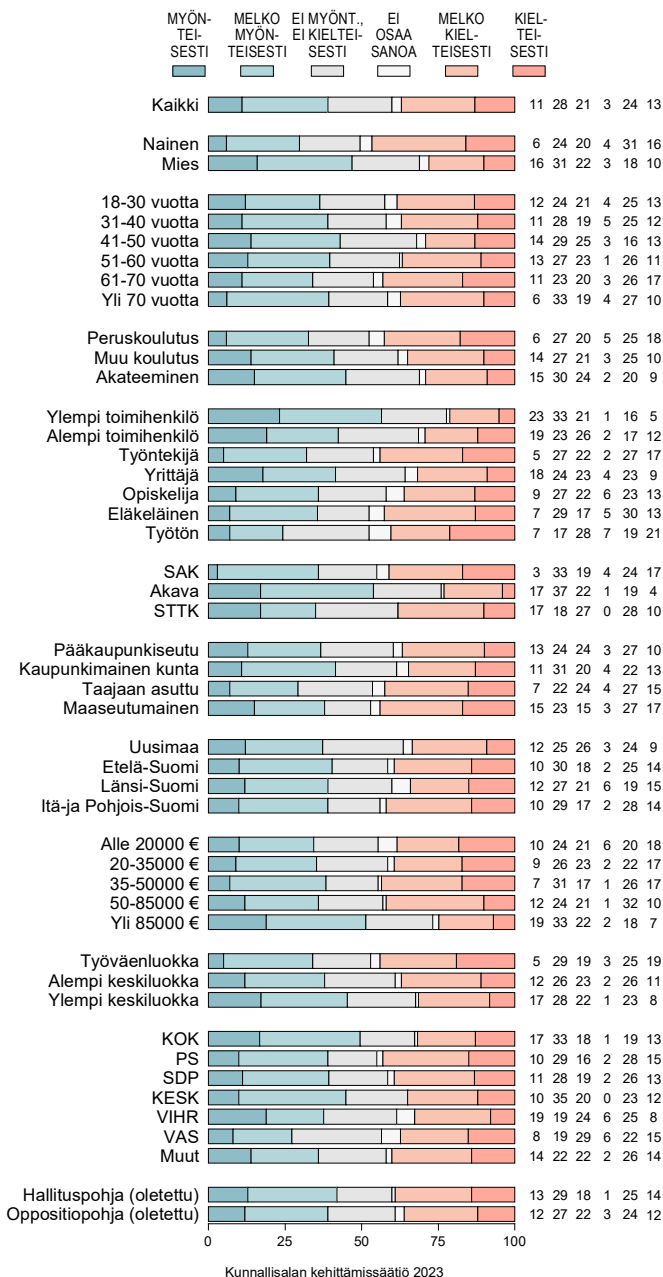
*Vuonna 2018: Robottilinja-autot
 **Vuonna 2018: Robottihenkilöautot

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

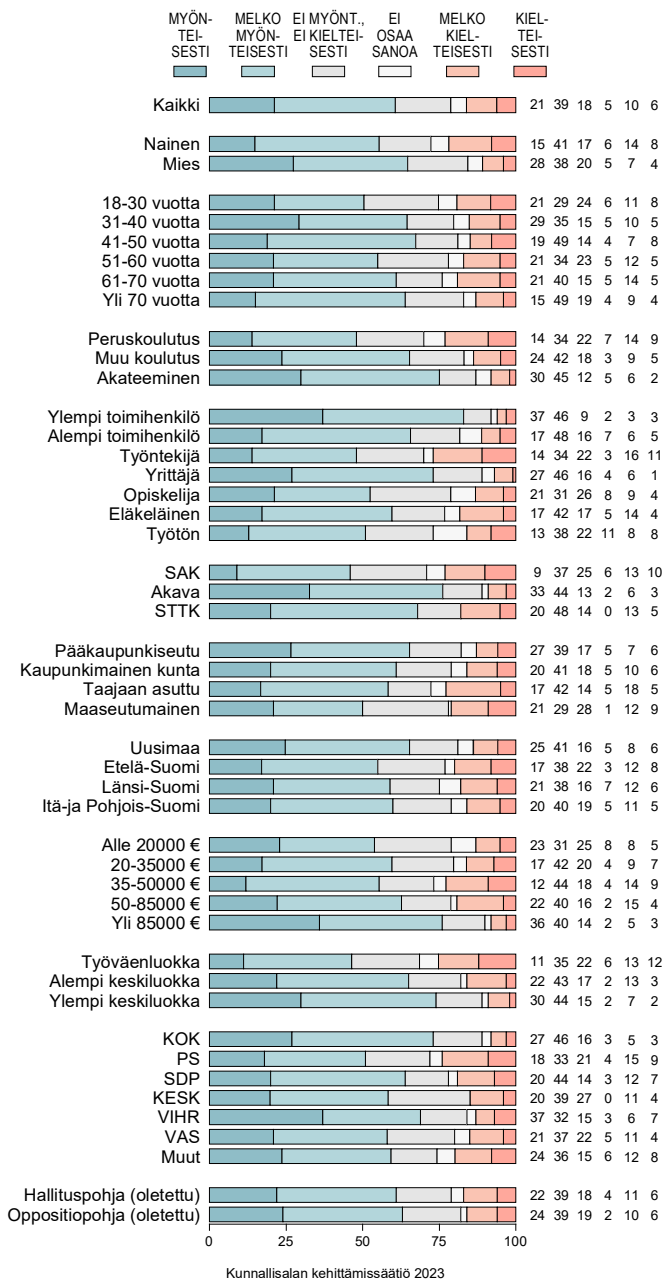
MITEN SUHTAUTUU TEKNOLOGIAN JA TIETEEN SAAVUTUKSIIN:
ITSEÄN AJAVAT HENKILÖAUTOT (%).

MITEN SUHTAUTUU TEKNOLOGIAN JA TIETEEN SAAVUTUKSIIN:
ROBOTIT VANHUSTEN HOIDOSSA (nostaminen, tarjoilu, liikkuminen,
viriketoiminta) (%).

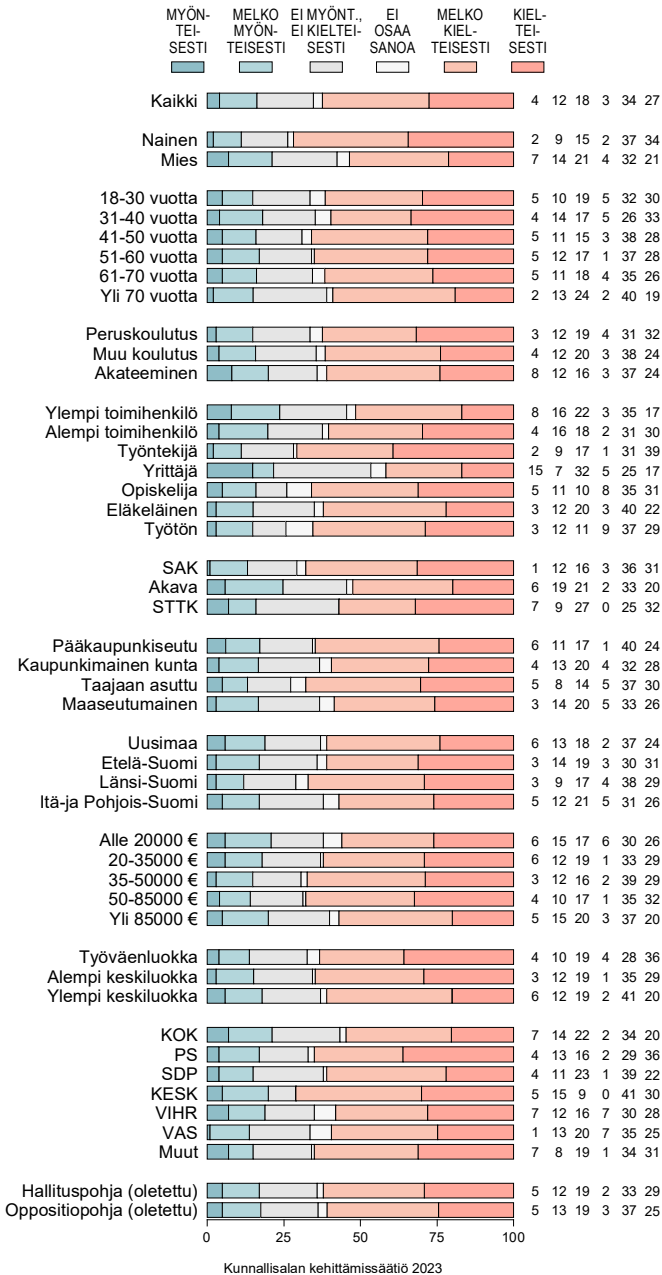

MITEN SUHTAUTUU TEKNOLOGIAN JA TIETEEN SAAVUTUKSIIN:
ROBOTIT KIRURGISISSA TOIMENPITEISSÄ, LEIKKAUKSISSA (%)

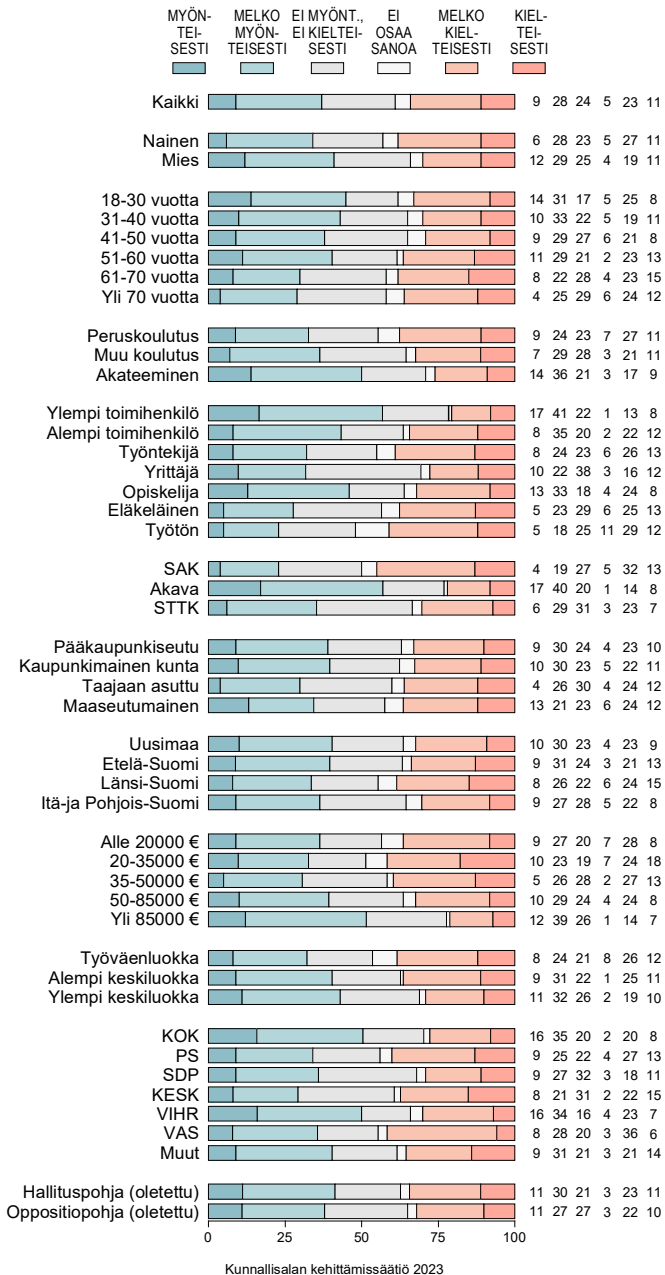

Kunnallisanalyyti 2023

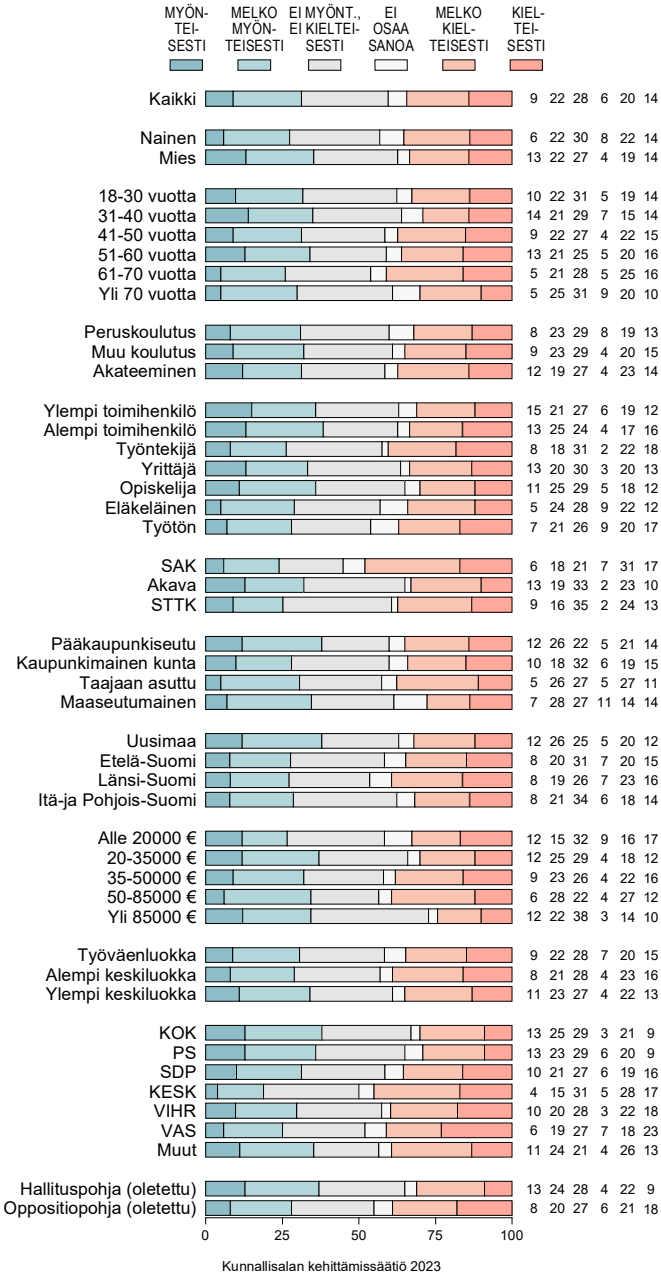
MITEN SUHTAUTUU TEKNOLOGIAN JA TIETEEN SAAVUTUKSIIN:
ROBOTIT LASTENHOIDOSSA (valvonta, leikit, opetus) (%).

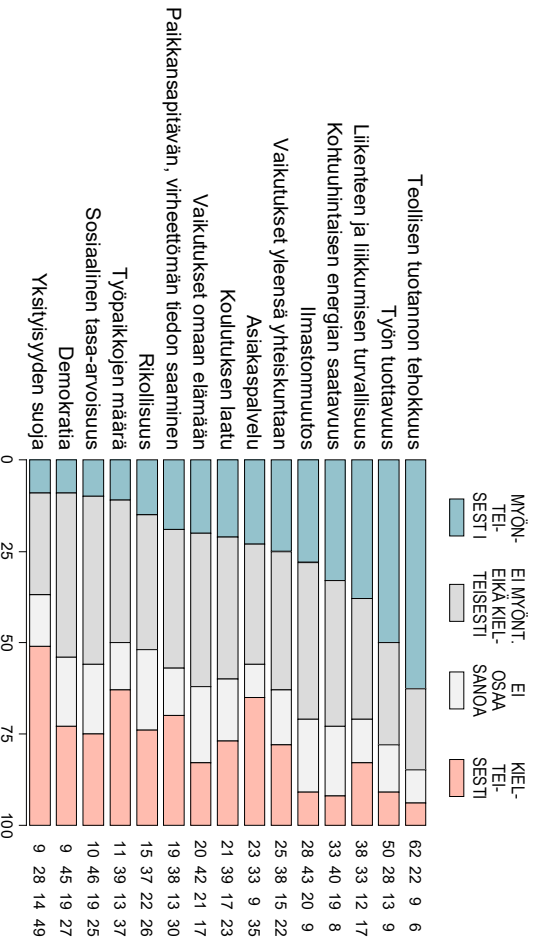
MITEN SUHTAUTUU TEKNOLOGIAN JA TIETEEN SAAVUTUKSIIN:
KESKUSTELEVA TEKOÄLY ASIAKKAIDEN/POTILAIDEN OHJAUKSESSA
JA NEUVONNASSA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLOSSA (%).

MITEN SUHTAUTUU TEKNOLOGIAN JA TIETEEN SAAVUTUKSIIN:
TEKOÄLY TEKSTIN TUOTTAMISESSA JA TAITEEN TEKEMISESSÄ (%)

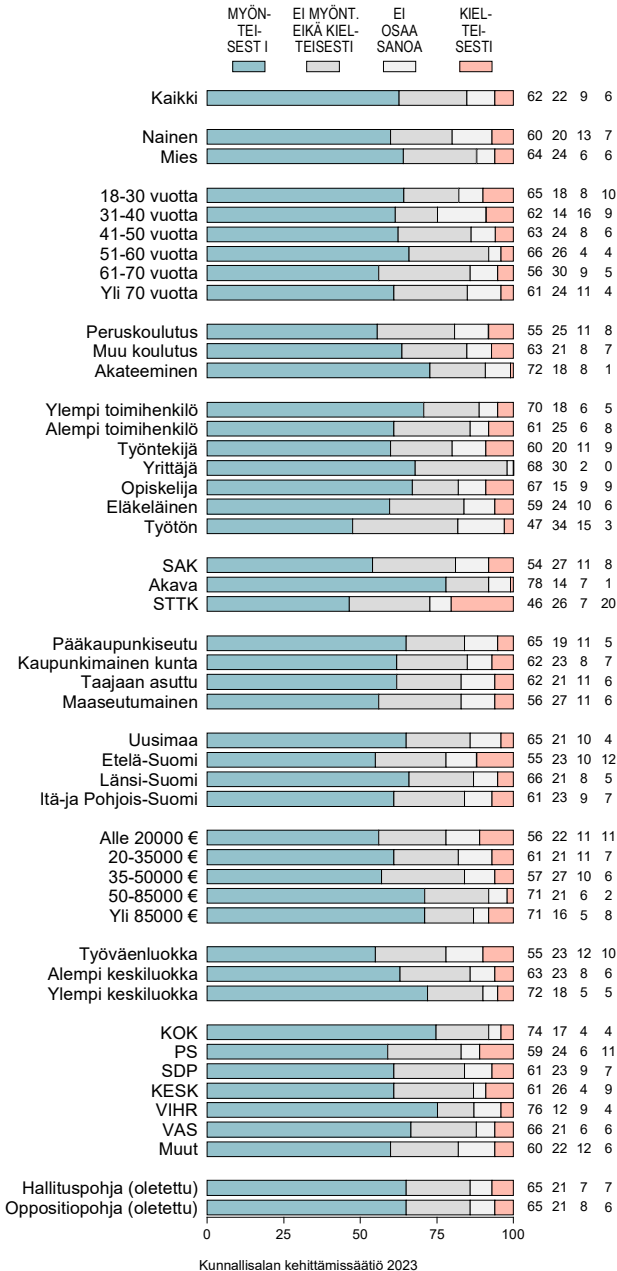

MITEN USKOO TEKOÄLYN TULEVAN VAIKUTTAMAAN ERI ASIOIHIN SEURAAVAN KYMMENEN VUODEN AIKANA (%).

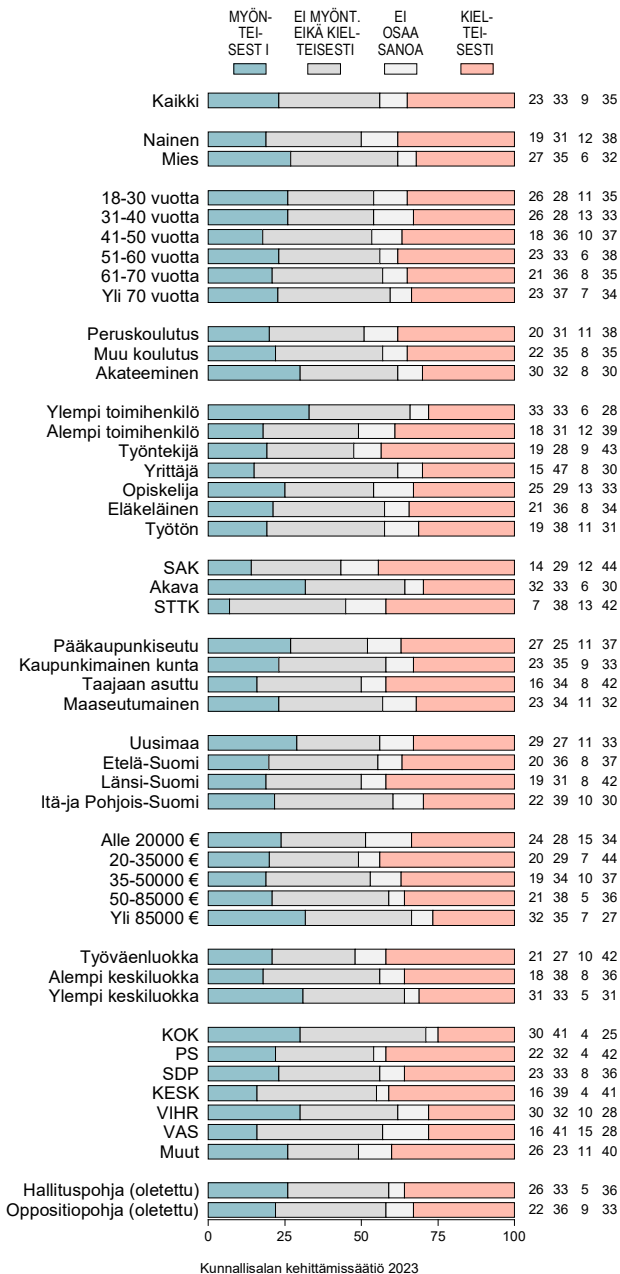

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITEN USKOO TEKÖÄLYN TULEVAN VAIKUTTAMAAN:
TEOLLISEN TUOTANNON TEHOKKUUS (%).

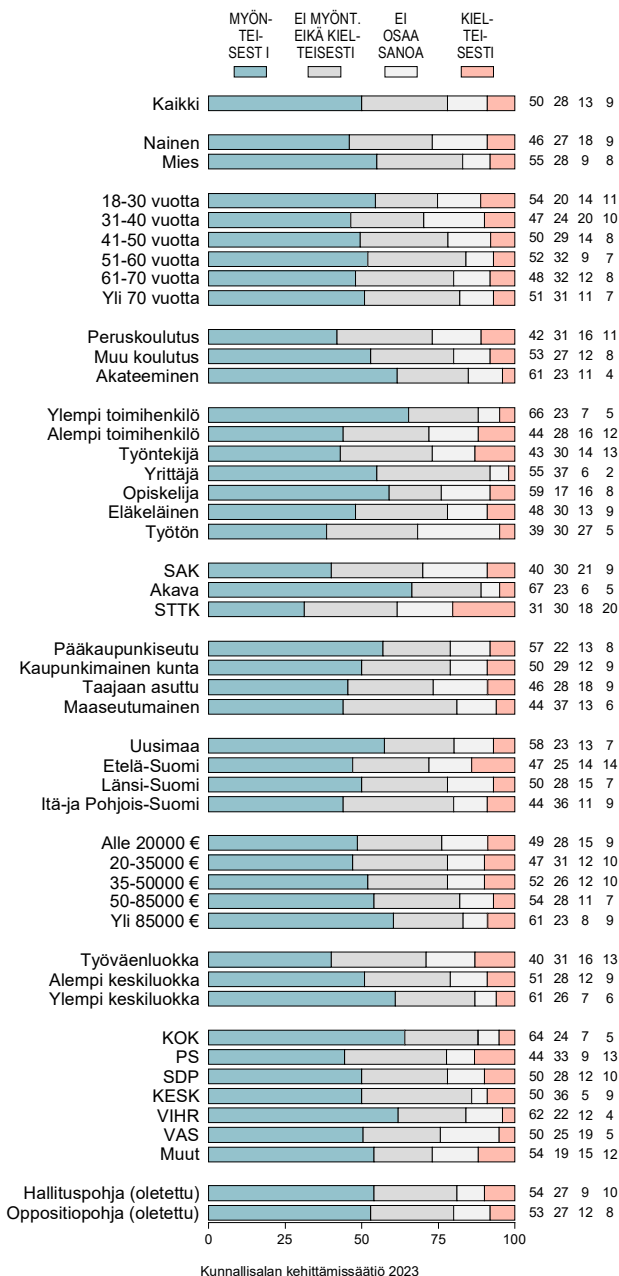

MITEN USKOO TEKÖÄLYN TULEVAN VAIKUTTAMAAN:
ASIAKASPALVELU (%).

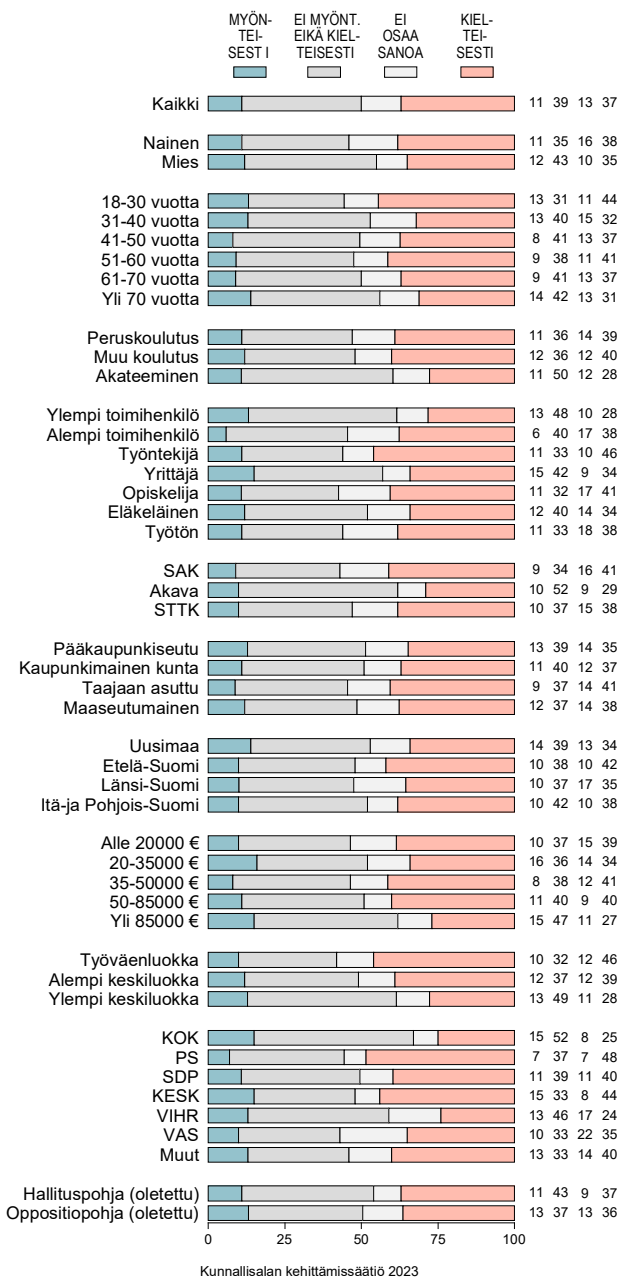

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

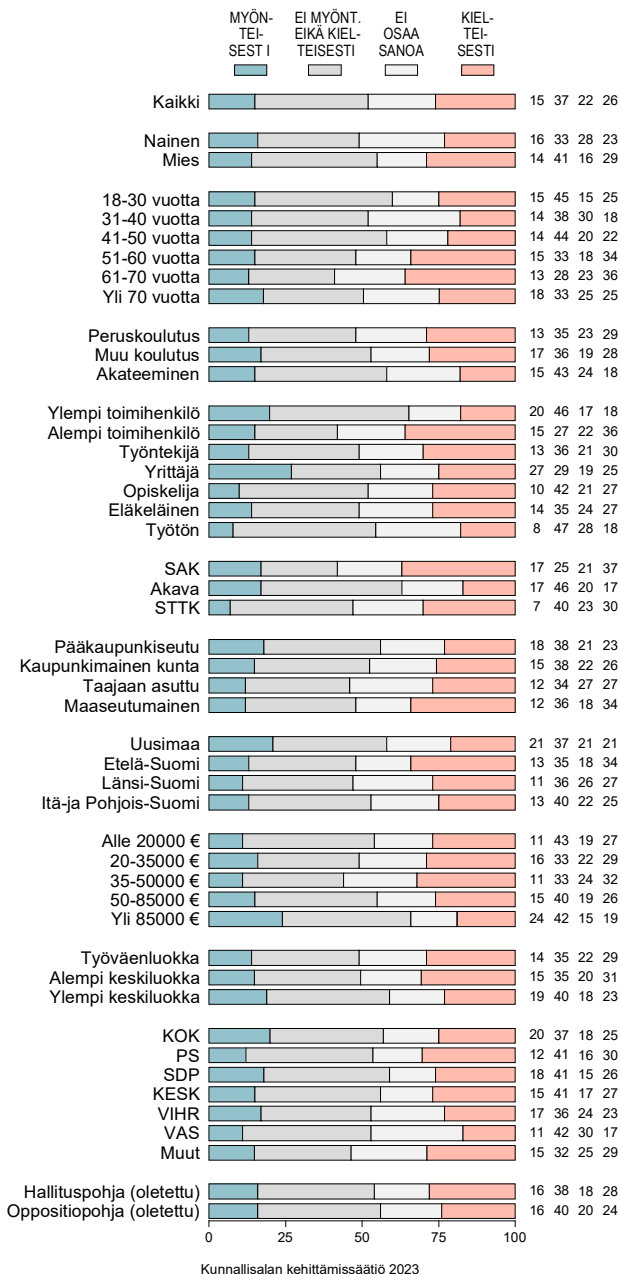
MITEN USKOO TEKÖÄLYN TULEVAN VAIKUTTAMAAN:
TYÖN TUOTTAVUUS (%).

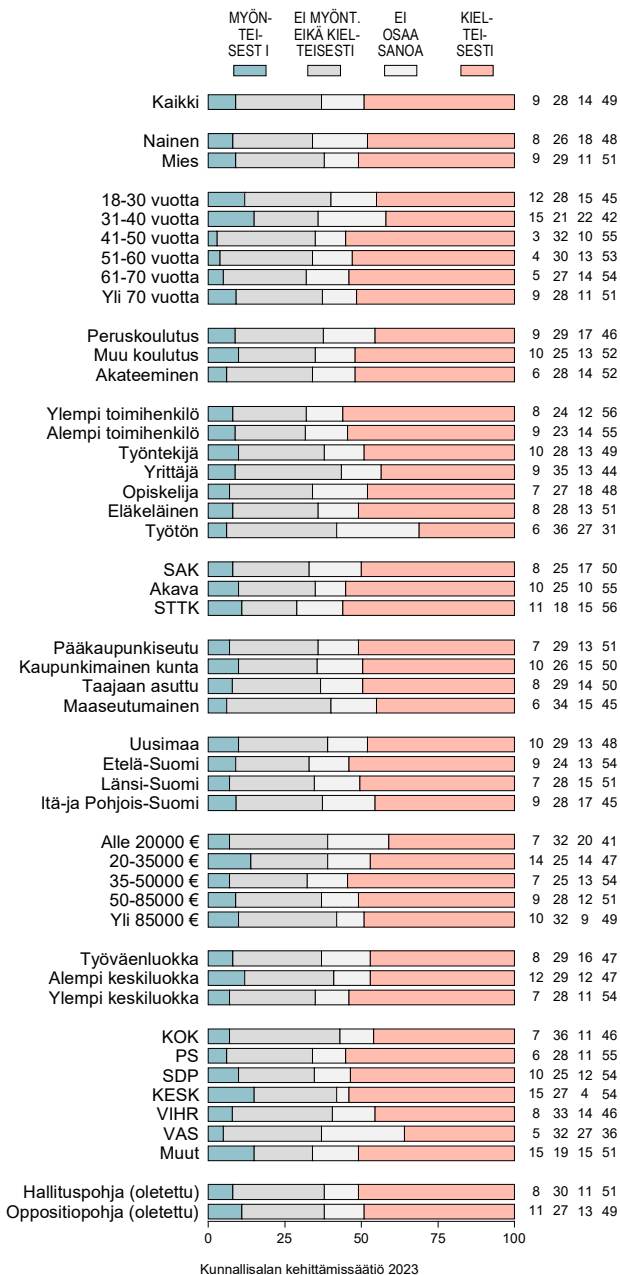
MITEN USKOO TEKÖÄLYN TULEVAN VAIKUTTAMAAN:
TYÖPAIKKOJEN MÄÄRÄ (%).

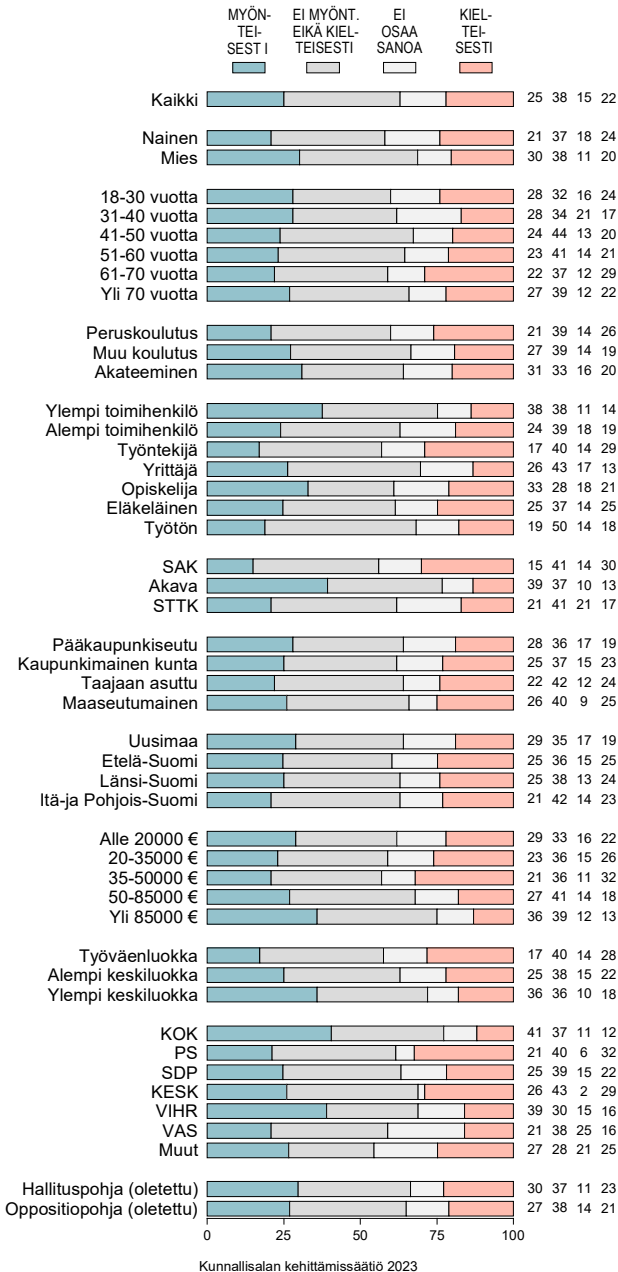
MITEN USKOO TEKÖÄLYN TULEVAN VAIKUTTAMAAN:
RIKOLLISUUS (%).

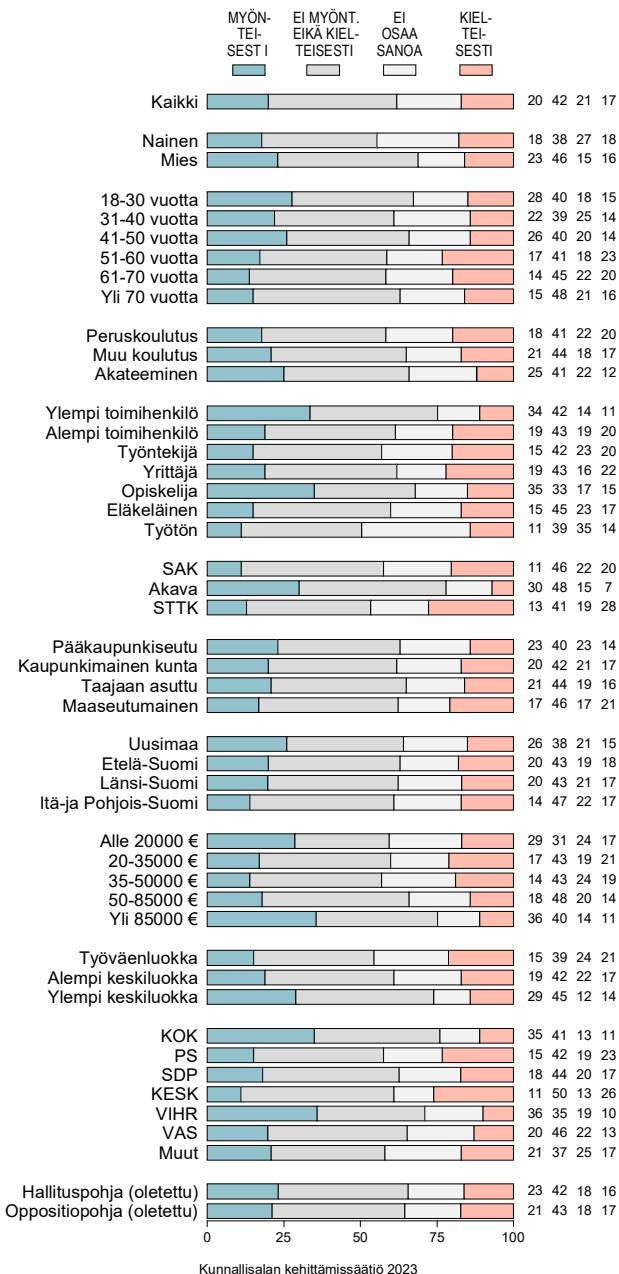
MITEN USKOO TEKÖÄLYN TULEVAN VAIKUTTAMAAN:
YKSITYISYYDEN SUOJA (%).

MITEN USKOO TEKÖÄLYN TULEVAN VAIKUTTAMAAN:
VAIKUTUKSET YLEENSÄ YHTEISKUNTAAN (%).

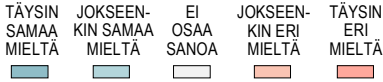

MITEN USKOO TEKNOÄLYN TULEVAN VAIKUTTAMAAN:
VAIKUTUKSET OMAAN ELÄMÄÄSI (%).

NÄKEMYKSET VIESTINTÄILMAPIIRISTÄ JA SEN MUUTOKSESTA

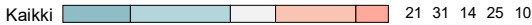
SUHTAUTUMINEN POLIITTIS-YHTEISKUNNALLISTA VIESTINTÄÄ JA KESKUSTELUA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

"Poliitikot ymmärtävät tarkoituksella väärin toisten sanomisia ja puhuvat toistensa ohitse" (v1)

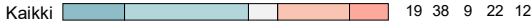
"Perinteinen media (lehdistö, tv, radio) vääristää tarkoituksella puolueiden ja poliitikkojen viestejä" (v2)

"Tavalliset kansalaiset ymmärtävät nykyään tarkoituksella väärin toistensa sanomisia" (v3)

"Itse arastelen osallistua keskusteluun ajankohtaisista poliittisista asioista, koska nykyisin ihmisten reaktiot ovat liian kiivaita" (v4)

"Perinteinen media (lehdistö, tv, radio) käsittelee liian helläkätisesti ja kiltisti poliittisten päättäjien aiempia sanomisia ja tekemisiä" (v5)

"Suomalainen yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri on nykyisin kohtuuttoman kärjistynyttä" (v6)

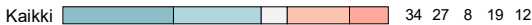
"Kliikkiotsikoillaan media kärjistää ja liioittelee tarpeettomasti käsittelemiään asioita" (v7)

"Yhteiskunnallisessa keskustelussa paheksutaan ja tuomitaan nykyisin liian herkästi" (v8)

"Viimeaikainen keskustelu rasismista on ollut tarpeellista" (v9)

"Suomessa on liian kanssa vouhotettu rasismista ja synnytetty tarpeetonta hysteriaa" (v10)

0 25 50 75 100

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

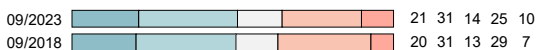
SUHTAUTUMINEN POLIITTIS-YHTEISKUNNALLISTA VIESTINTÄÄ JA KESKUSTELUA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN SYKSYLLÄ 2018 JA SYKSYLLÄ 2023 (%).

TÄYSIN SAMAA MIELTÄ JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ EI OSAA SANOA JOKSEENKIN ERI MIELTÄ TÄYSIN ERI MIELTÄ

"Poliitikot ymmärtävät tarkoituksella väärin toisten sanomisia ja puhuvat toistensa ohitse" (v1)

"Perinteinen media (lehdistö, tv, radio) vääristää tarkoituksella puolueiden ja poliitikkojen viestejä" (v2)

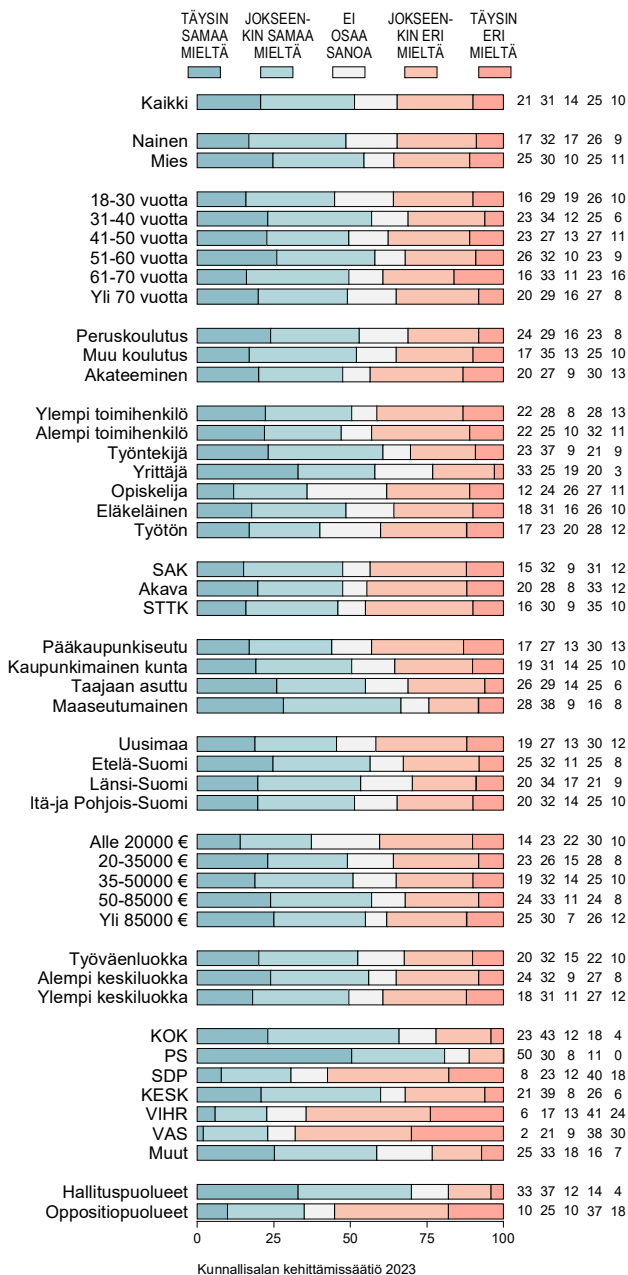

"Tavalliset kansalaiset ymmärtävät nykyään tarkoituksella väärin toistensa sanomisia" (v3)

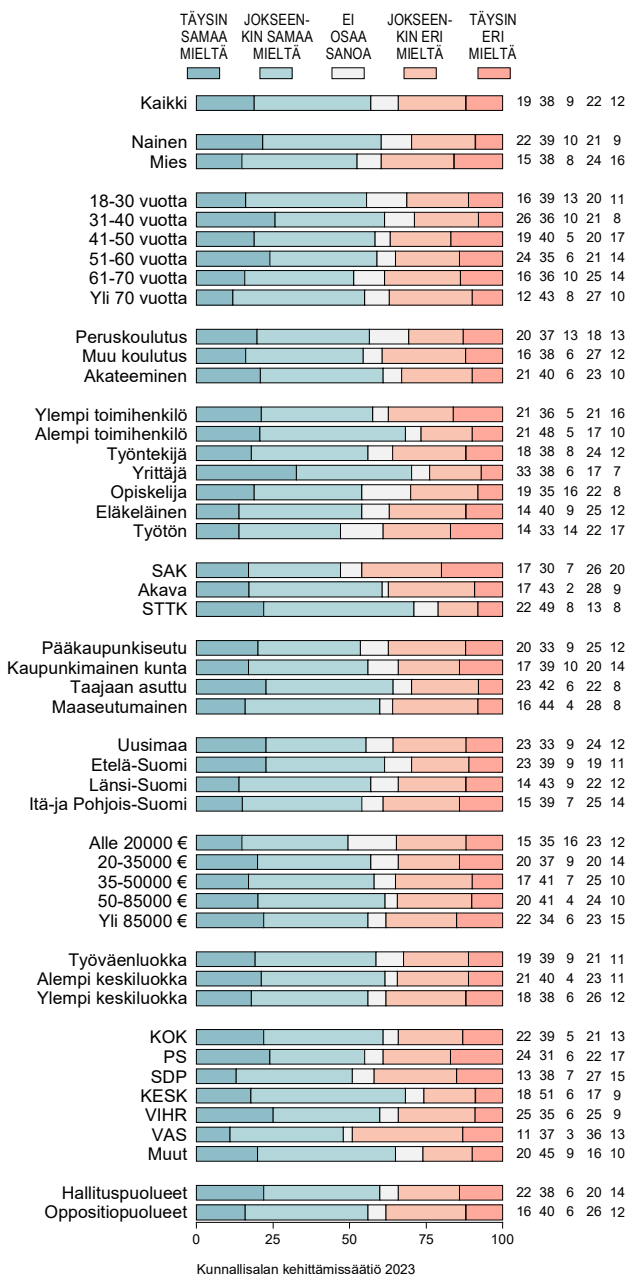

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

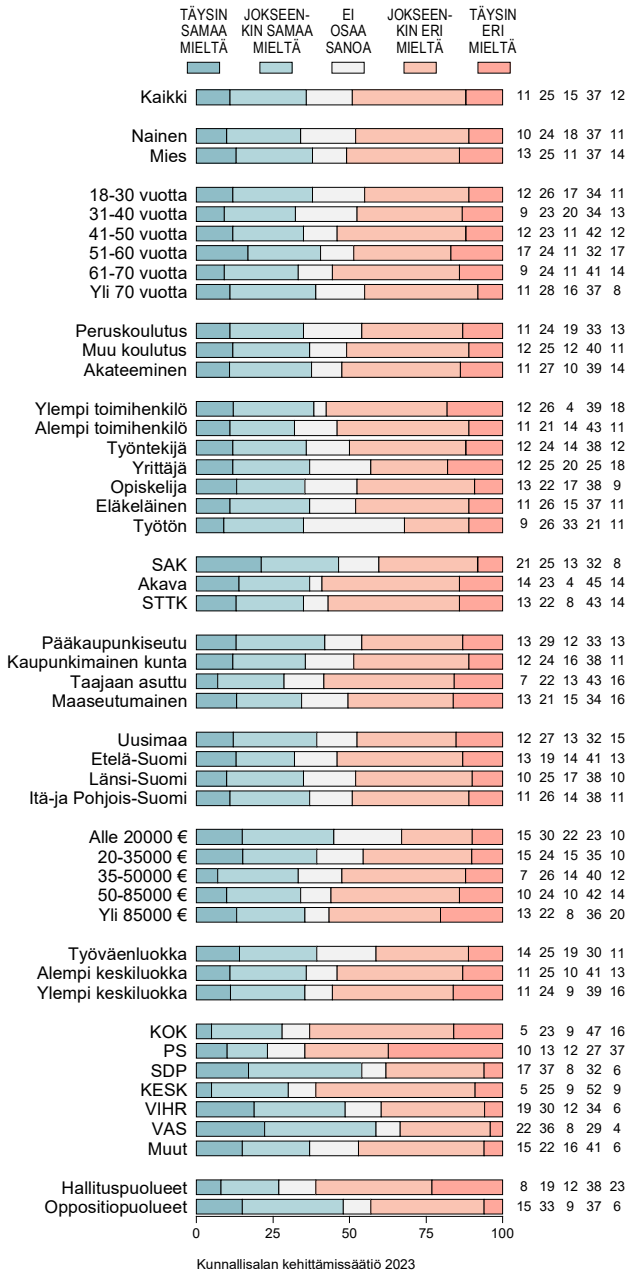
"Perinteinen media (lehdistö, tv, radio) vääristää tarkoituksella puolueiden ja poliitikkojen viestejä" (%).

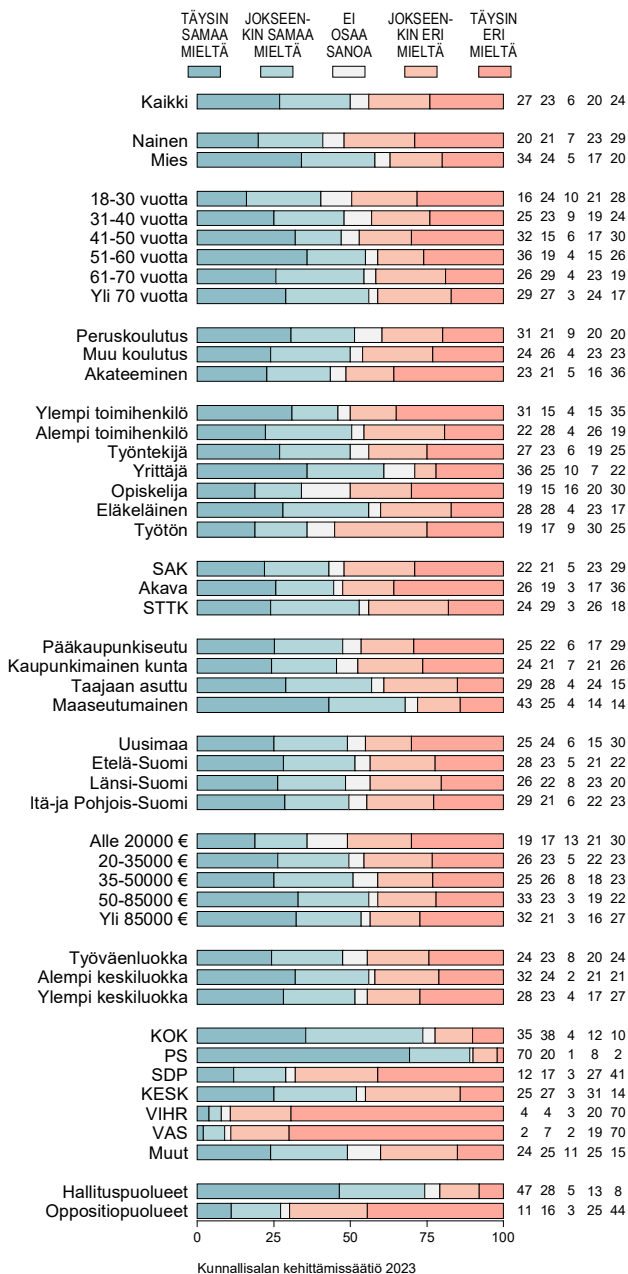
"Itse arastelen osallistua keskusteluun ajankohtaisista poliittisista asioista, koska nykyisin ihmisten reaktiot ovat liian kiivaita" (%).

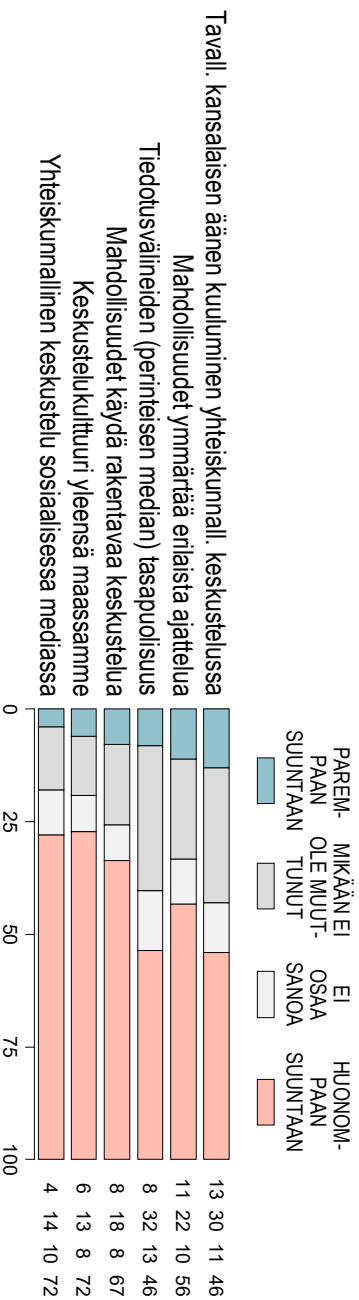
"Perinteinen media (lehdistö, tv, radio) käsittelee liian helläkäteisesti ja kiltisti poliittisten päättäjien aiempia sanomisia ja tekemisiä" (%).

"Suomessa on liian kanssa vouhotettu rasismista ja synnytetty tarpeetonta hysteriaa" (%).

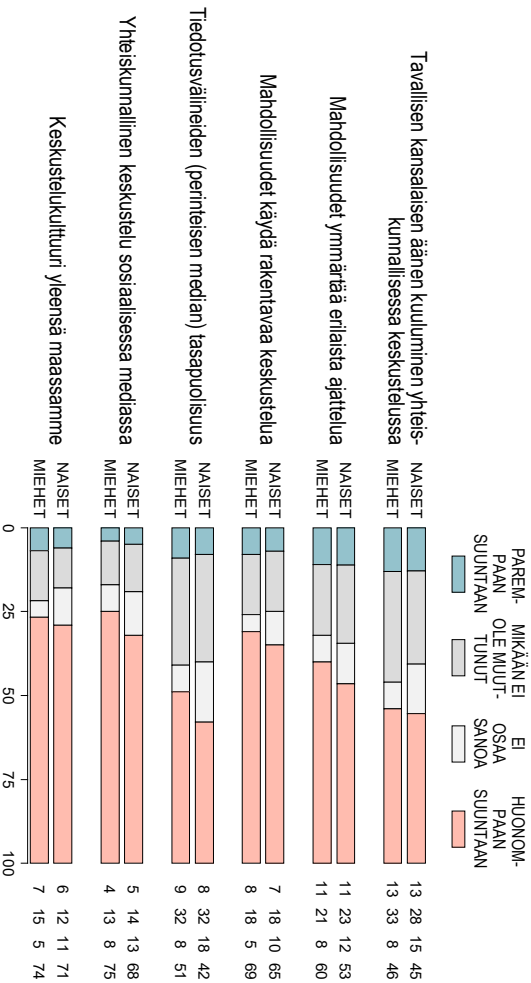

MITEN ARVIOI VIESTINTÄLMAPIIRIN MUUTOSTA MAASSAMME VIIMEKSI KULUNEEN PARIN KOLMEN VUODEN AIKANA (%).

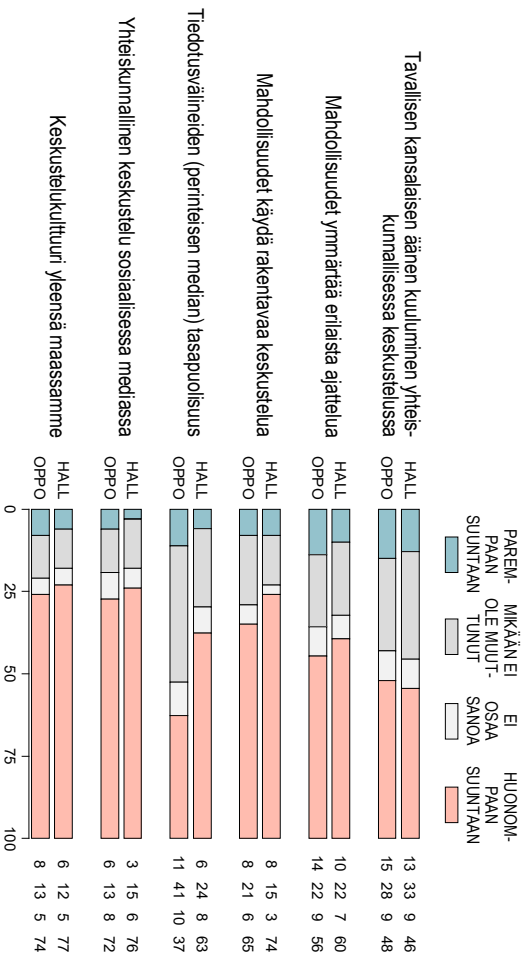
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITTEN ARVIOI VIESTINTÄILMAPIIRIN MUUTOSTA: NAISTEN VS. MIESTEN ARVIOIT (%)

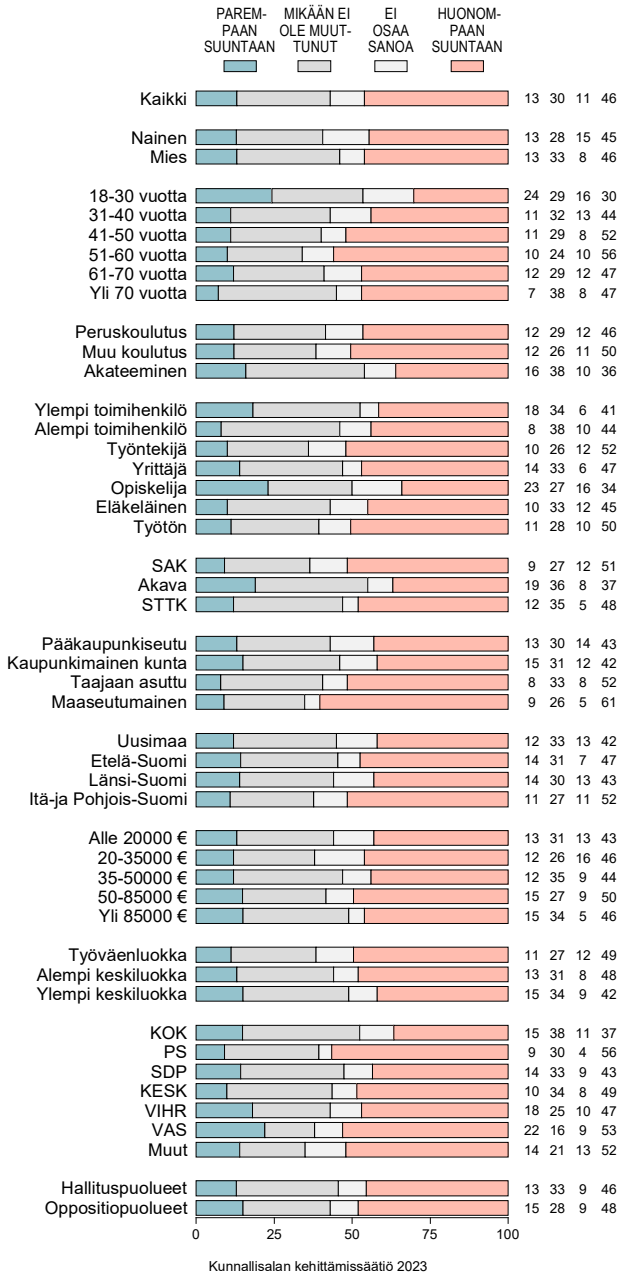
Kunnallisaian kehittämissäätö 2023

MITEN ARVIOI VIESTINTÄLMAPIIRIN MUUTOSTA: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) VS. OPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

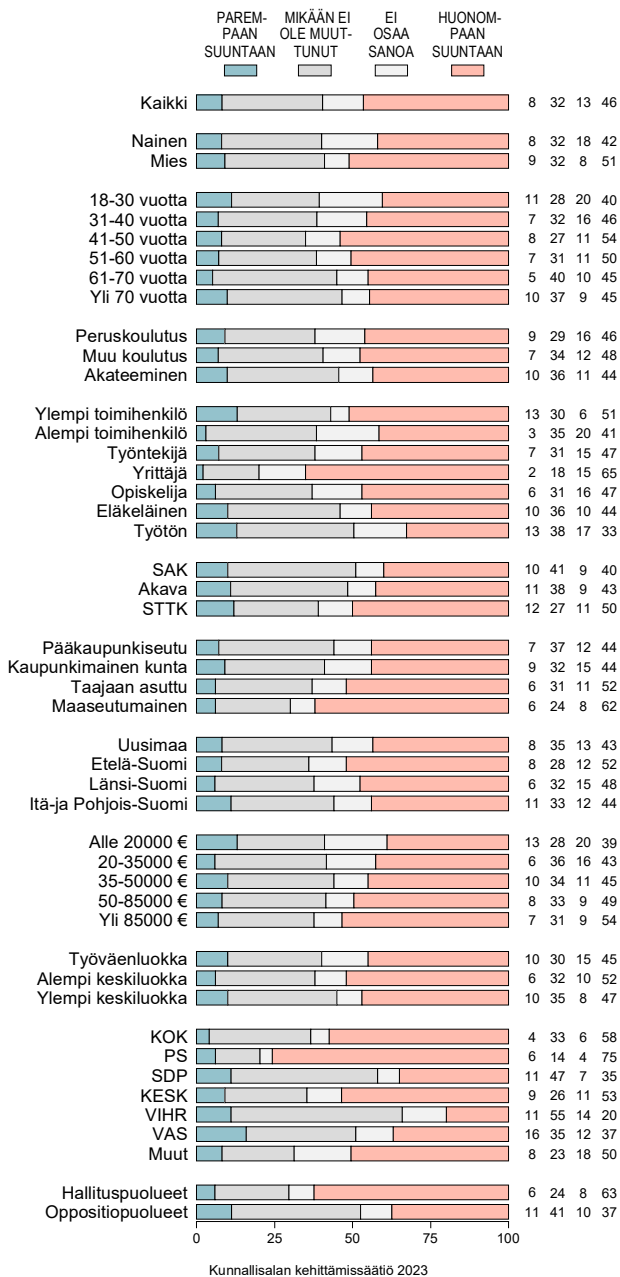

Kunnallisaian kehittämissäätiö 2023

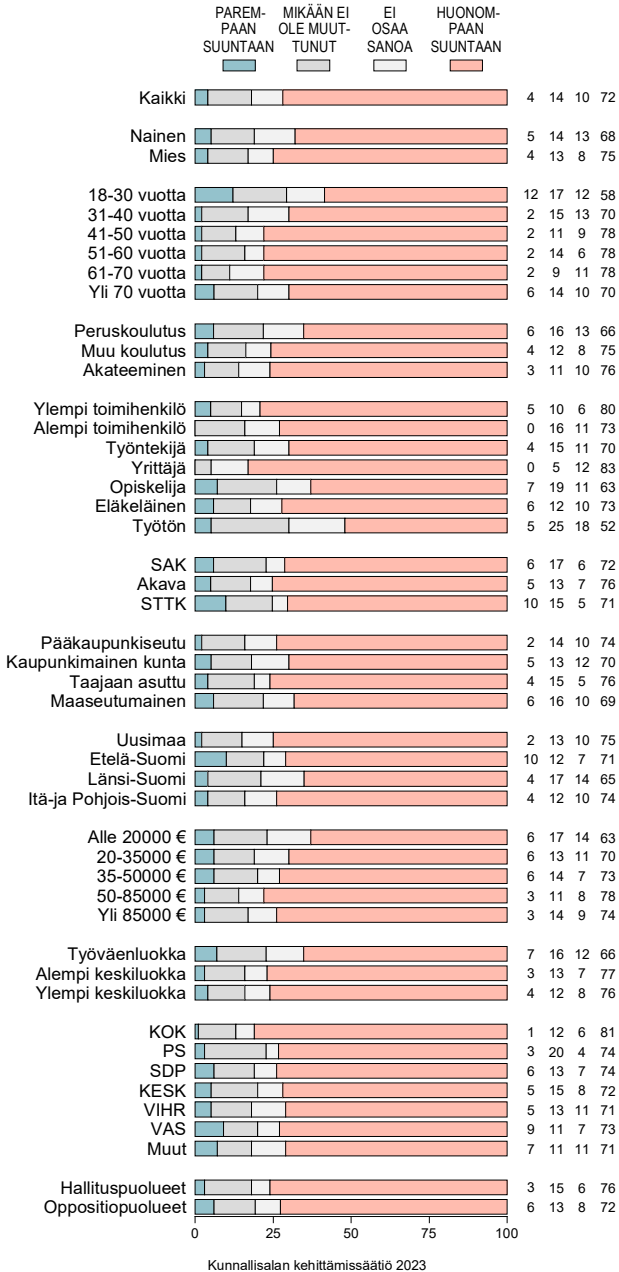
MITEN ARVIOI VIESTINTÄILMAPIIRIN MUUTOSTA: TAVALLISEN KANSALAISEN ÄÄNEN KUULUMINEN YHTEISKUNNALLISESSA KESKUSTELUSSA (%).

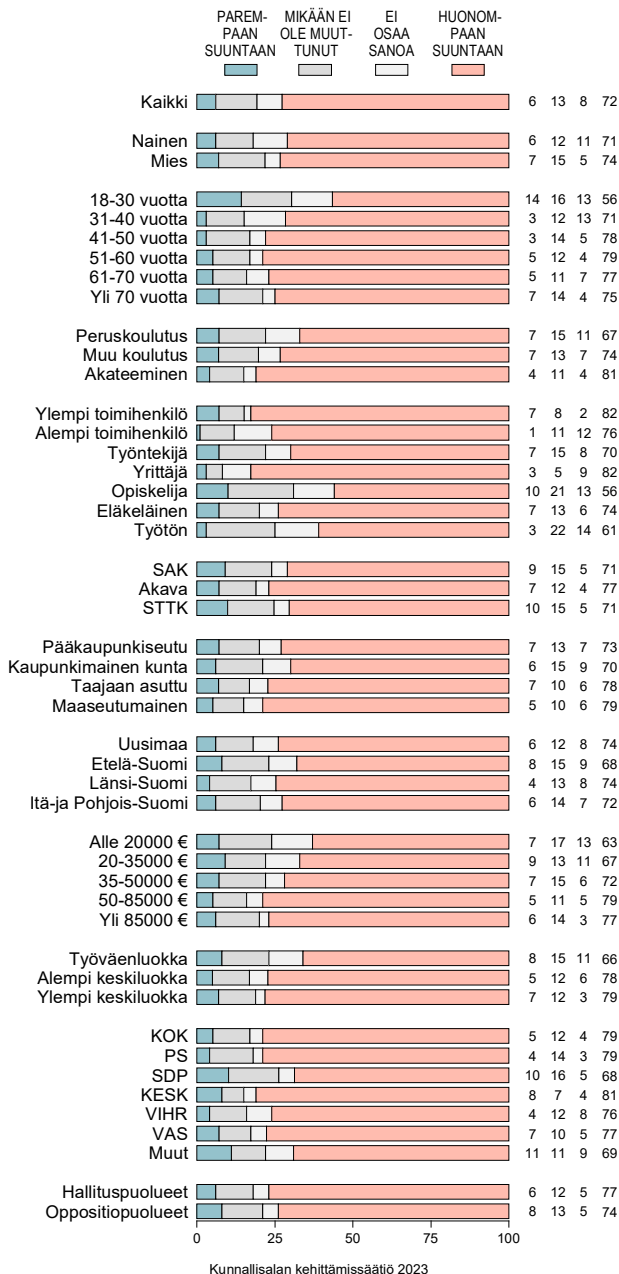
MITEN ARVIOI VIESTINTÄILMAPIIRIN MUUTOSTA: TIEDOTUS-
VÄLINEIDEN (PERINTEISEN MEDIAN) TASAPUOLISUUS (%).

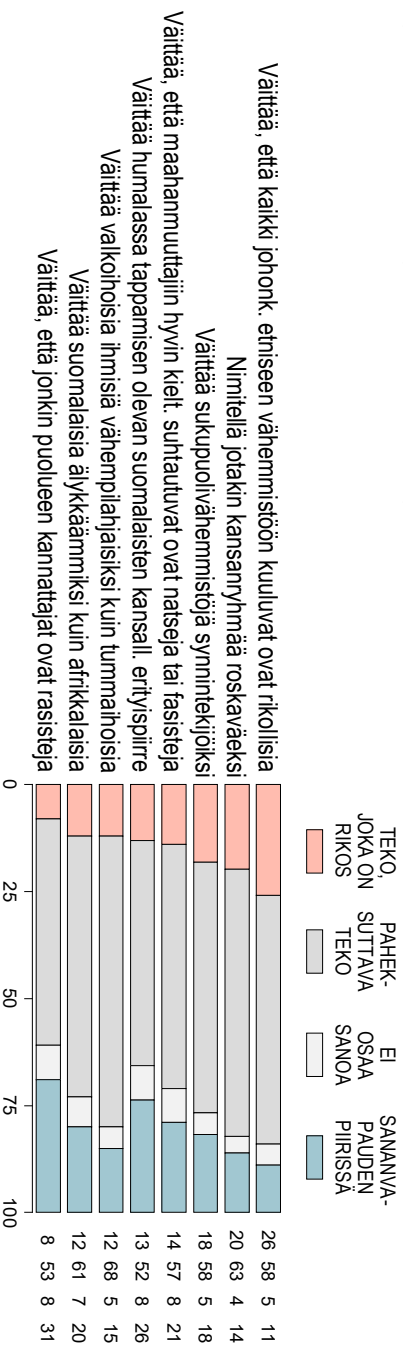
MITEN ARVIOI VIESTINTÄILMAPIIRIN MUUTOSTA: YHTEIS-
KUNNALLINEN KESKUSTELU SOSIAALISISSA MEDIASSA (%).

MITEN ARVIOI VIESTINTÄILMAPIIRIN MUUTOSTA: KESKUSTELU-
KULTTUURI YLEENSÄ MAASSAMME (%).

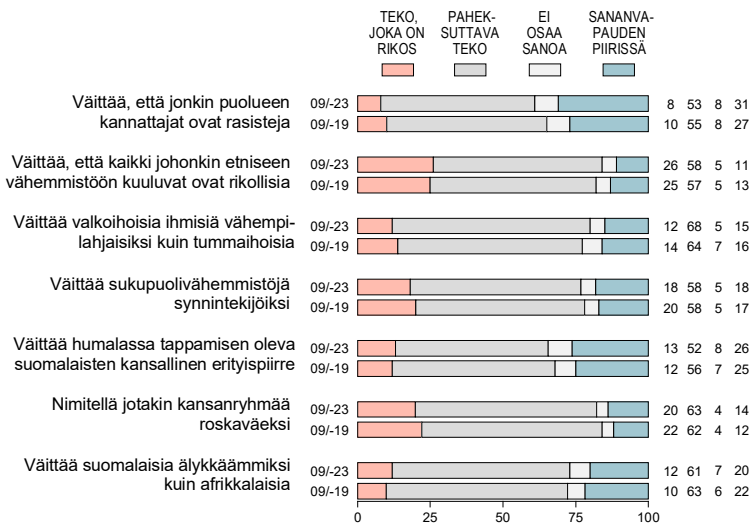

MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA
(vastausvaihtoehdot täydellisinä, ks. teksti, %).

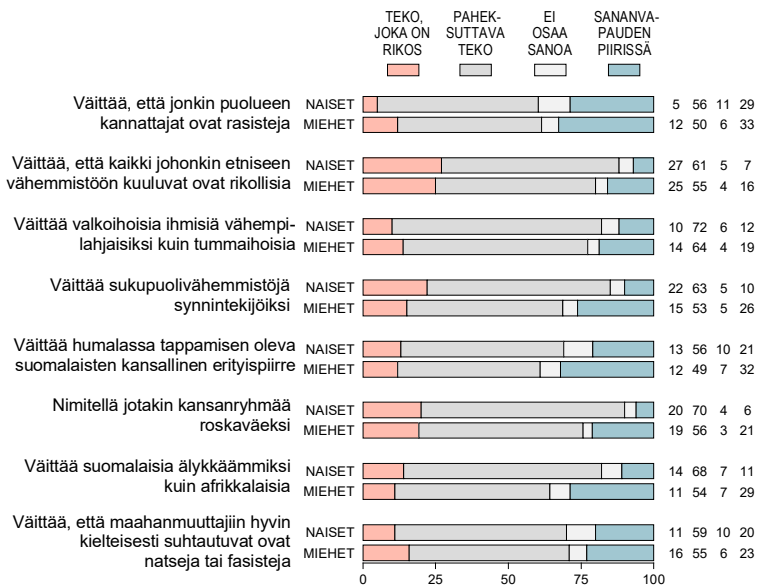
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA: ARVIOT SYKSYLLÄ 2019 JA SYKSYLLÄ 2023 (yhteiset arviointikohteet, %).

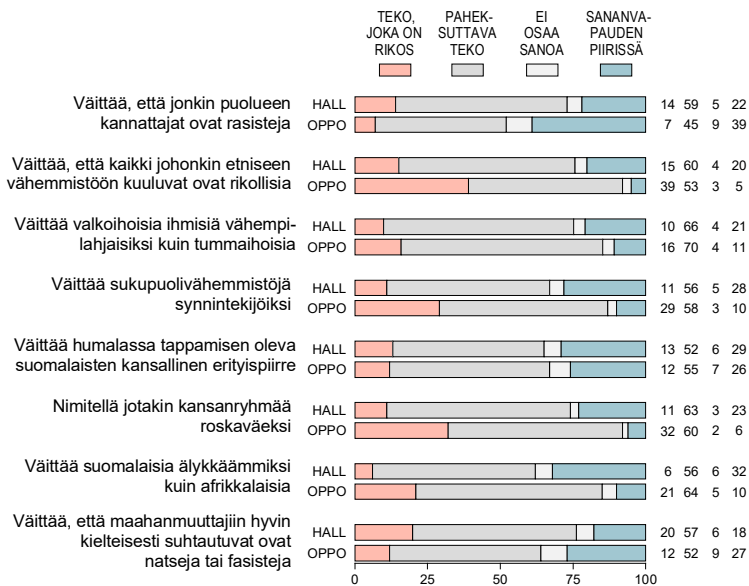
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA: NAISTEN vs. MIEHETN ARVIOT (%).

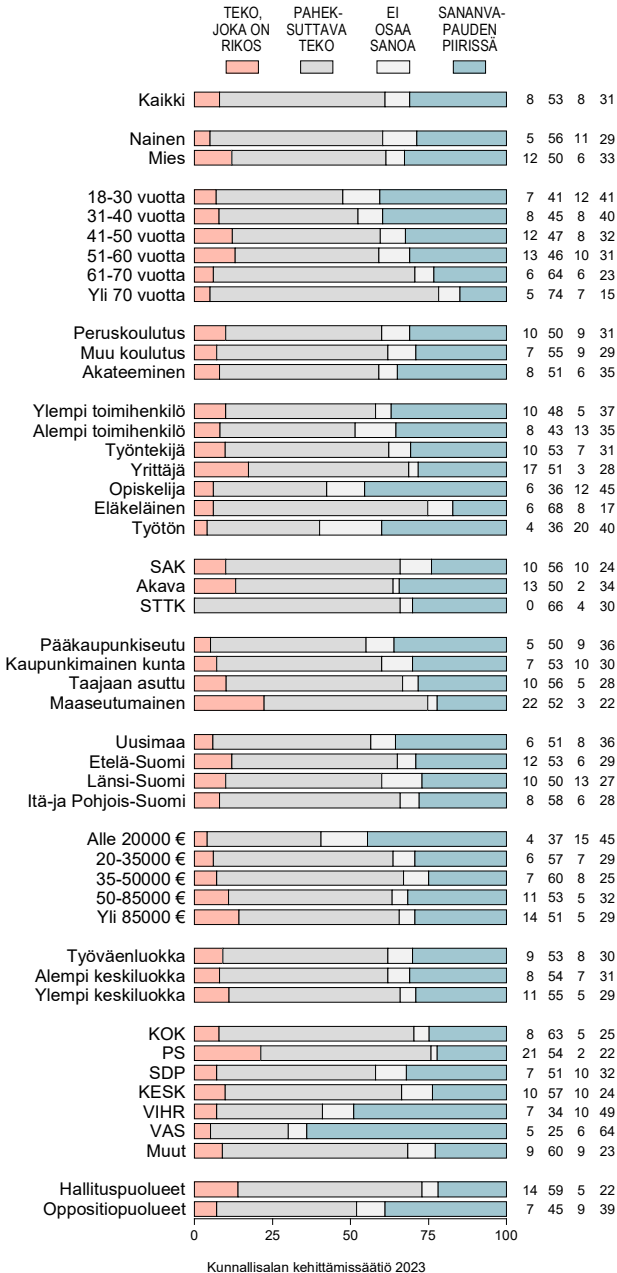
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITÄ MIELTÄ ON SIITÄ, ETTÄ JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE SEURAAVIA ASIOITA: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

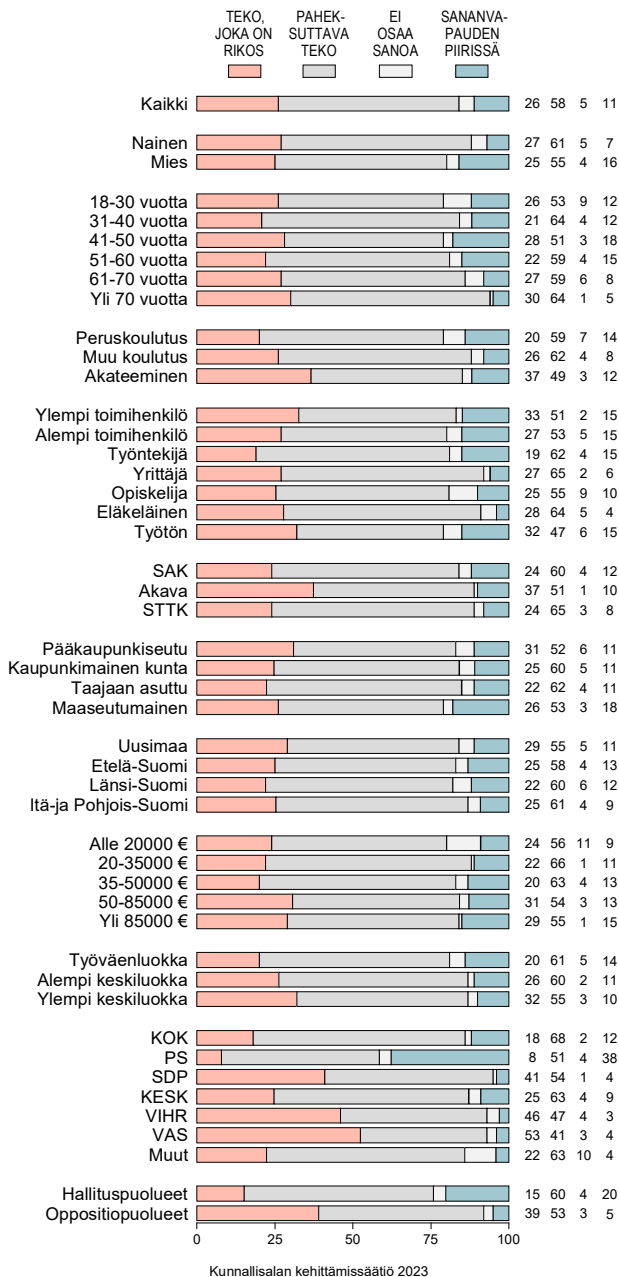

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITÄ MIELTÄ ON, JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE: VÄITTÄÄ, ETTÄ JONKIN PUOLUEEN KANNATTAJAT OVAT RASISTEJA (%).

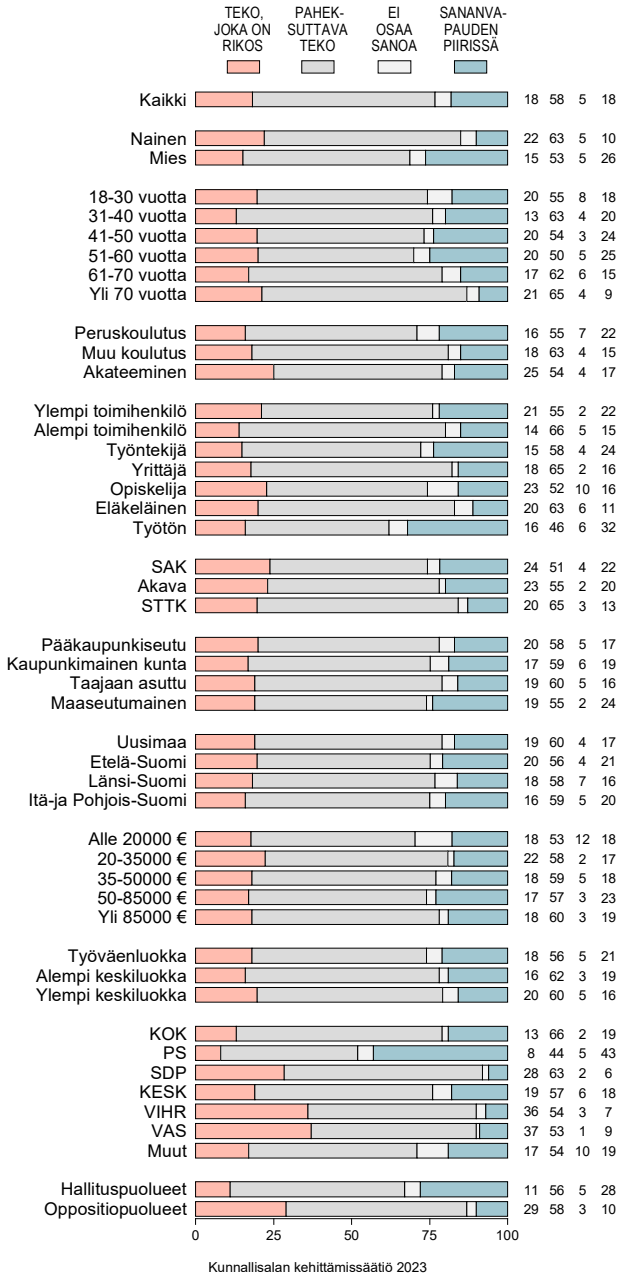

MITÄ MIELTÄ ON, JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE:
VÄITTÄÄ, ETTÄ KAIKKI JOHONKIN ETNISEEN VÄHEMMISTÖÖN
KUULUVAT OVAT RIKOLLISIA (%).

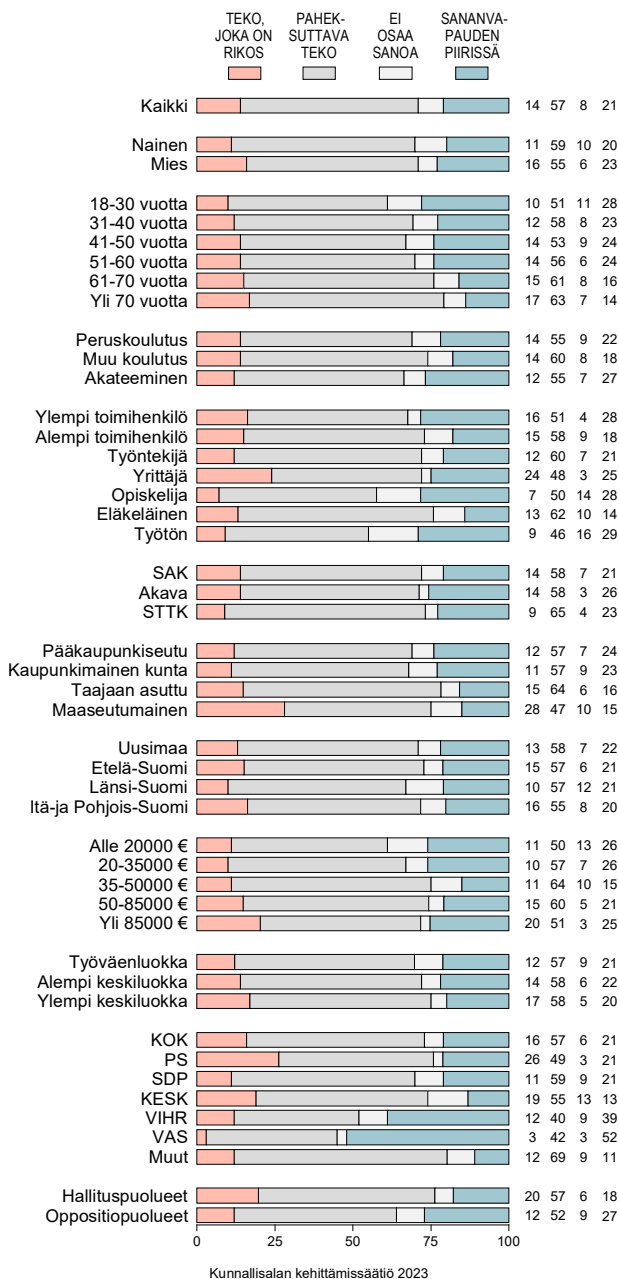
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITÄ MIELTÄ ON, JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE:
VÄITTÄÄ SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖJÄ SYNNINTEKIJÖIKSI (%)

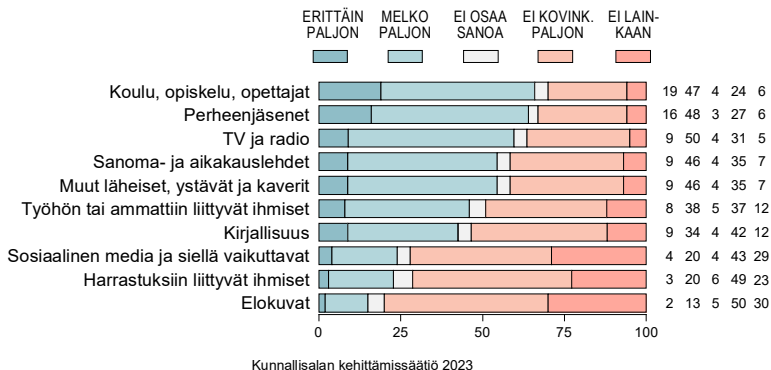
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITÄ MIELTÄ ON, JOS JOKU JULKISESTI VÄITTÄÄ TAI TEKEE:
VÄITTÄÄ, ETTÄ MAAHANMUUTTAJIIN HYVIN KIELTEISESTI
SUHTAUTUVAT OVAT NATSEJA TAI FASISTEJA (%).

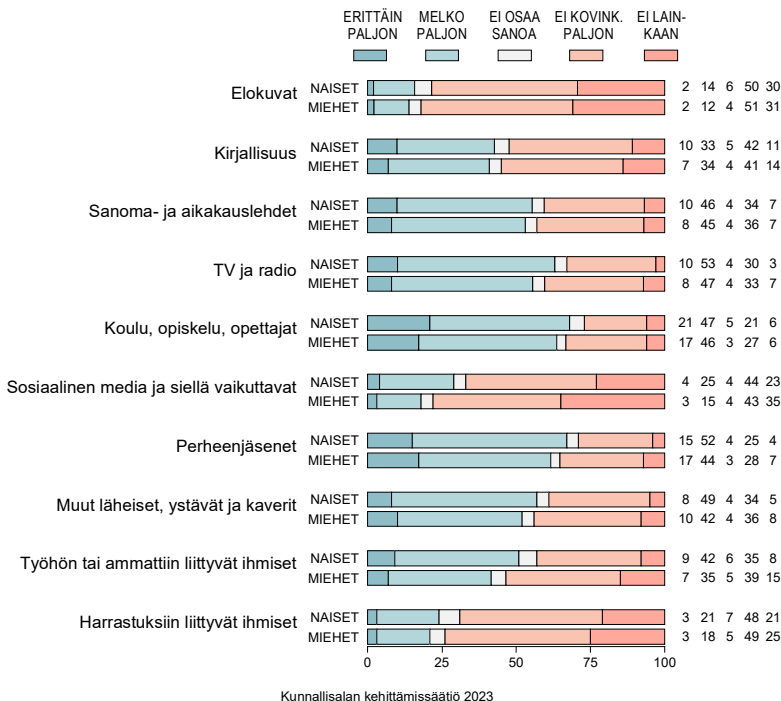

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

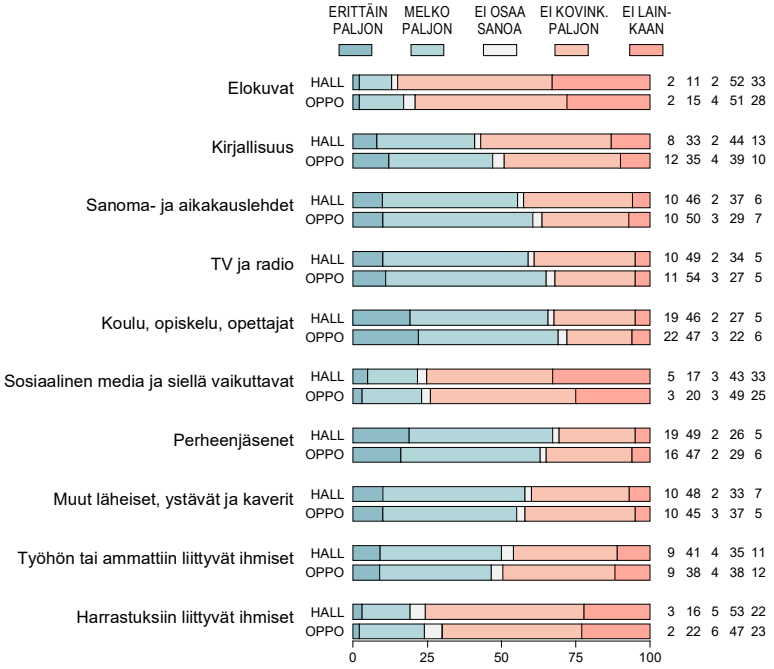
MITEN ARVIOI SEURAAVIEN TAHOJEN JA ASIOIDEN VAIKUTTANEEN TAI VAIKUTTAVAN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELIPITEISIINSÄ ELÄMÄNKAARENSA AIKANA (%).

MITEN ARVIOI SEURAAVIEN TAHOJEN JA ASIOIDEN VAIKUTTANEEN TAI VAIKUTTAVAN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELIPITEISIINSÄ: NAISTEN vs. MIESTEN ARVIOT (%).

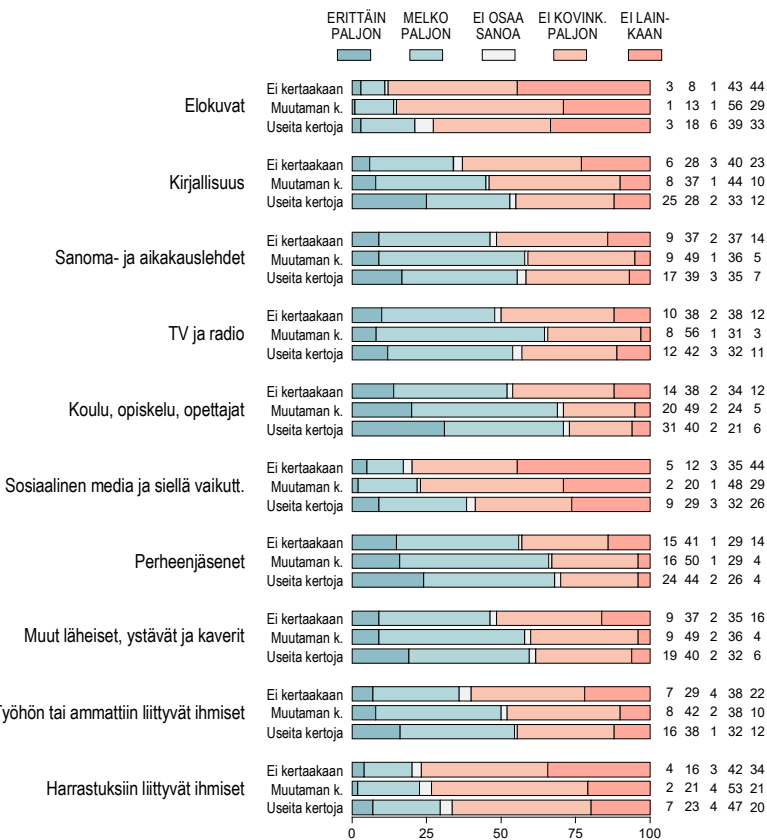

MITEN ARVIOI SEURAAVIEN TAHOJEN JA ASIOIDEN VAIKUTTANEEN TAI VAIKUTTAVAN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELIPITEISIINSÄ: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

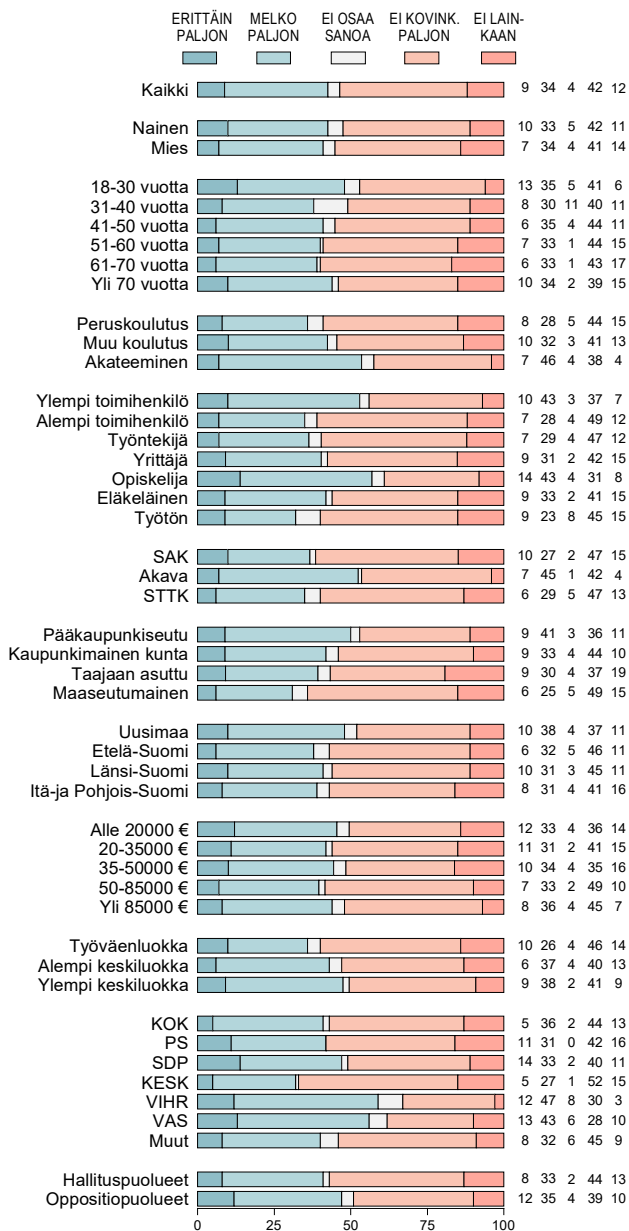
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITEN ERI TAHOT/ASIAT OVAT VAIKUTTANEET OMIIN MIELIPITEISIIN: ARVIOT
SEN MUKAAN, MONTAKO KERTAA KOKEE VAIHTANEENSA MIELIPIDETTÄÄN
JOSTAKIN TÄRKEÄSTÄ PERIAATTEELLISESTA ASIASTA (%).

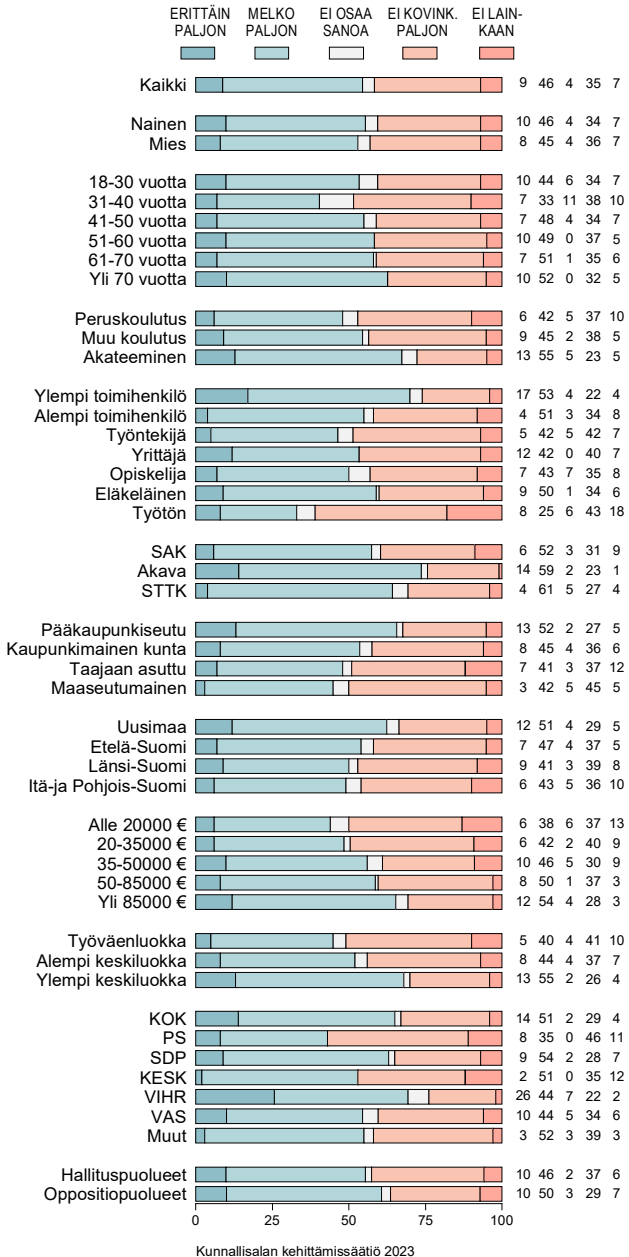
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITEN ARVIOI VAIKUTTANEEN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELI-
PITEISIINSÄ: KIRJALLISUUS (%).

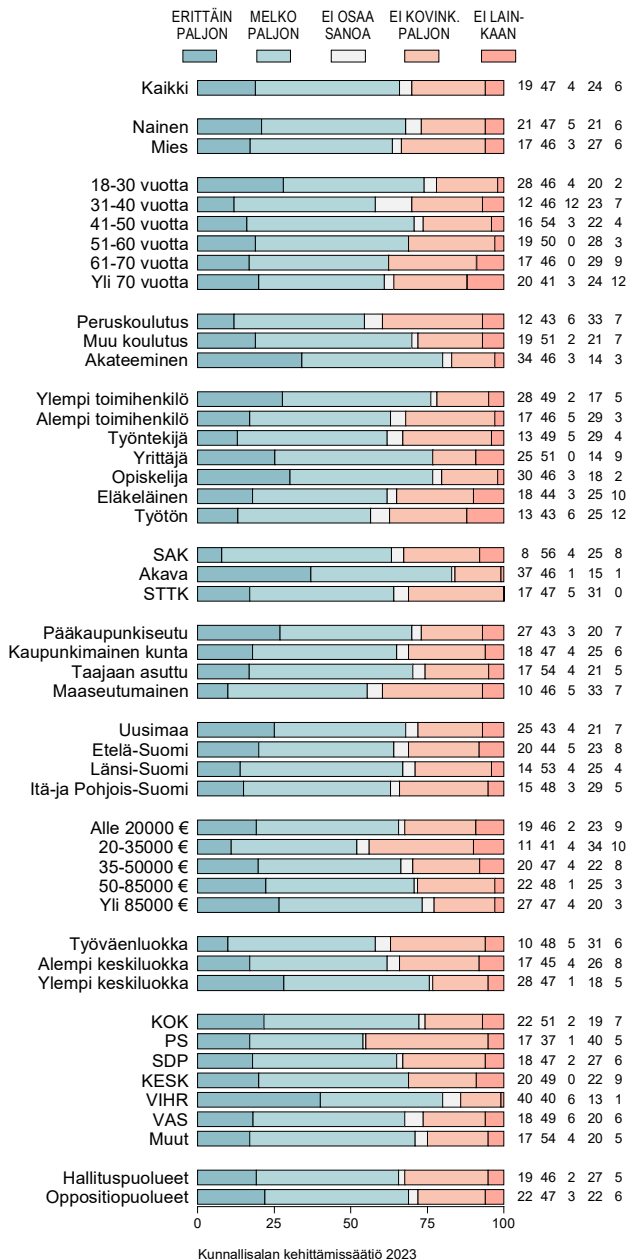

Kunnallisan kunnallissäätiö 2023

MITEN ARVIOI VAIKUTTANEEN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELI-
PITEISIINSÄ: SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDDET (%).

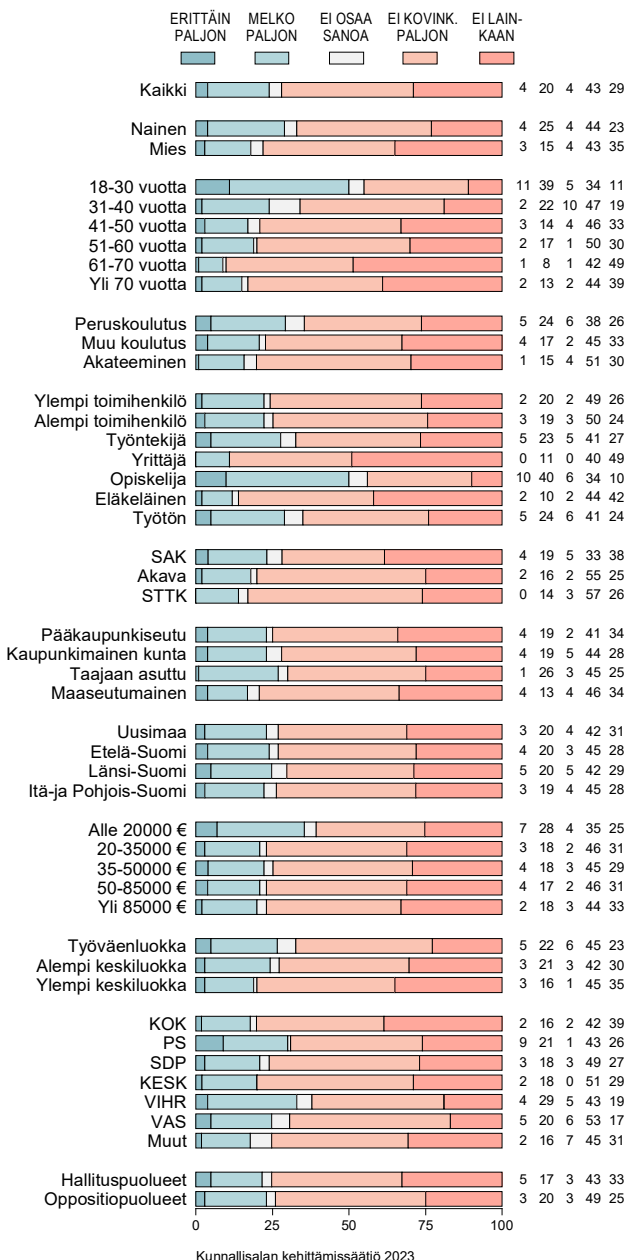

MITEN ARVIOI VAIKUTTANEEN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELI-
PITEISIINSÄ: KOULU, OPIKSELU, OPETTAJAT (%).

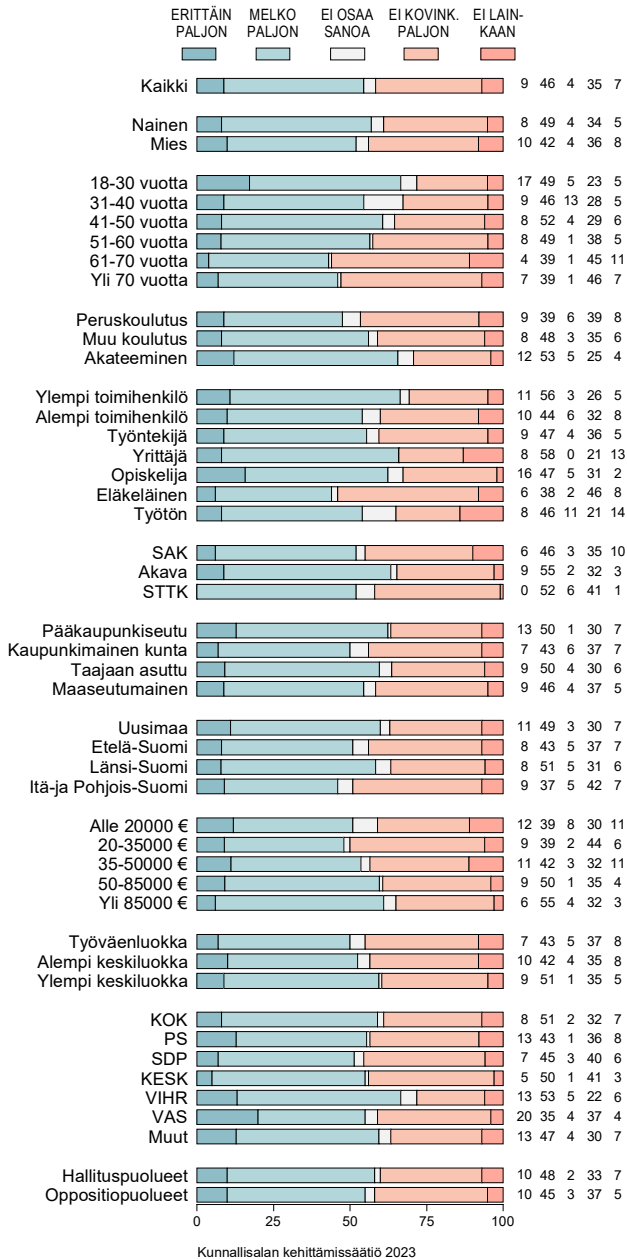

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

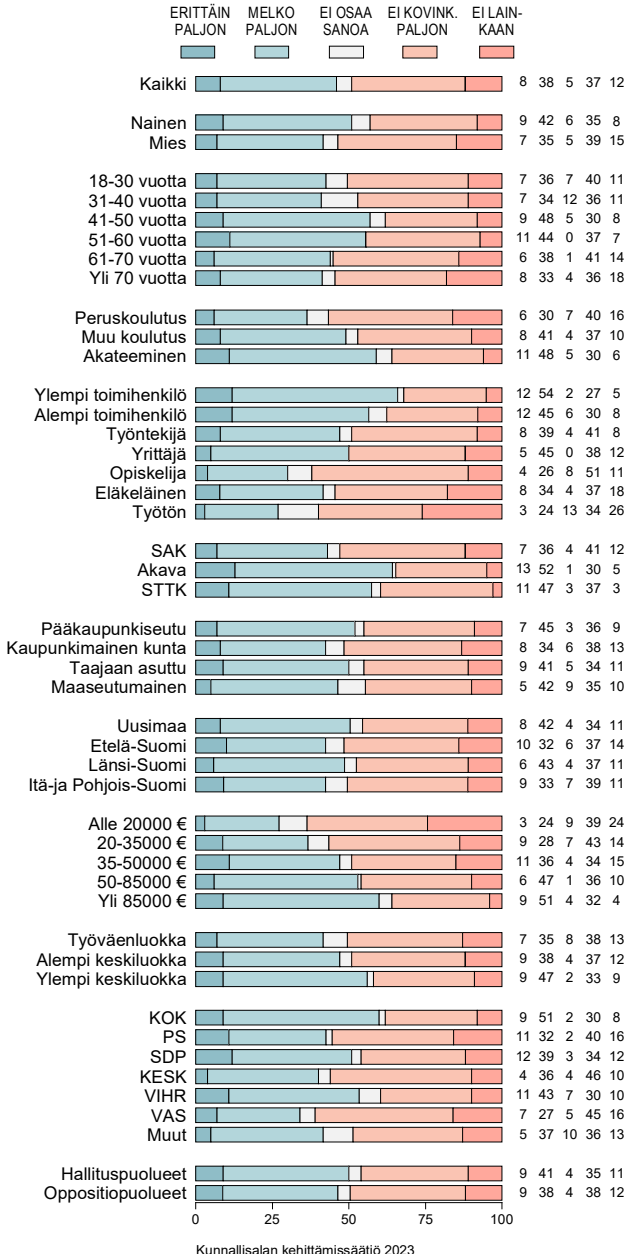
MITEN ARVIOI VAIKUTTANEEN OMIIN KESKEISIMPIIN MIE-
LITEISIINSÄ: SOSIAALINEN MEDIA JA SIELÄ VAIKUTTAVAT (%).

MITEN ARVIOI VAIKUTTANEEN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELI-
PITEISIINSÄ: MUUT LÄHEISET, YSTÄVÄT JA KAVERIT (%).

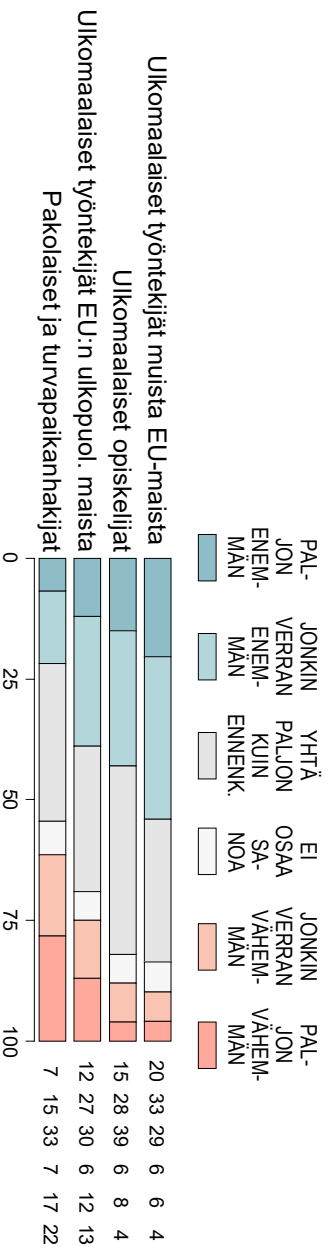
MITEN ARVIOI VAIKUTTANEEN OMIIN KESKEISIMPIIN MIELI-
PITEISIINSÄ: TYÖHÖN TAI AMMATTIIN LIITTYVÄT IHMISET (%).

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

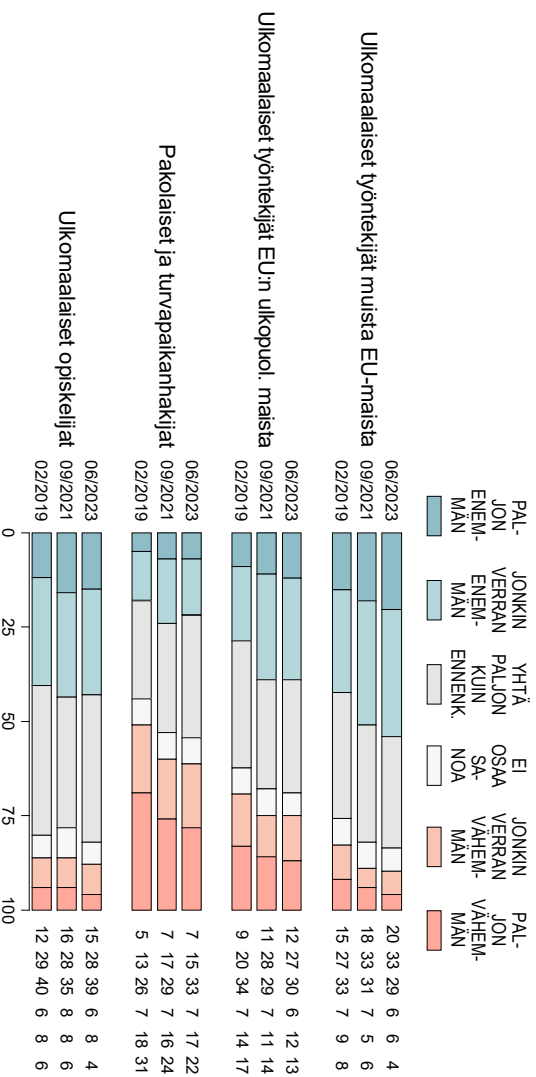
SUHTAUTUMINEN MAAHANMUUTTOON

MISSÄ MÄÄRIN NYKYISEEN VERRATTUNA ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTA
 OMAAN KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE (esim. omaan maakuntaan, %).

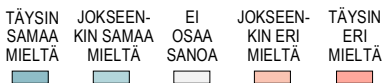
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MISSÄ MÄÄRIN NYKYISEEN VERRATTUNA ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTAA OMAAN KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE: ARVIOT VUOSINA 2019, 2021 ja 2023 (%).

Kunnallissalan kehittämissääntö 2023

SUHTAUTUMINEN TYÖPERÄISTÄ MAAHANMUUTTOA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

"Työvoiman saamiseksi ja peruspalvelujen turvaamiseksi maassamme on toteutettava aktiivista työperäistä maahanmuuttoa Euroopan ulkopuolelta" (v1)

"Euroopan unionin ulkopuolelta kokoaikaiseen työhön oleskelulupaa hakevalta tulee edellyttää Suomessa vähintään alan työehtosopimusten mukaista ansiotasoa" (v2)

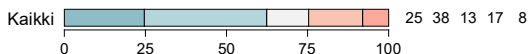
"Työnantajilla tulee olla oikeus hankkia ulkomaista työvoimaa oman harkintansa mukaan mistä maasta tahansa ilman viranomaismääräyksiä" (v3)

"Julistukset työperäisen maahanmuuton lisäämisen hyödyistä perustuvat todellisuuden vastaisiin, epärealistisiin uskomuksiin" (v4)

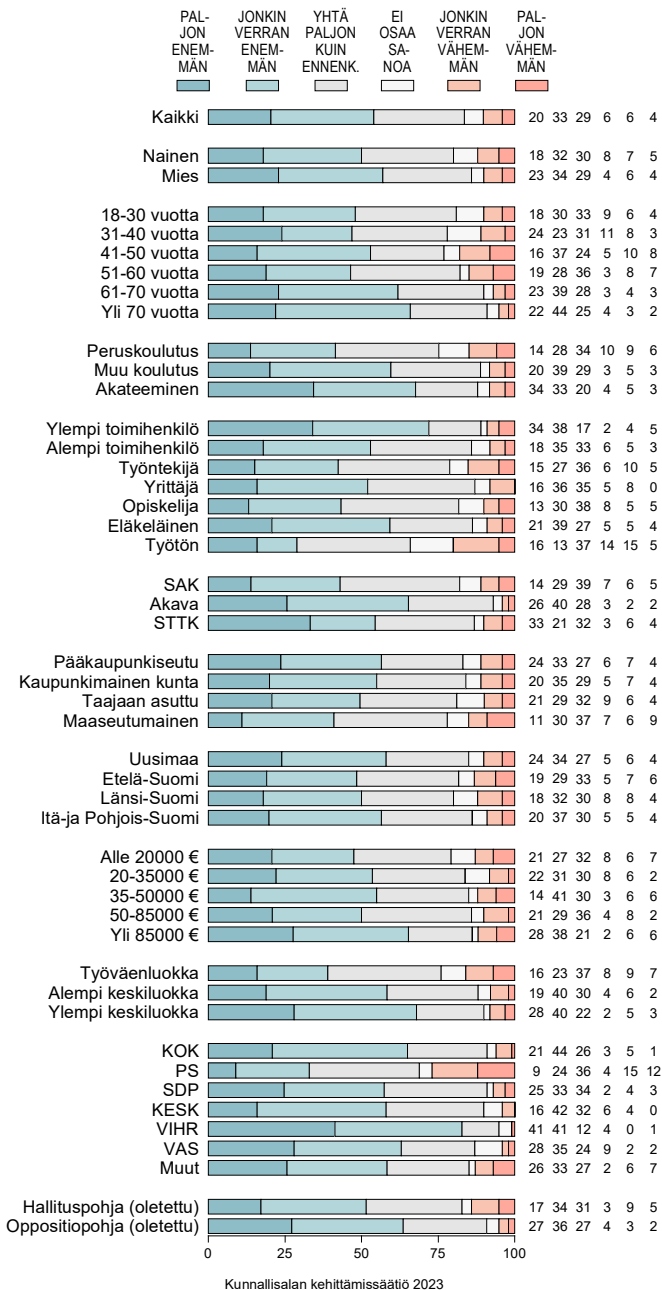

"Suomessa maahanmuuttajille tulee määritellä selkeät kriteerit (ikä, ammattitaito, koulutus, työtarjous, toimeentulo jne.), joiden perusteella he saavat oikeuden muuttaa maahan" (v5)

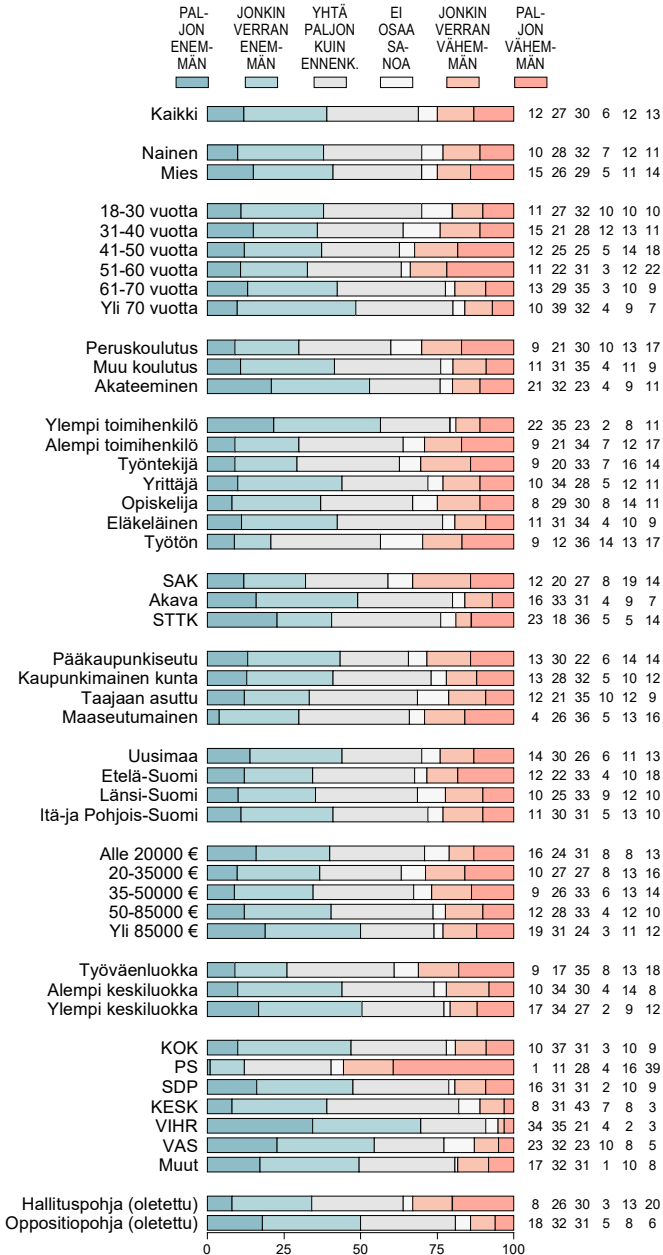

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MISSÄ MÄÄRIN ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTAA
KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE: ULKOMAALAISET TYÖNTEKIJÄT
MUISTA EU-MAISTA (%).

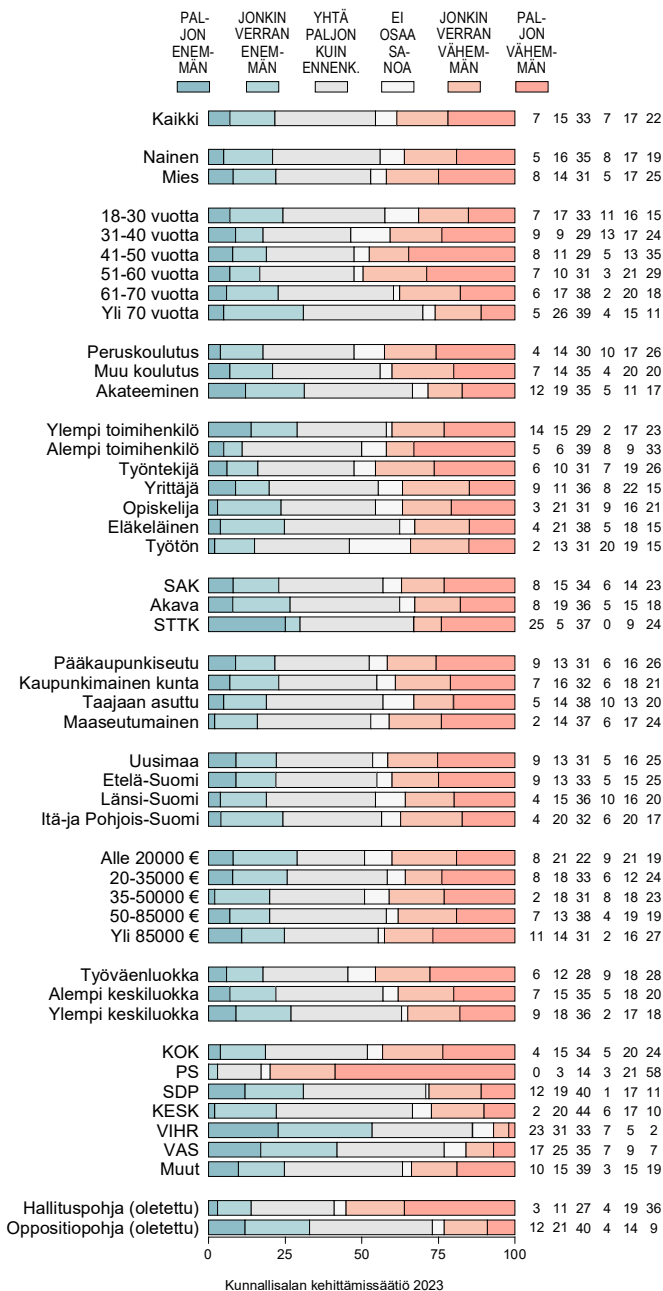

MISSÄ MÄÄRIN ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTAA KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE: ULKOMAALAISET TYÖNTEKIJÄT EU:N ULKOPUOLISISTA MAISTA (%).

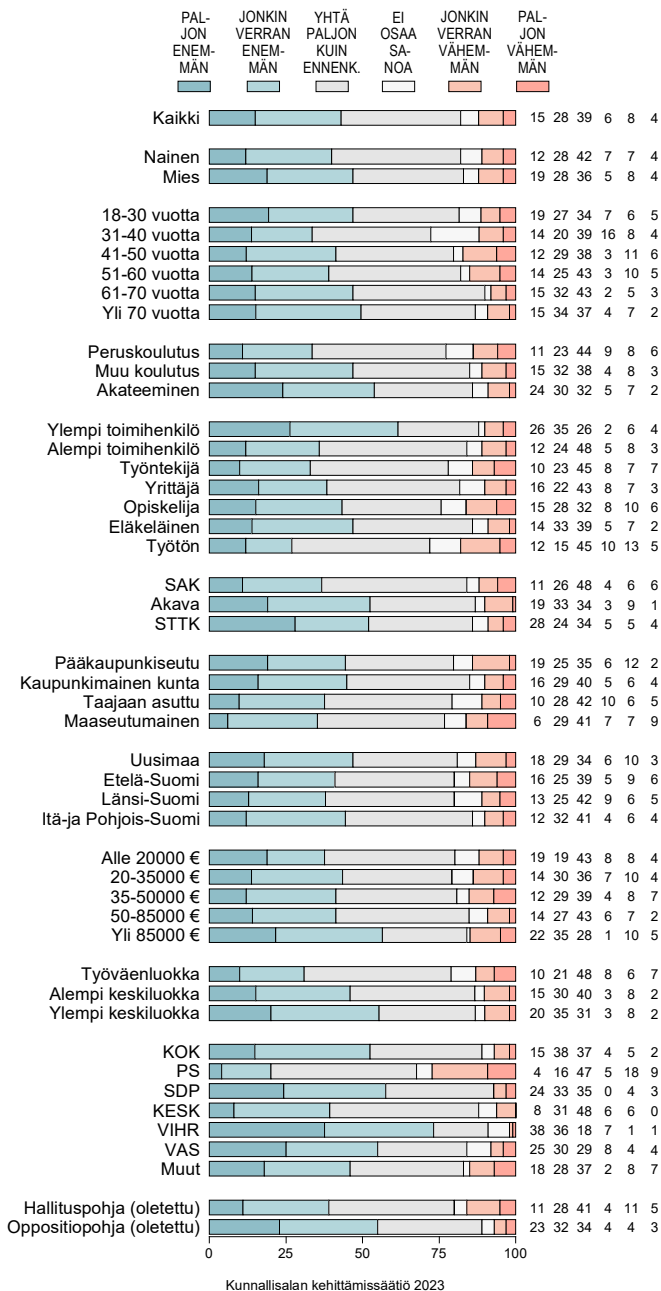

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

MISSÄ MÄÄRIN ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTA
KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE: PAKOLAISET JA
TURVAPAIKANHAKIJAT (%).

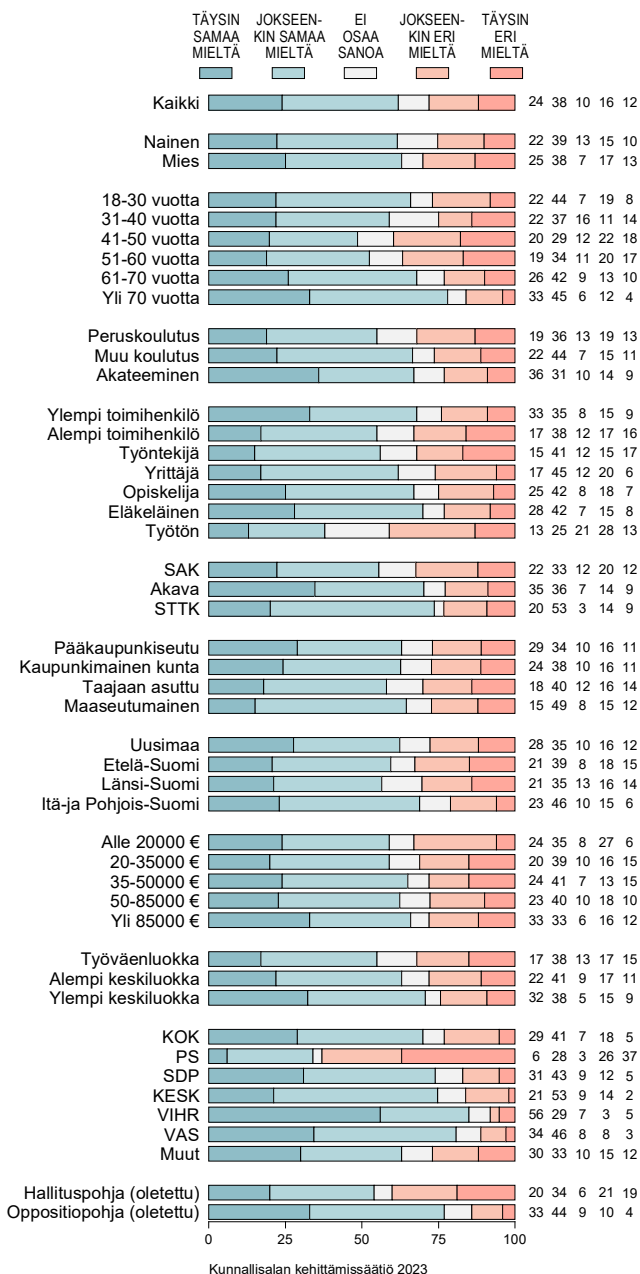

MISSÄ MÄÄRIN ERI RYHMIIN KUULUVIA IHMISIÄ VOISI MUUTTAA KOTIKUNTAAN TAI LÄHIALUEELLE: ULKOMAALAISET OPISKELIJAT (%).

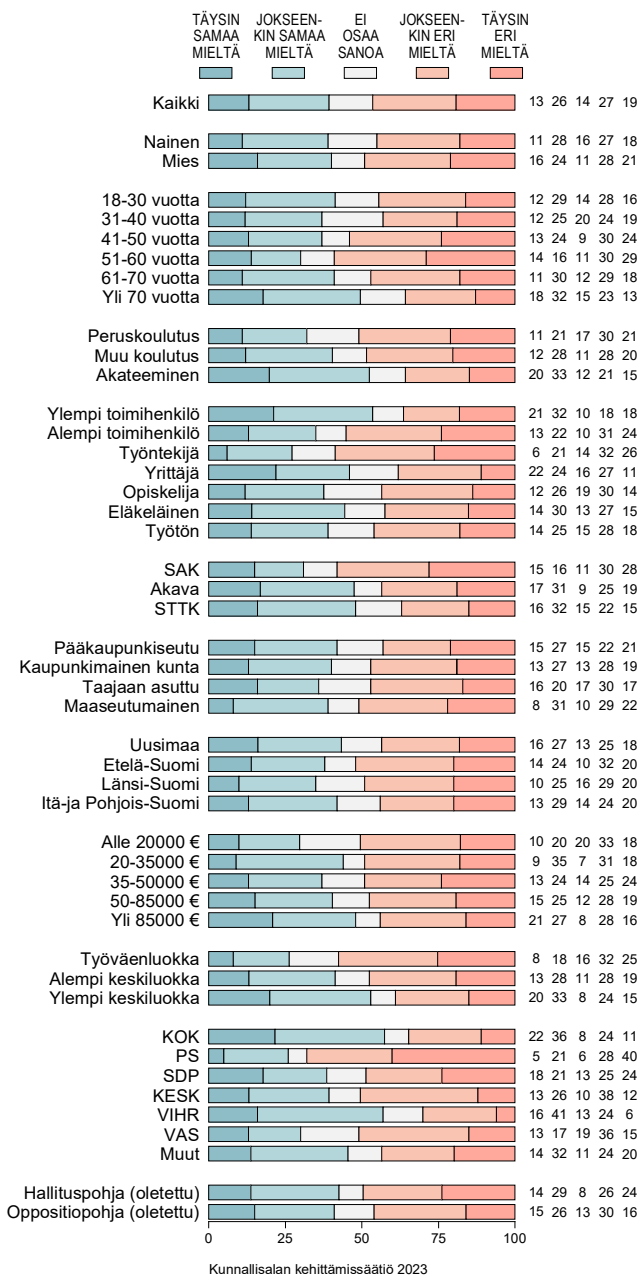
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

"Työvoiman saamiseksi ja peruspalvelujen turvaamiseksi maassamme on toteutettava aktiivista työperäistä maahanmuuttoa Euroopan ulkopuolelta" (%)

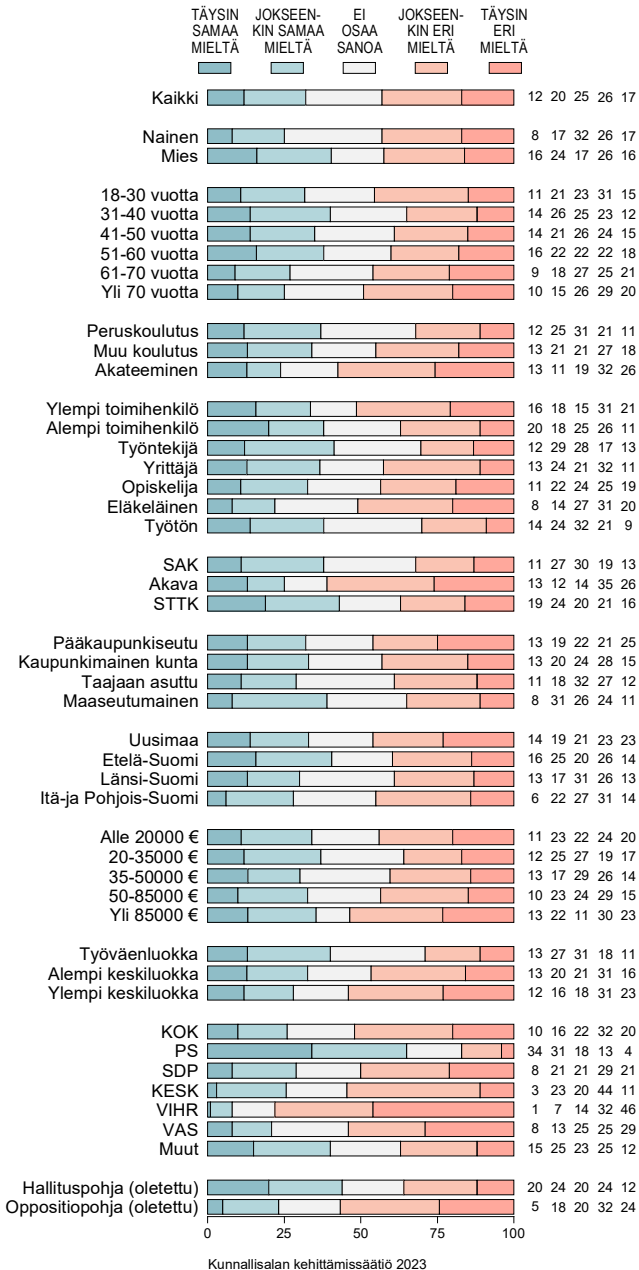

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

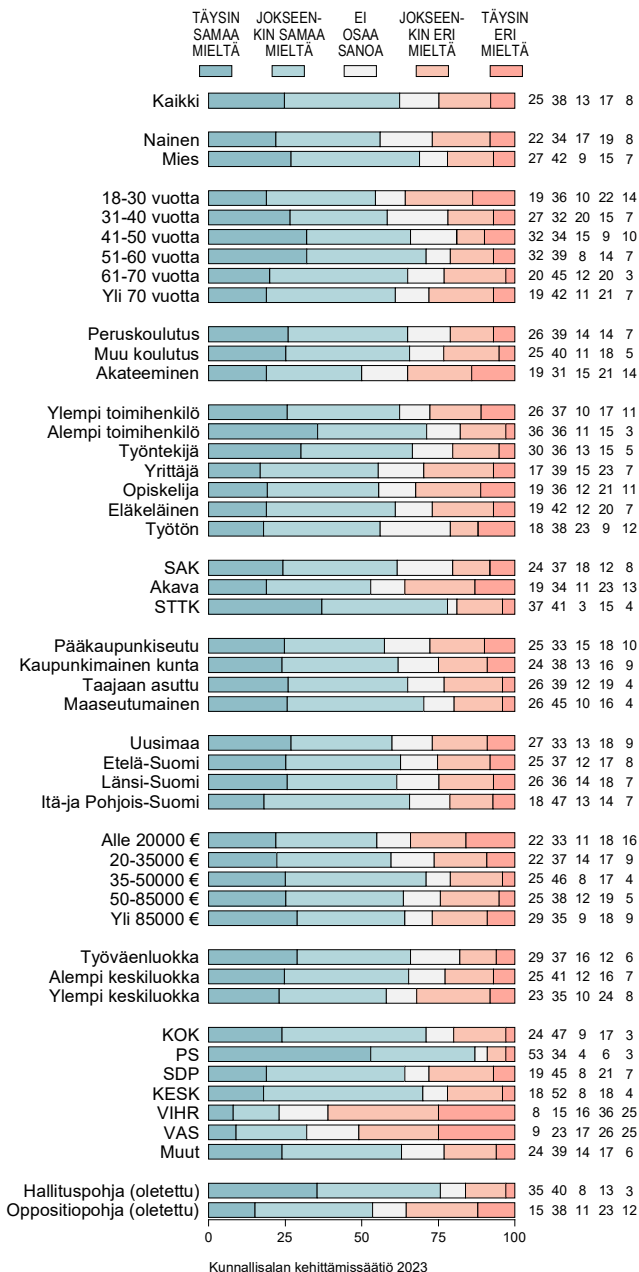
"Työnantajilla tulee olla oikeus hankkia ulkomaista työvoimaa oman harkintansa mukaan mistä maasta tahansa ilman viranomaismääräyksiä" (%).

"Julistukset työperäisen maahanmuuton lisäämisen hyödyistä perustuvat todellisuuden vastaisiin, epärealistiin uskomuksiin" (%)

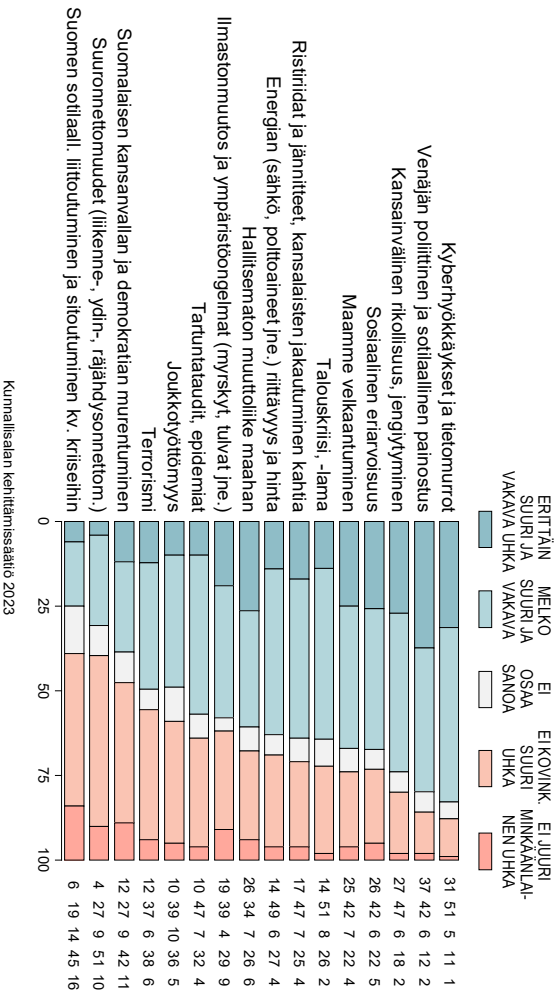

"Suomessa maahanmuuttajille tulee määritellä selkeät kriteerit (ikä, ammattitaito, koulutus, työtarjous, toimeentulo jne.), joiden perusteella he saavat oikeuden muuttaa maahan" (%)

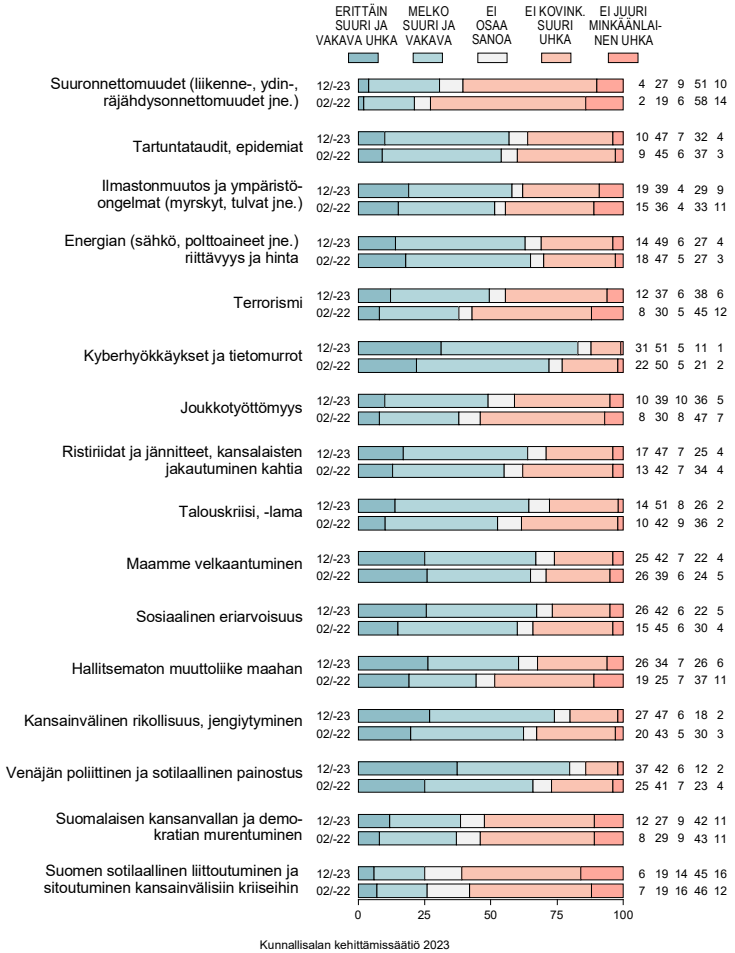

ARVIOT UHKATEKIJÖIDEN VAKAVUUDESTA

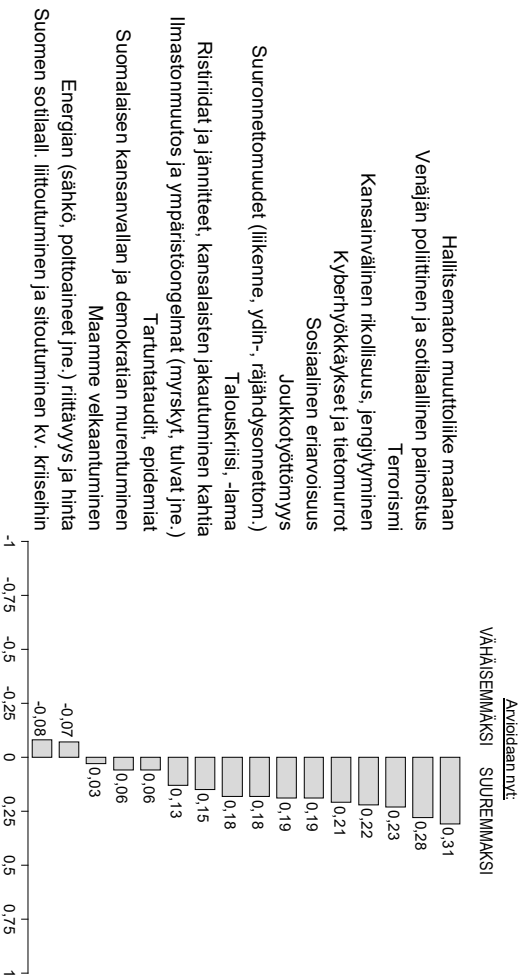
MITTEN SUURIKSI ARVIOI SEURAAVIEN MAHDOLLISTEN UHKIEN KEHITTYVÄN MAASSAMME, JOS AJATTELEE ASIAA 5–10 VUOTTA ETEENPÄIN (%).

MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN: ARVIOT KEVÄÄLLÄ 2022 JA LOPPU-
VUONNA 2023 (%).

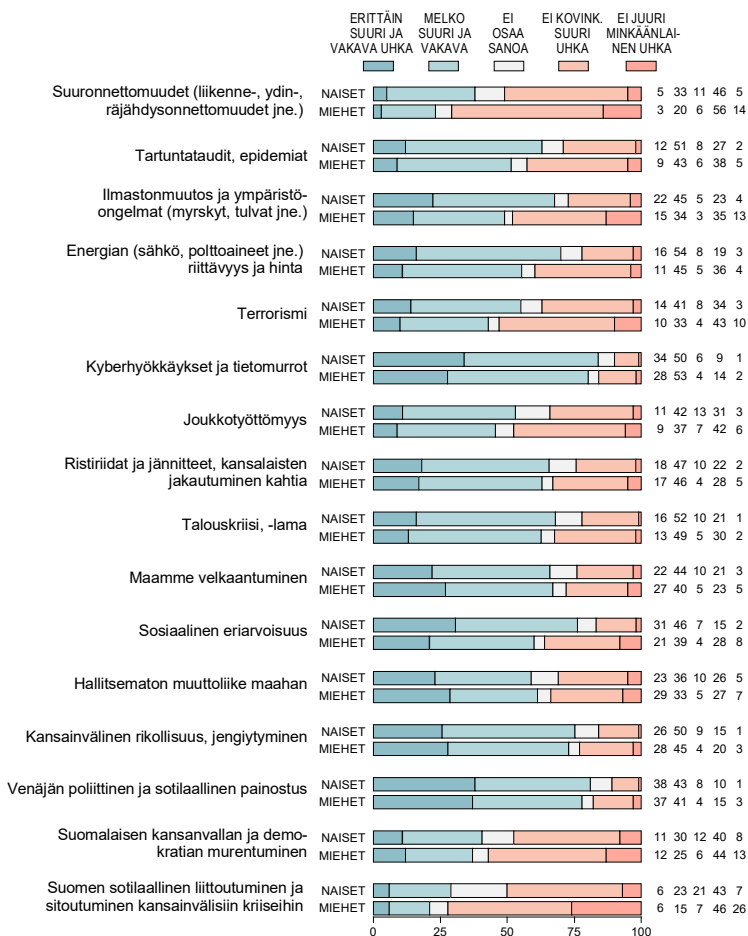

MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN: MUUTOKSET ARVIOINNEISSA KEVÄÄSTÄ 2022
LOPPUVUOTEEN 2023 (astetikokeskiarvojen erotukset).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN MAASSAMME: NAISET vs. MIEHET (%).

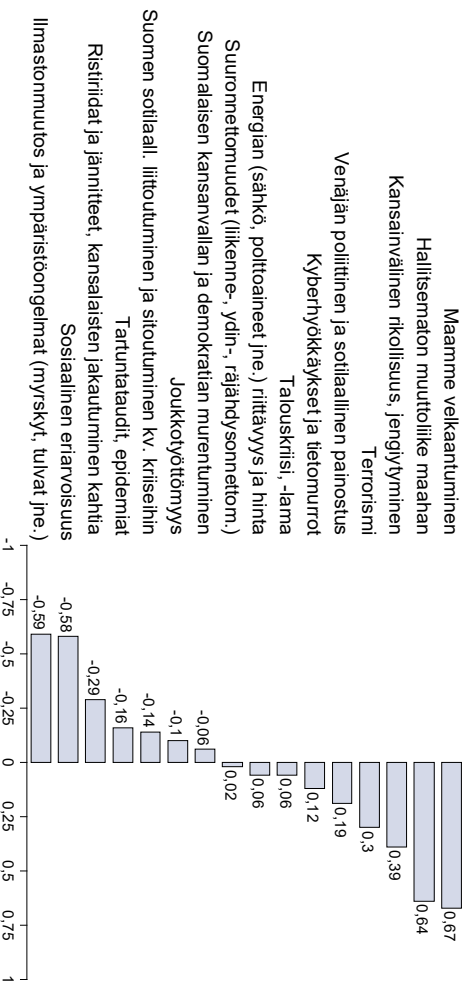

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN: HALLITUSPUOLUEIDEN JA OPPOSITIOPUOLUEIDEN KANNATTAJIEN ARVIOINTIEN EROT (asteikkokeskianvojen erotukset).

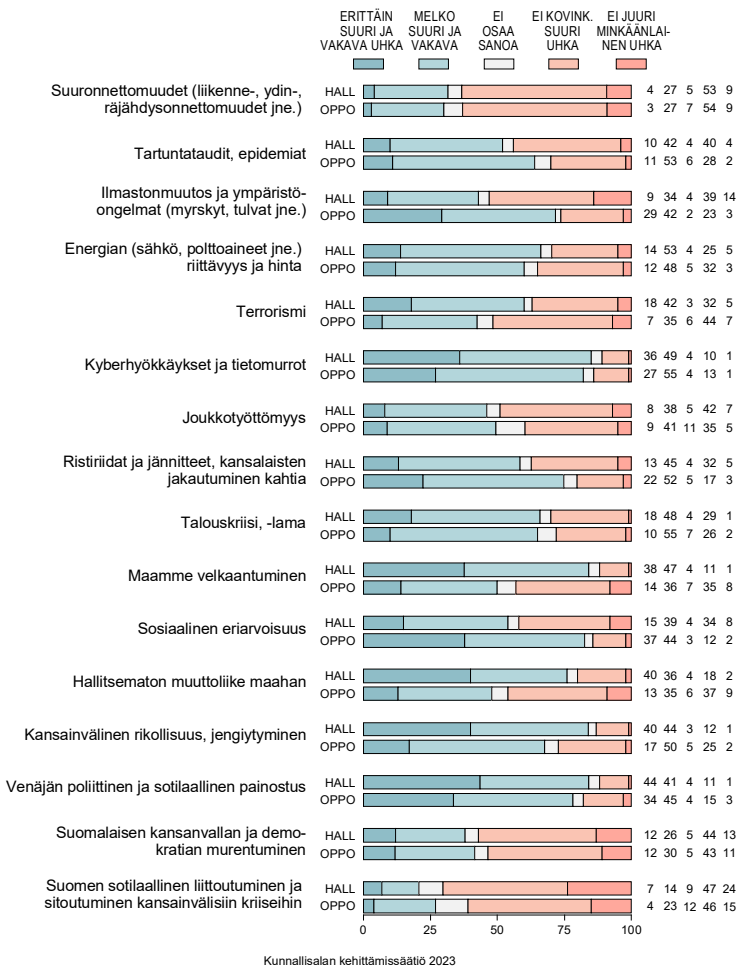
Arvioi suuremmaksi:

OPPOSITIO HALLITUS

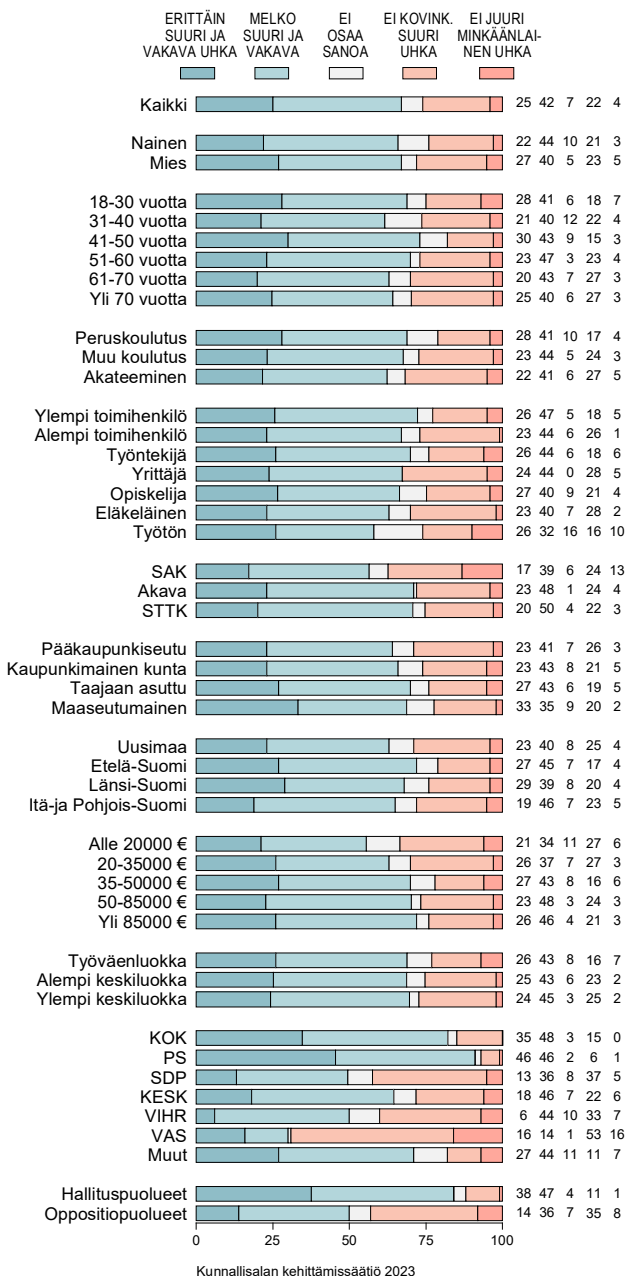

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

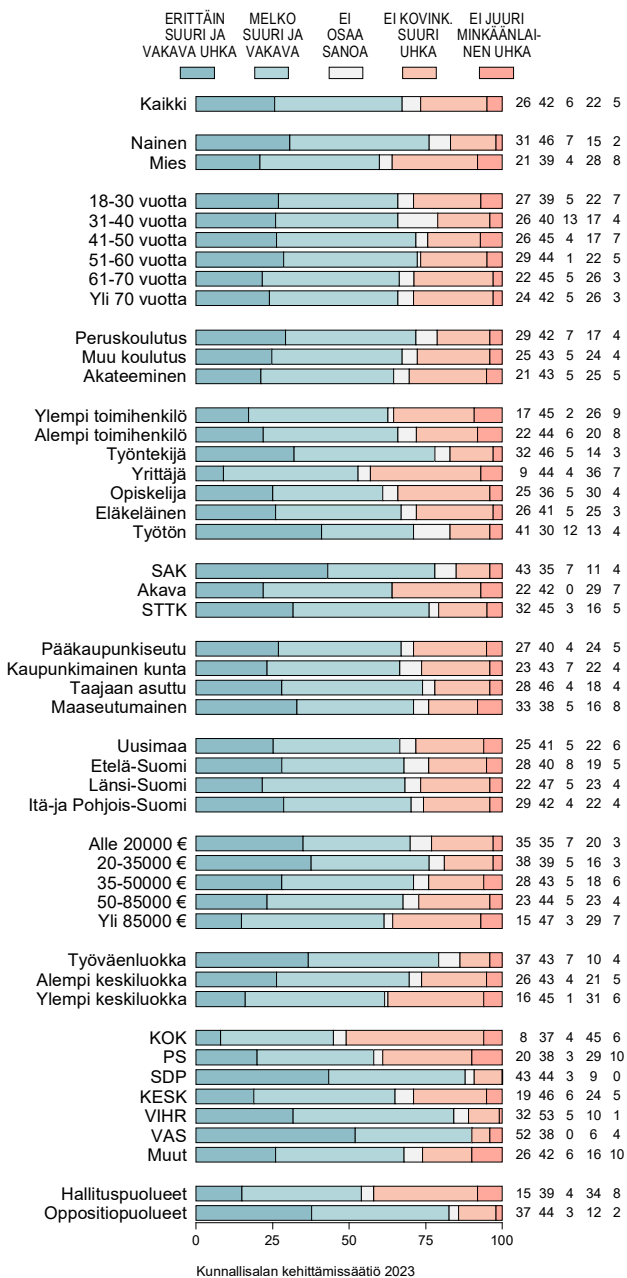
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN MAASSAMME: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

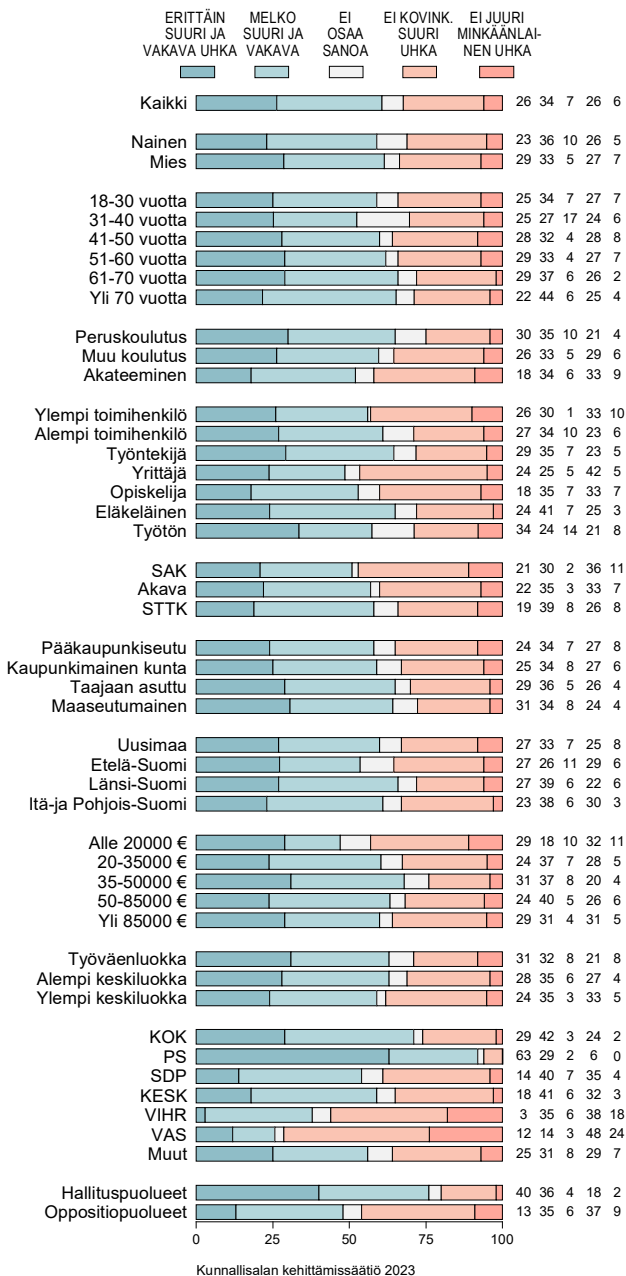
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN:
MAAMME VELKAANTUMINEN (%).

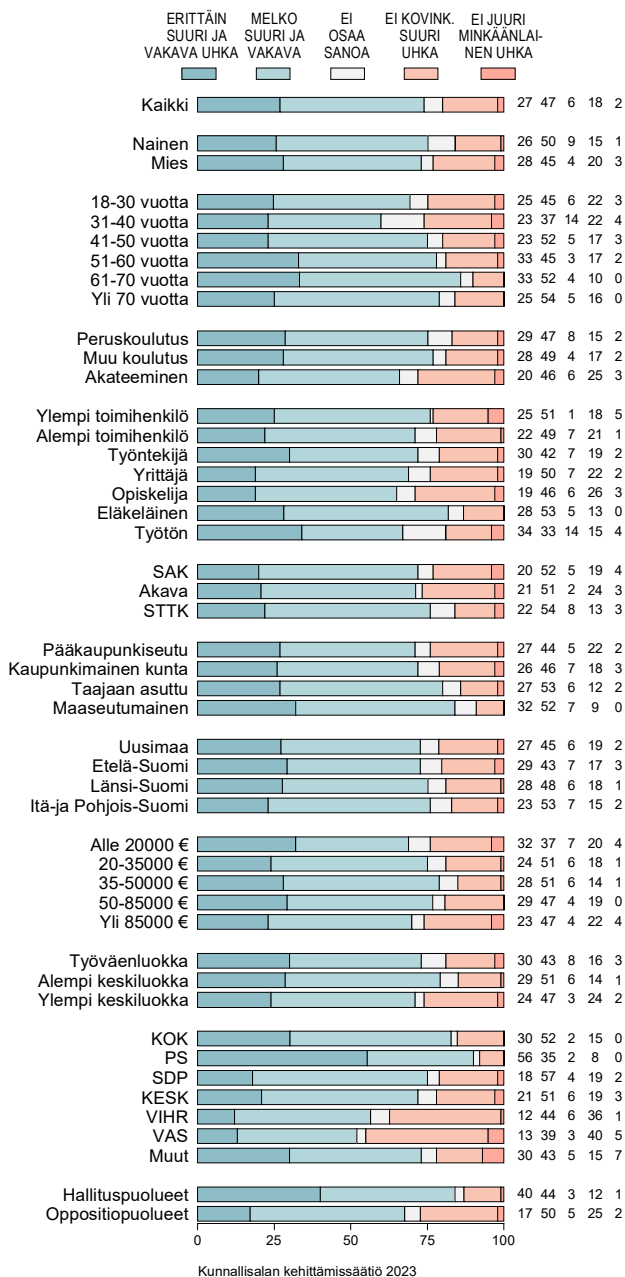
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN:
SOSIAALINEN ERIARVOISUUS (%).

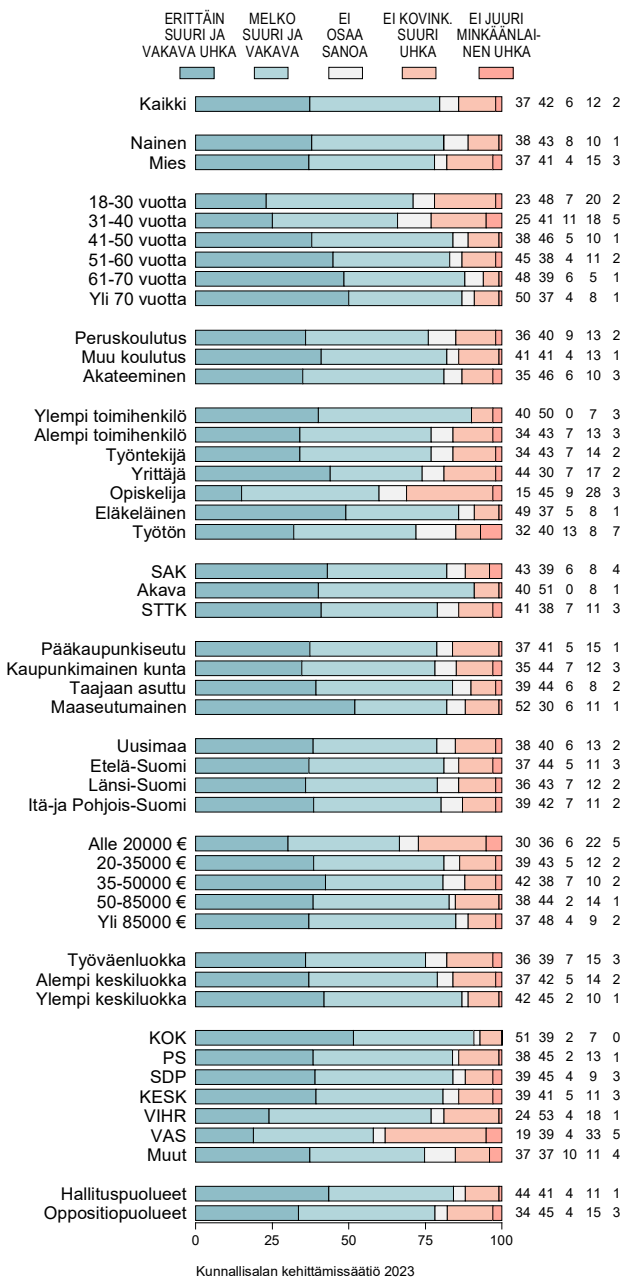
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN:
HALLITSEMATTOMAN MUUTTOLIIKKE MAAHAN (%).

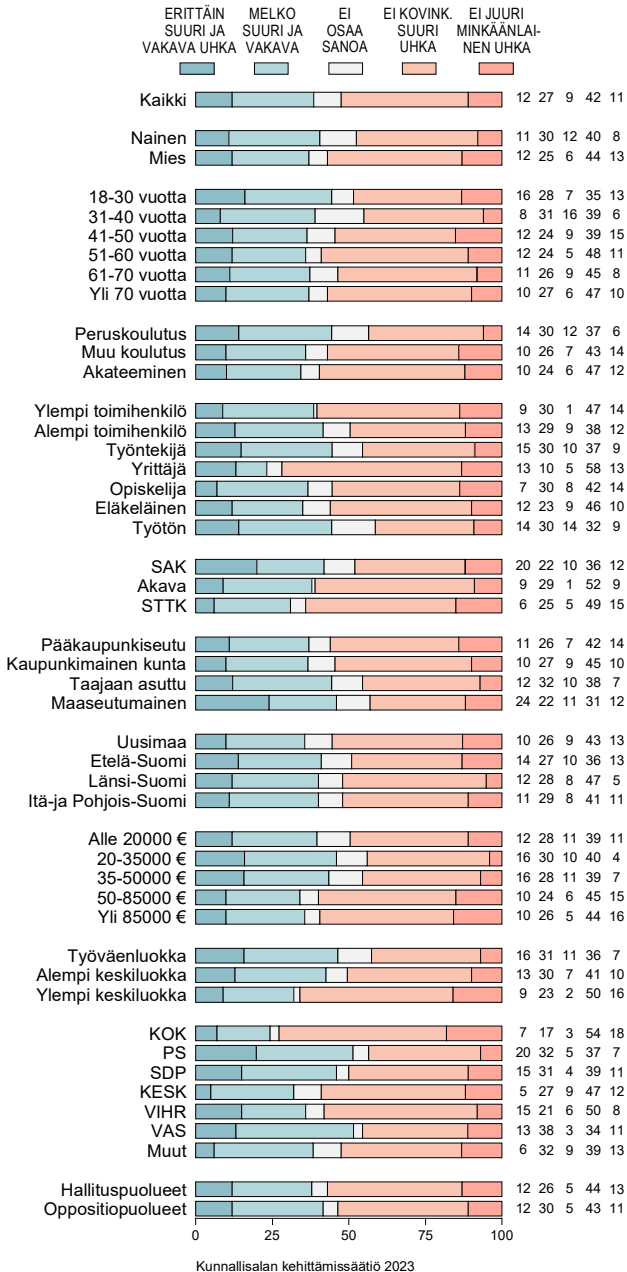
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN:
KANSAINVÄLINEN RIKOLLISUUS, JENGIITYMINEN (%).

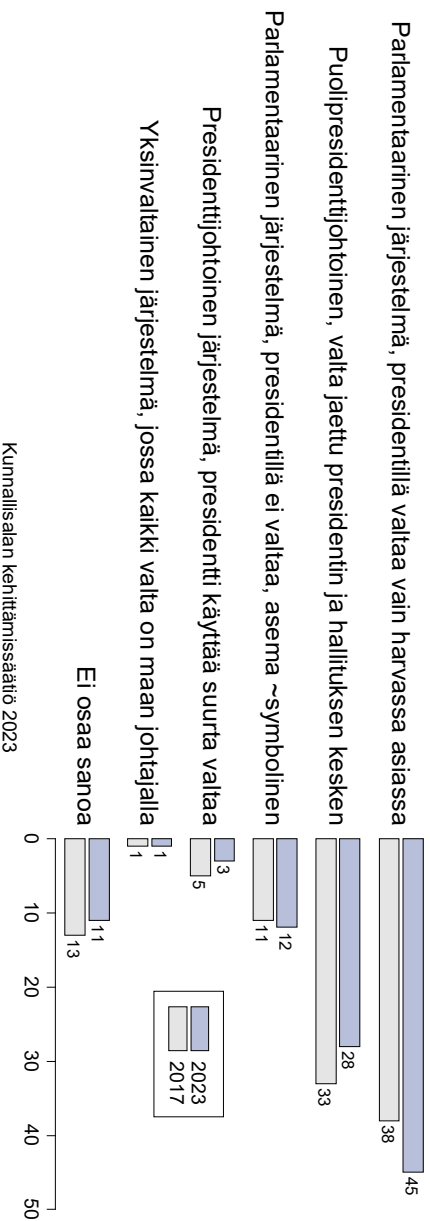
MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN: VENÄJÄN
POLIITTINEN JA SOTILAALLINEN PAINOSTUS (%).

MITEN SUURIKSI ARVIOI UHKIEN KEHITTYVÄN: SUOMALAISEN KANSANVALLAN JA DEMOKRATIAN MURENTUMINEN (%).

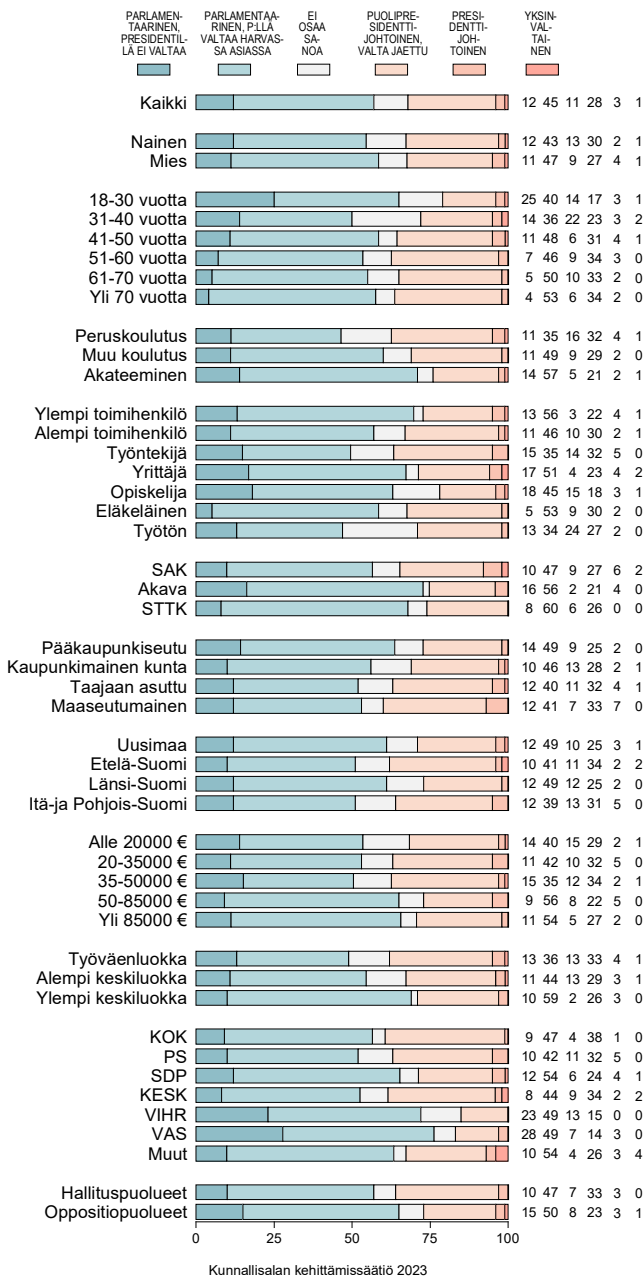

MINKÄLAINEN POLITTINEN JÄRJESTELMÄ SUOMESSA TULISI OLLA: ARVIOT VUOSINA 2017 JA 2023 (vastausvaihtoehdot ja lyhennetty, kokonaiset ilmaisut raportittekstissä; %).

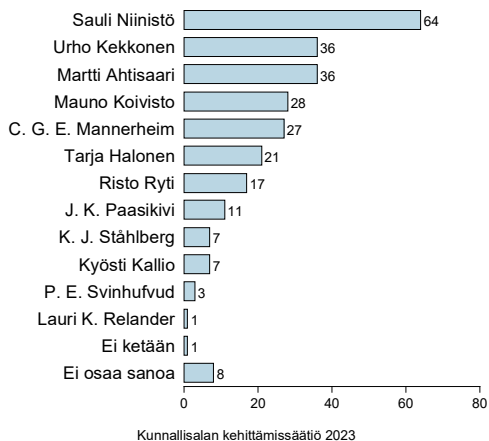
PRESIDENTIN ASEMA JA ARVOSTUS

MINKÄLAINEN POLIITTINEN JÄRJESTELMÄ SUOMESSA TULISI OLLA VALTIONPÄÄMIEHEN ASEMAN OSALTA (vastausvaihtoehdot lyhennetty, kokonaiset ilmaiset raporttitextissä; %).

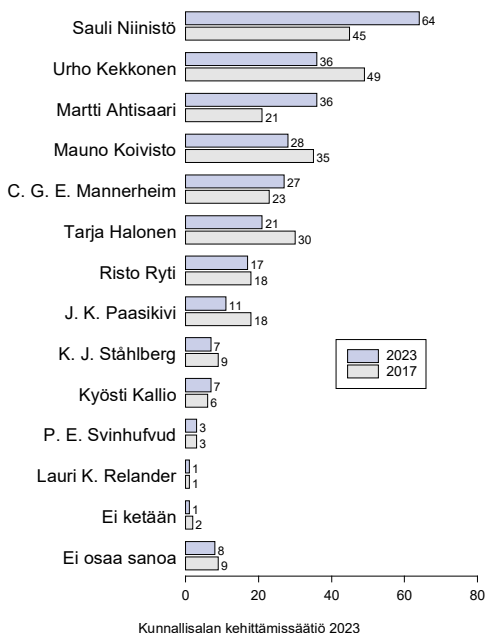

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

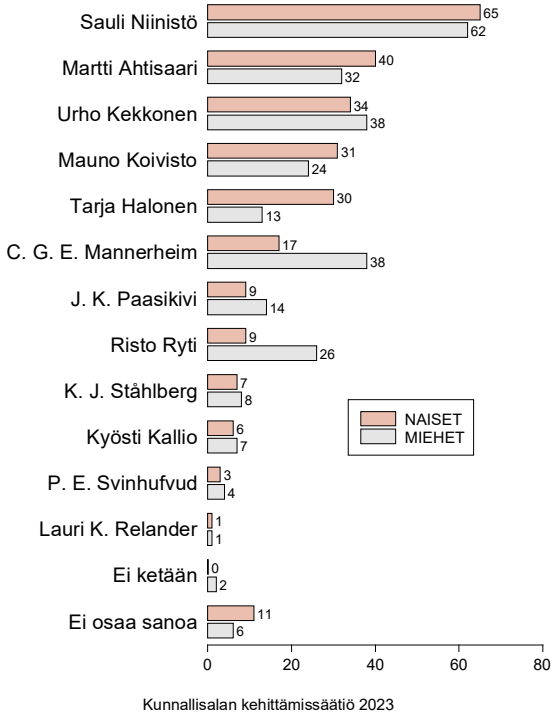
KEITÄ SUOMEN PRESIDENTEISTÄ ARVOSTAA ENITEN
(kuuluu kolmen joukkoon, %).

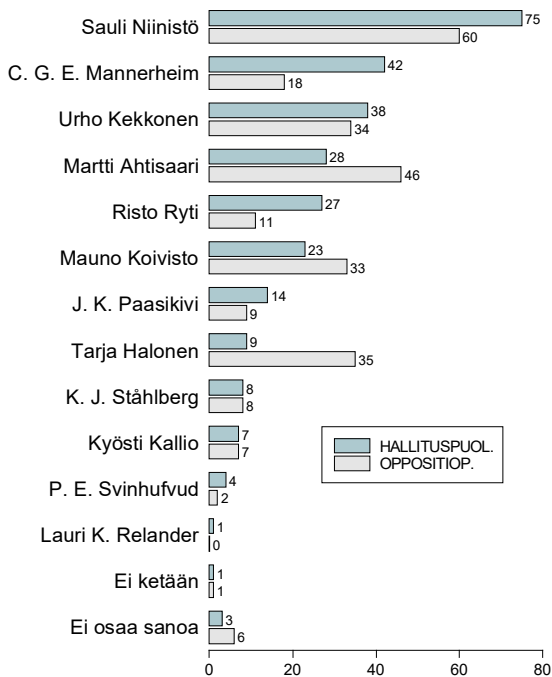
KEITÄ SUOMEN PRESIDENTEISTÄ ARVOSTAA ENITEN:
ARVIOT VUOSINA 2017 JA 2023 (kuuluu kolmen joukkoon, %).

KEITÄ SUOMEN PRESIDENTEISTÄ ARVOSTAA ENITEN
(kuuluu kolmen joukkoon, %).

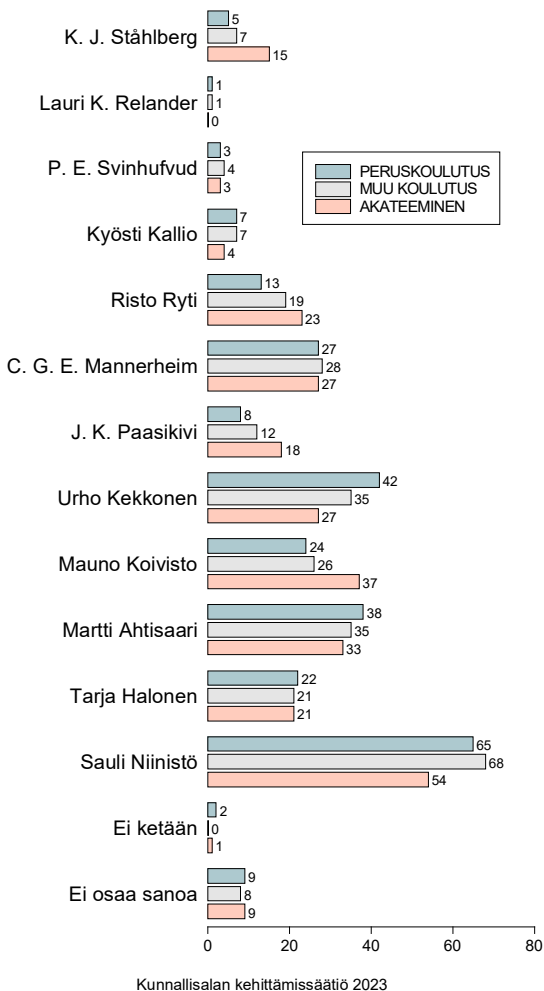

KEITÄ SUOMEN PRESIDENTEISTÄ ARVOSTAA ENITEN:
HALLITUS- vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN KANNNATTAJAT
(kuuluu kolmen joukkoon, %).

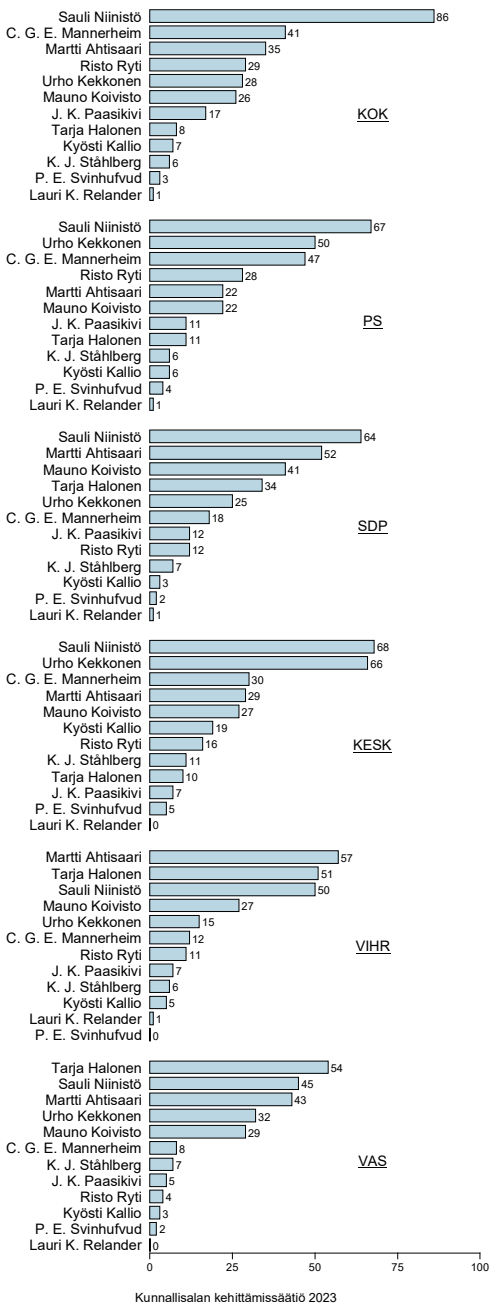

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

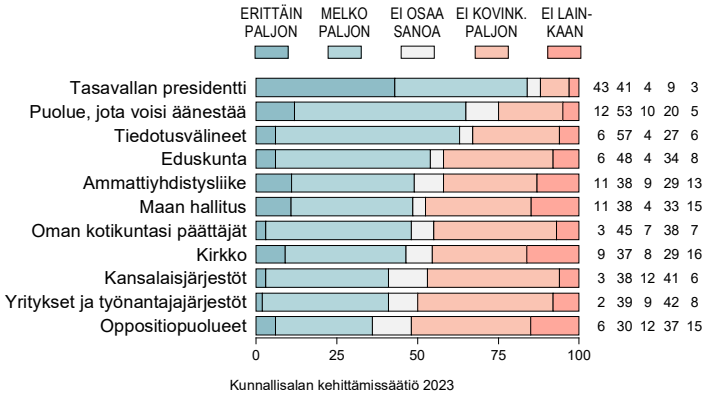
KEITÄ SUOMEN PRESIDENTEISTÄ ARVOSTAA ENITEN:
ARVIOT KOULUTUSTASON MUKAAN (kuuluu kolmen
joukkoon, %).

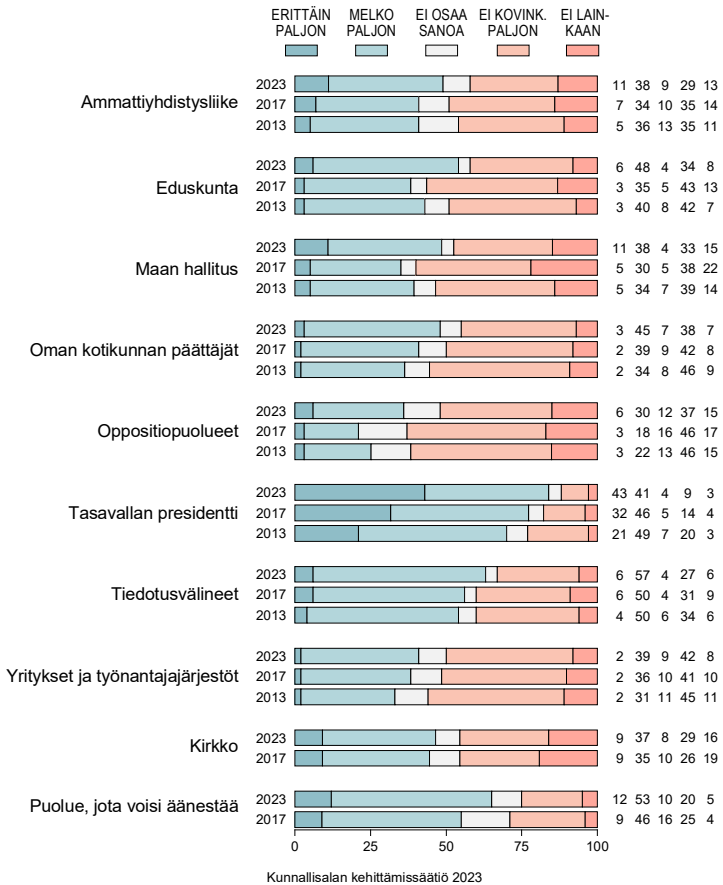
KEITÄ SUOMEN PRESIDENTEISTÄ ARVOSTAA ENITEN:
PUOLUEITTAISET 'PAREMMUUSJÄRJESTYKSET' (%).

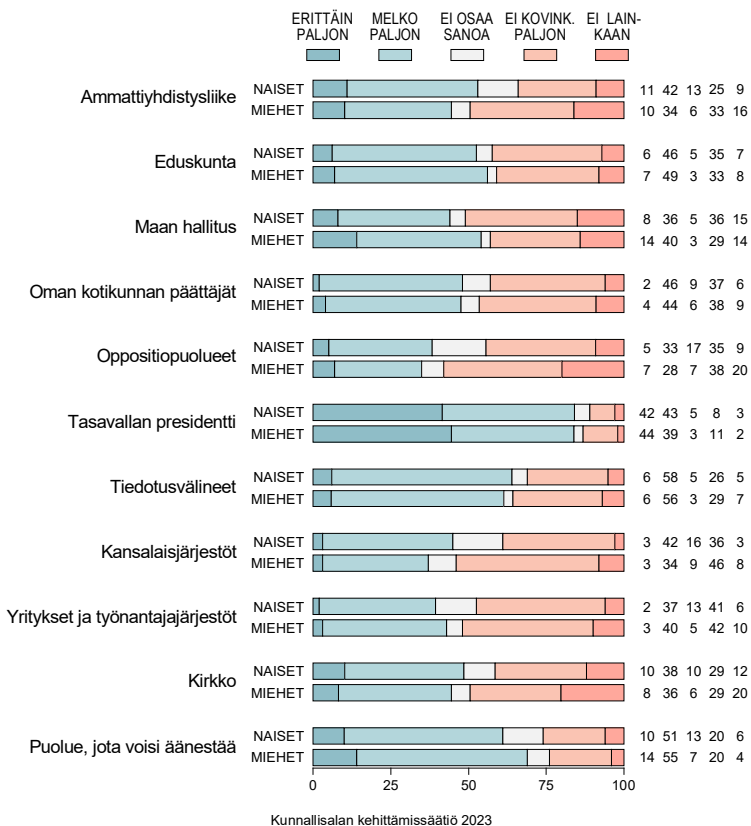
MISSÄ MÄÄRIN YLEENSÄ LUOTTAA SEURAAVIIN TAHOIHIN (%).

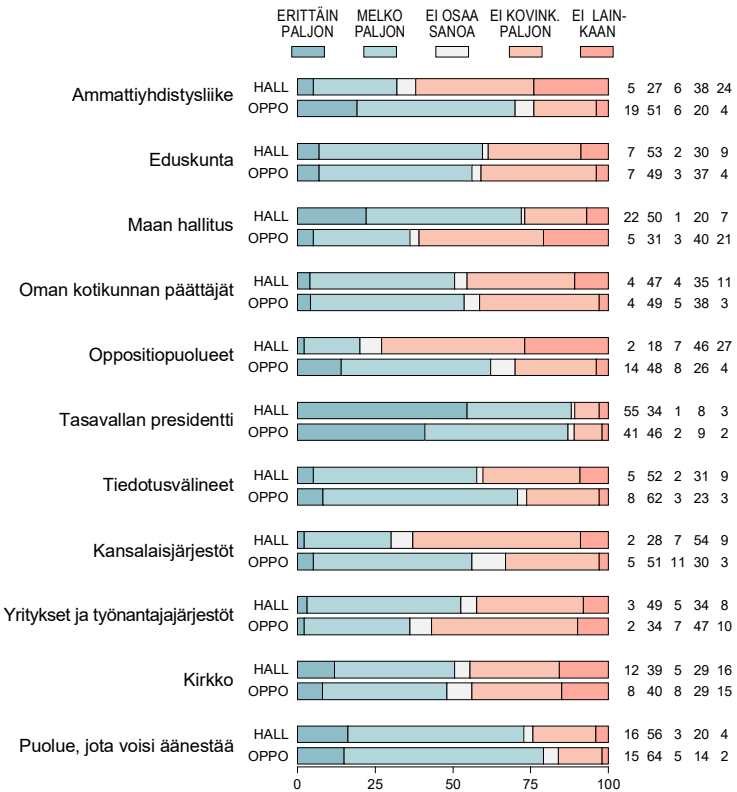
MISSÄ MÄÄRIN LUOTTTAA ERI TAHOIHIN: ARVIOT VUOSINA 2013, 2017 ja 2023 (%).

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA A ERI TAHOIHIN: NAISTEN vs. MIESTEN ARVIOT (%).

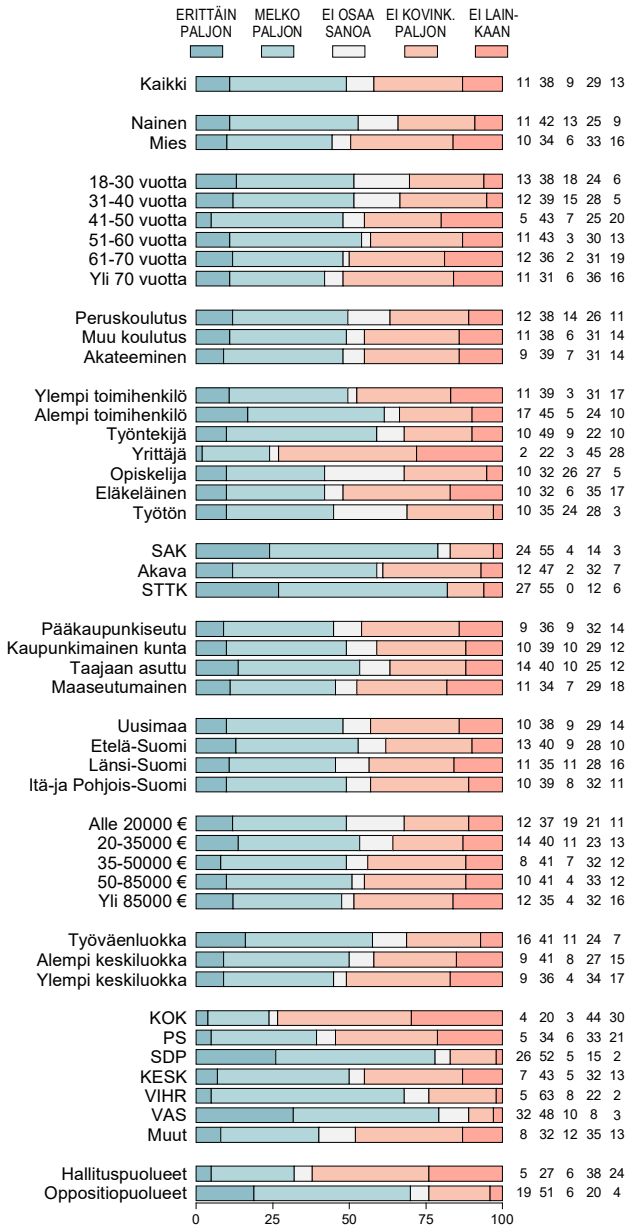

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA A ERI TAHOIHIN: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

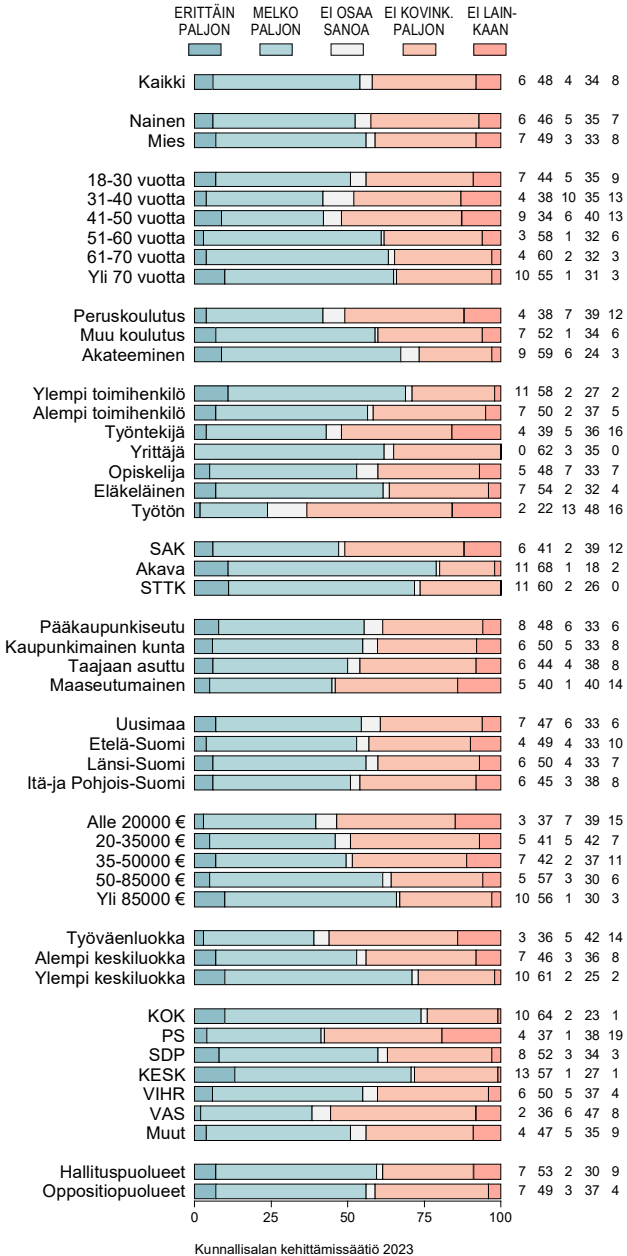
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA A ERI TAHOIHIN: AMMATTIYHDISTYSLIIKE (%).

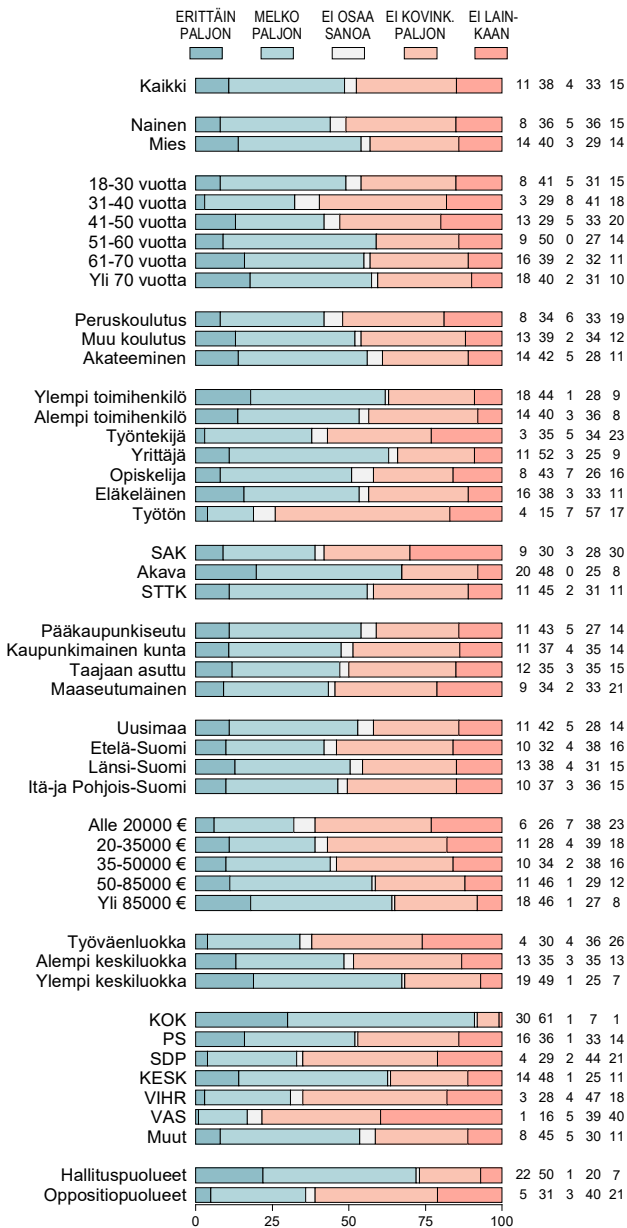

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA A ERI TAHOIHIN: EDUSKUNTA (%).

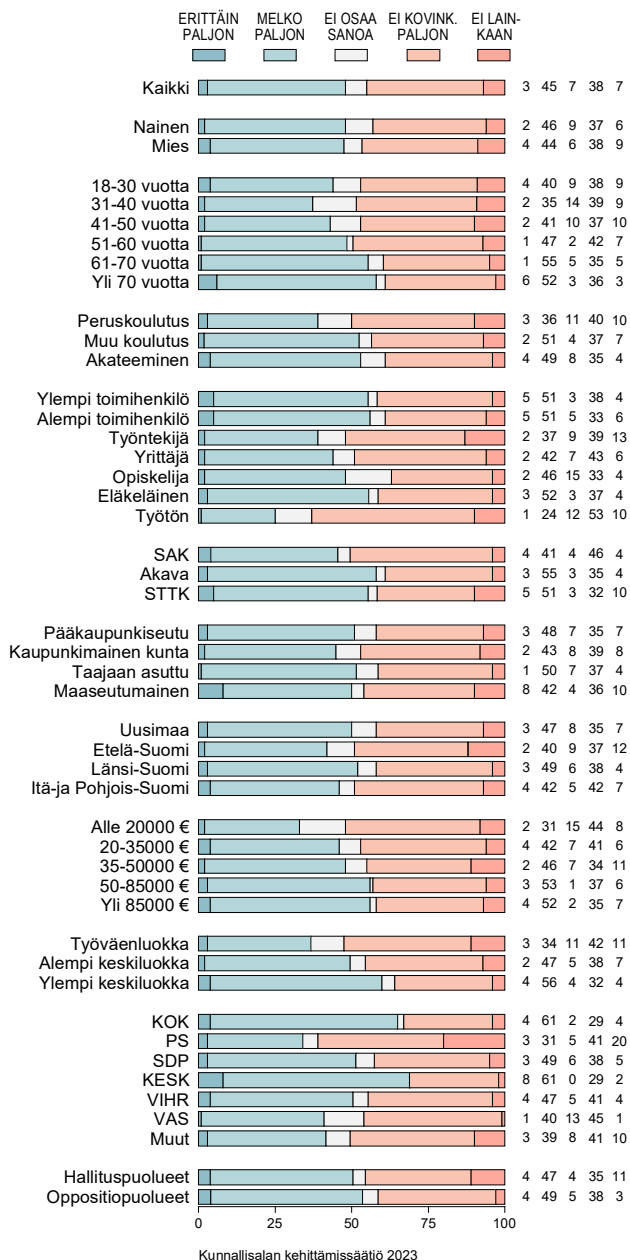

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU ERI TAHOIHIN: MAAN HALLITUS (%).

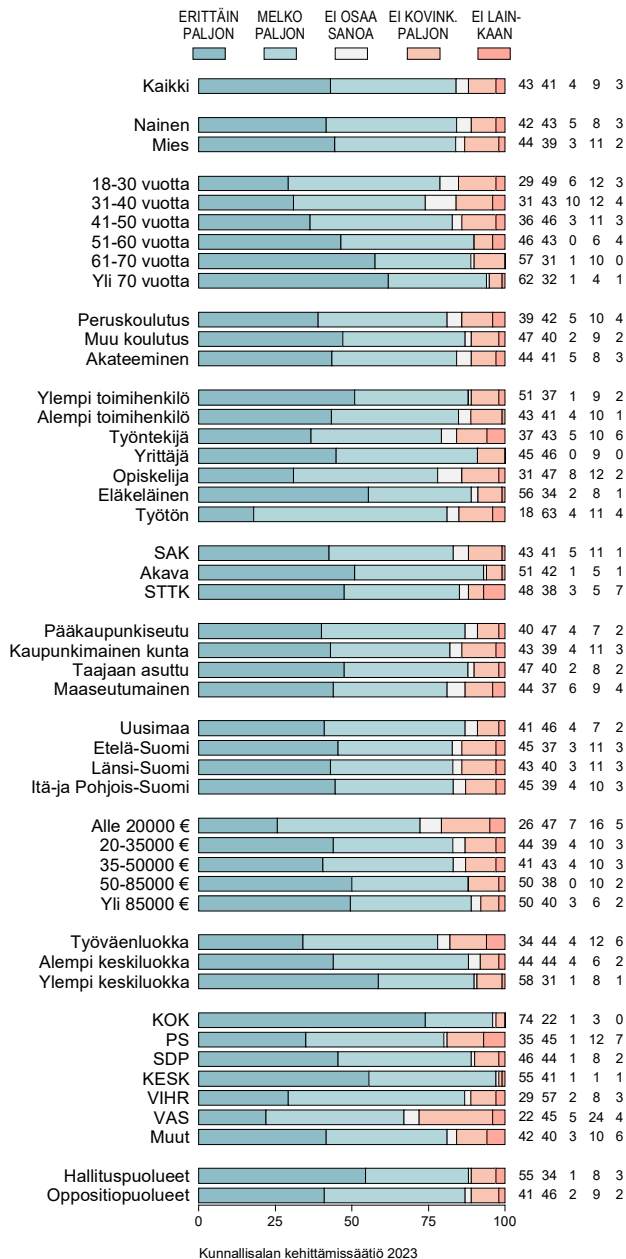

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

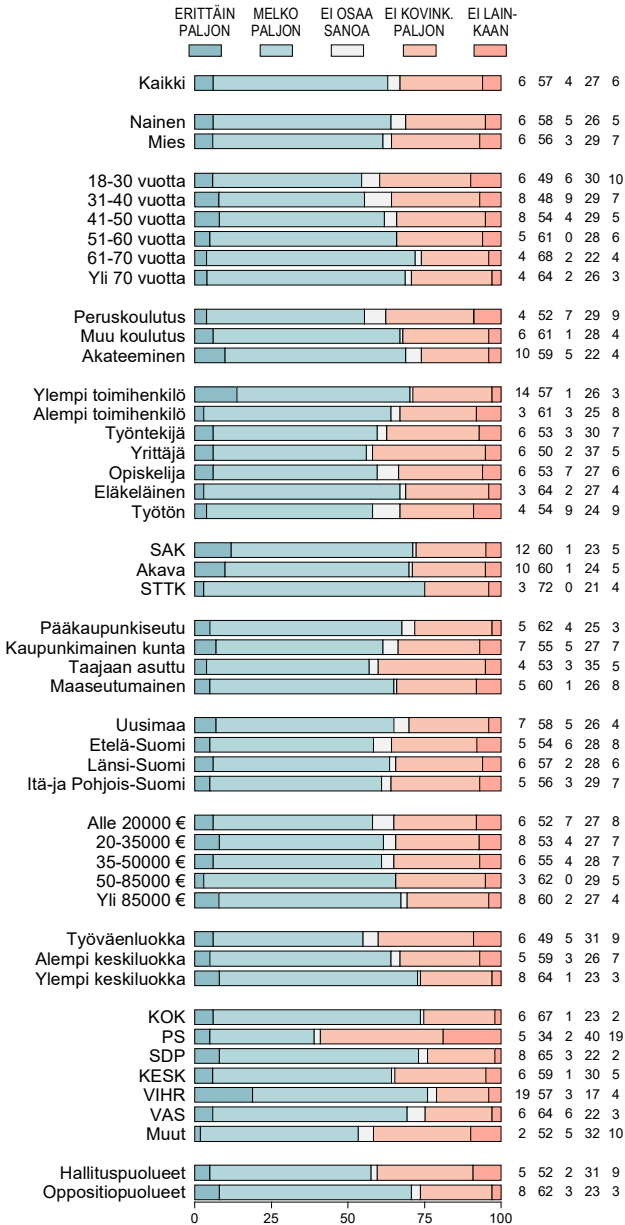
MISSÄ MÄÄRIN LUOTAA ERI TAHOIHIN: OMAN KOTIKUNNAN PÄÄTTÄJÄT (%)

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU ERI TAHOIHIN: TASAVALLAN PRESIDENTTI (%).

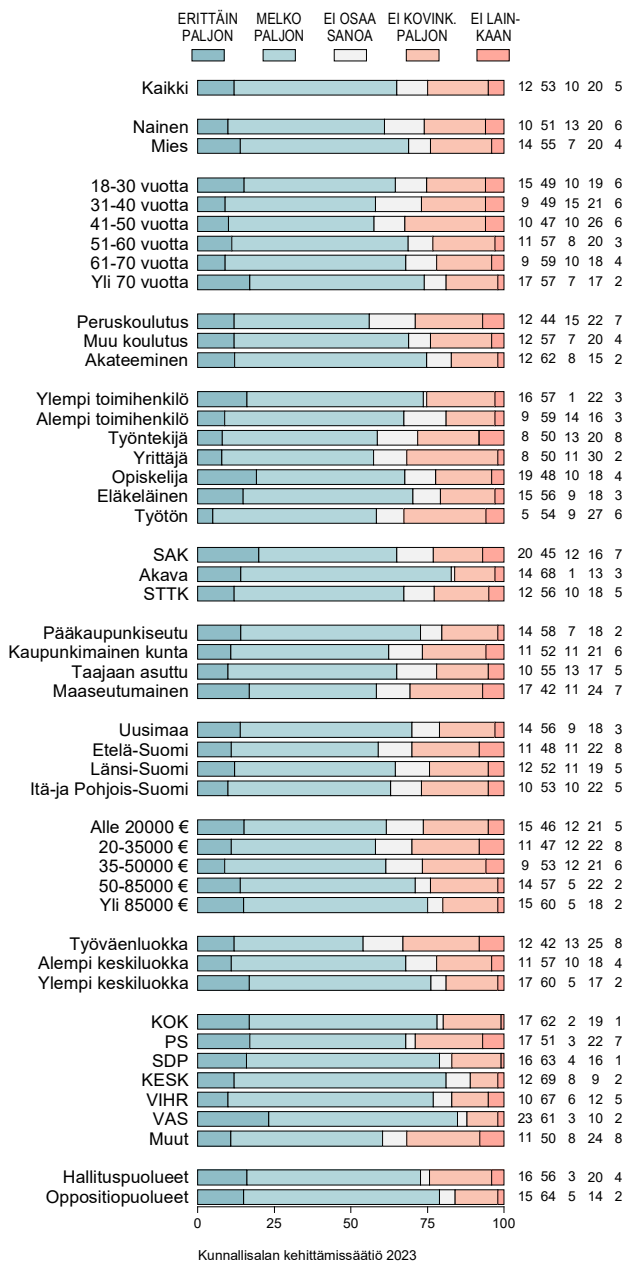

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU ERI TAHOIHIN: TIEDOTUSVÄLINEET (%).

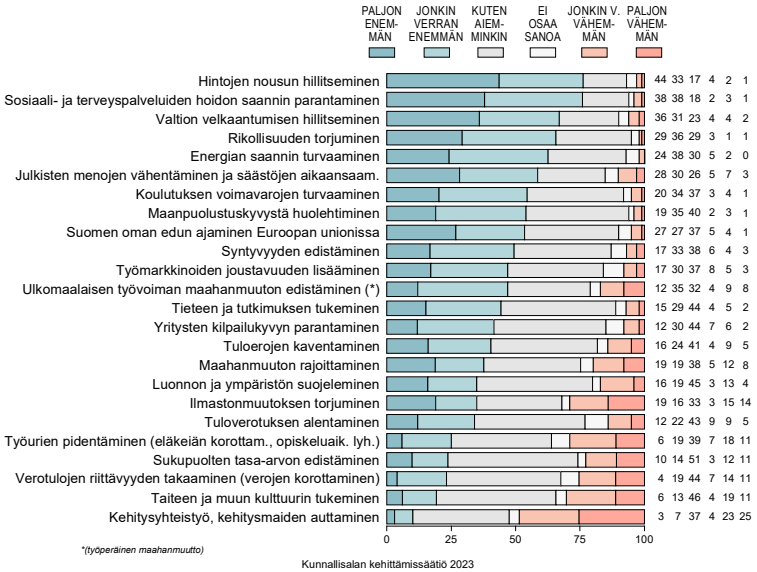
Kunnallissalan kehittämässätiö 2023

MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA A ERI TAHOIHIN: PUOLUE, JOTA VOISI
ÄÄNESTÄÄ (%).

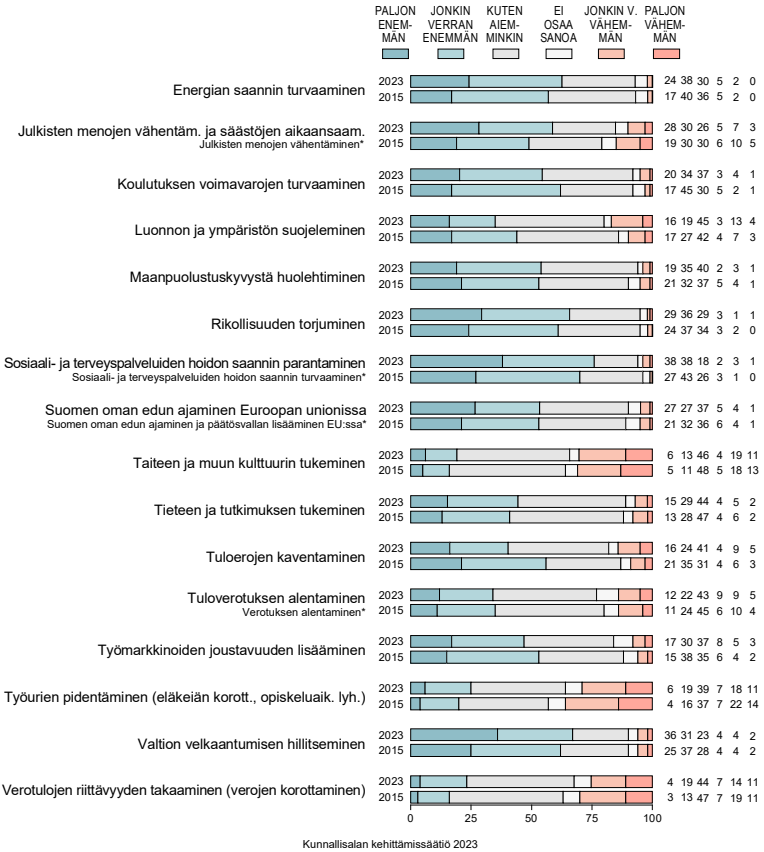

POLITIIKKA-ARVIOT

MITEN ERI ASIOIDEN JA TAVOITTEIDEN TULISI NELJÄN SEURAAVAN VUODEN AIKANA PAINOTTUA MAAN HALLITUKSEN TOIMINNASSA VERRATTUNA EDELLISEN VAALIKAUDEN AIKANA HARJOITETTUUN HALLITUSPOLITIIKKAAN (%).

MITEN ERI ASIOIDEN JA TAVOITTEIDEN TULISI PAINOTTUA HALLITUKSEN TOIMINNASSA VERRATTUNA EDELLISEN VAALIKAUDEN HALLITUSPOLITIIKKAAN: ARVIOT KEVÄÄLLÄ 2015 JA KESÄLLÄ 2023 (yhteiset/~vertailukelpoiset arviointikohteet, %).

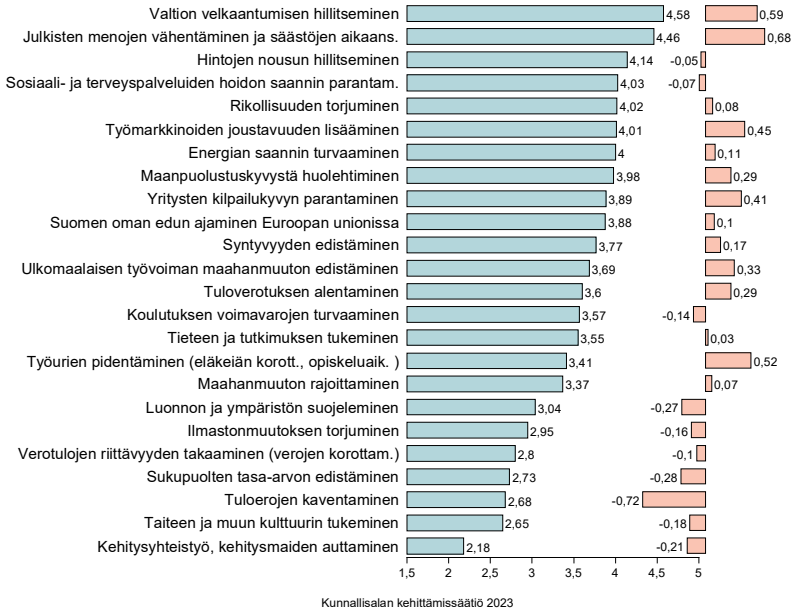
MITEN ERI ASIOIDEN TULISI PAINOTTUA HALLITUKSEN TOIMINNASSA: HALLITUSPOHJA vs. OPPOSITIOPOHJA (asteikkokeskiarvojen erotukset)*.

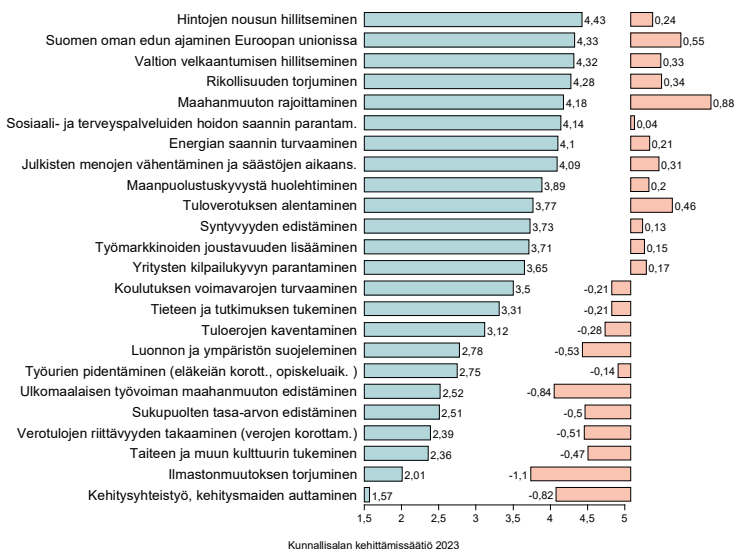
*Tutkimusajankohtana hallitusneuvottelujen käyvien puolueiden kannattajat vs. oppositioon jäämässä olevien puolueiden kannattajat.

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

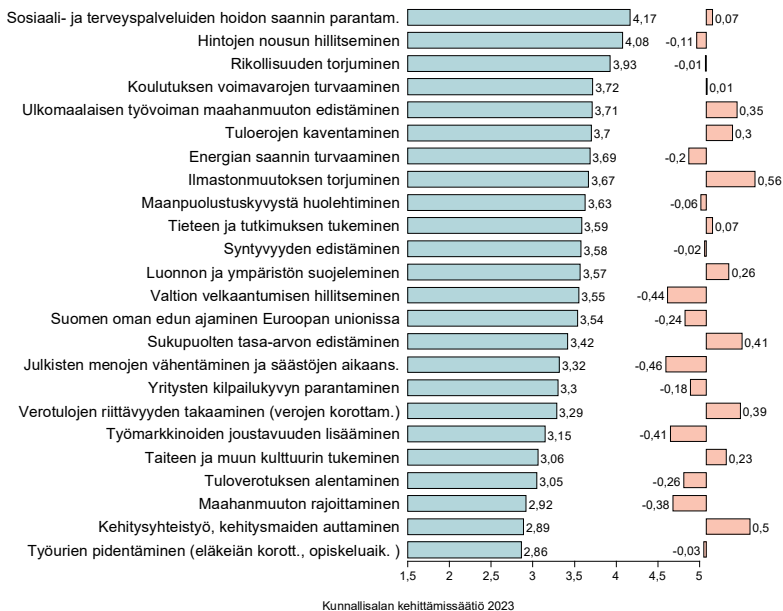
MITEN ERI ASIOIDEN TULISI PAINOTTUA HALLITUKSEN TOIMINNASSA: KOK:n KANNATTAJIEN ARVIOT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

MITEN ERI ASIOIDEN TULISI PAINOTTUA HALLITUKSEN TOIMINNASSA: PS:n KANNATTAJAJEN ARVIOT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

MITEN ERI ASIOIDEN TULISI PAINOTTUA HALLITUKSEN TOIMINNASSA: SDP:n KANNATTAJIEN ARVIOT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

MITEN ERI ASIOIDEN TULISI PAINOTTUA HALLITUKSEN TOIMINNASSA: KESK:n KANNATTAJIEN ARVIOT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

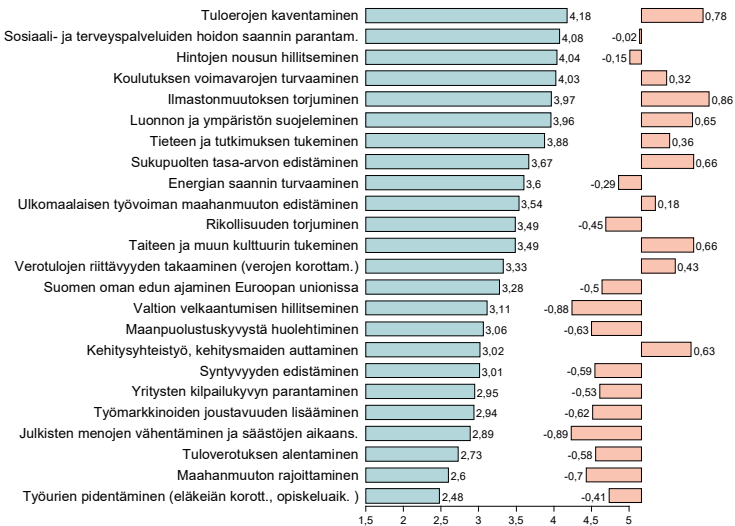

MITEN ERI ASIOIDEN TULISI PAINOTTUA HALLITUKSEN TOIMINNASSA: VIHR:n KANNATTAJIEN ARVIOT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

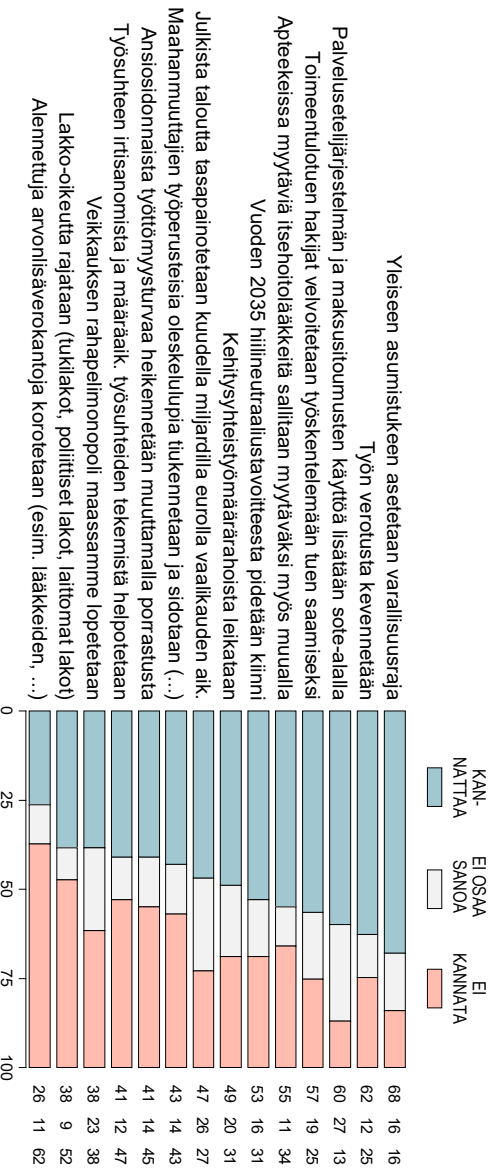
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITEN ERI ASIOIDEN TULISI PAINOTTUA HALLITUKSEN TOIMINNASSA: VAS:n KANNATTAJIEN ARVIOT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

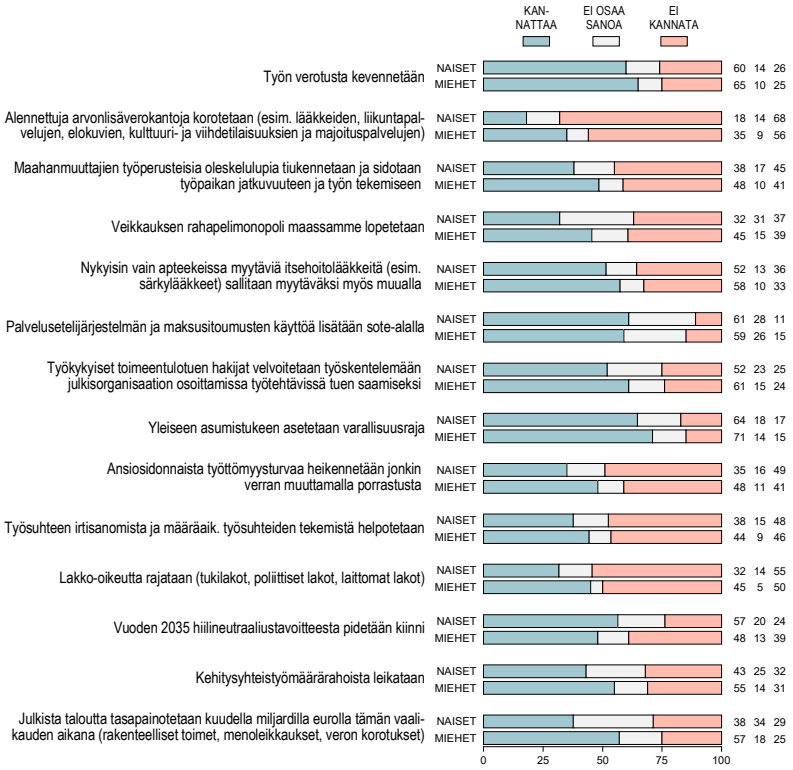
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITEN SUHTAUTUU SEURAAVIIN EDUSKUNTAVAALIEN JÄLKEEN MUODOSTETUN HALLITUKSEN LINJAUKSIIN
(tekstejä osin peikistetty; tarkka kysymysmuoto selventäneen esitetään raportiteksteissä, %).

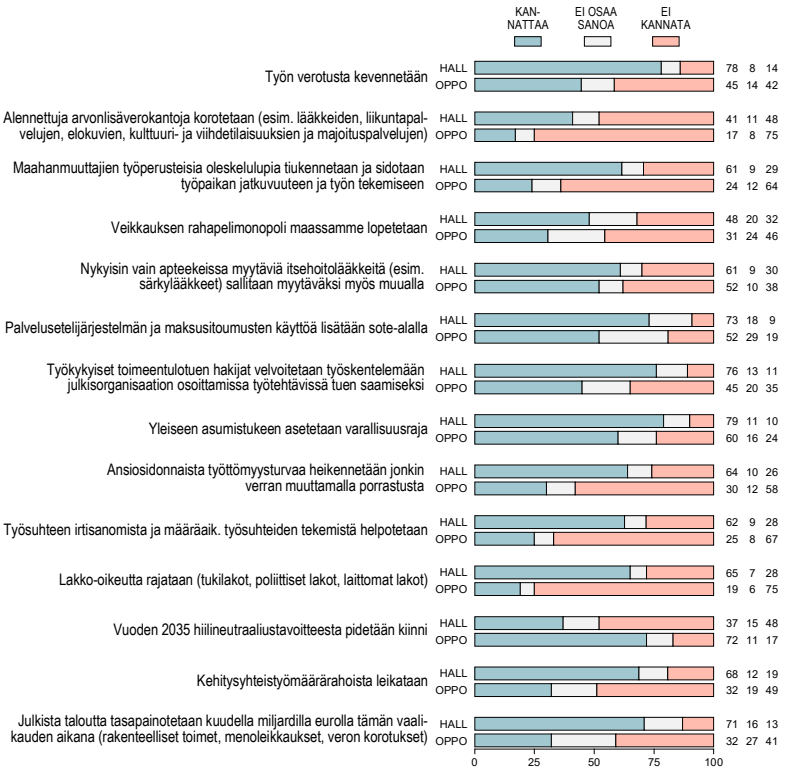
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

MITEN SUHTAUTUU EK-VAALIEN JÄLKEEN MUODOSTETUN HALLITUKSEN LINJAKSIIN: NAISTEN JA MIESTEN ARVIOT (%).

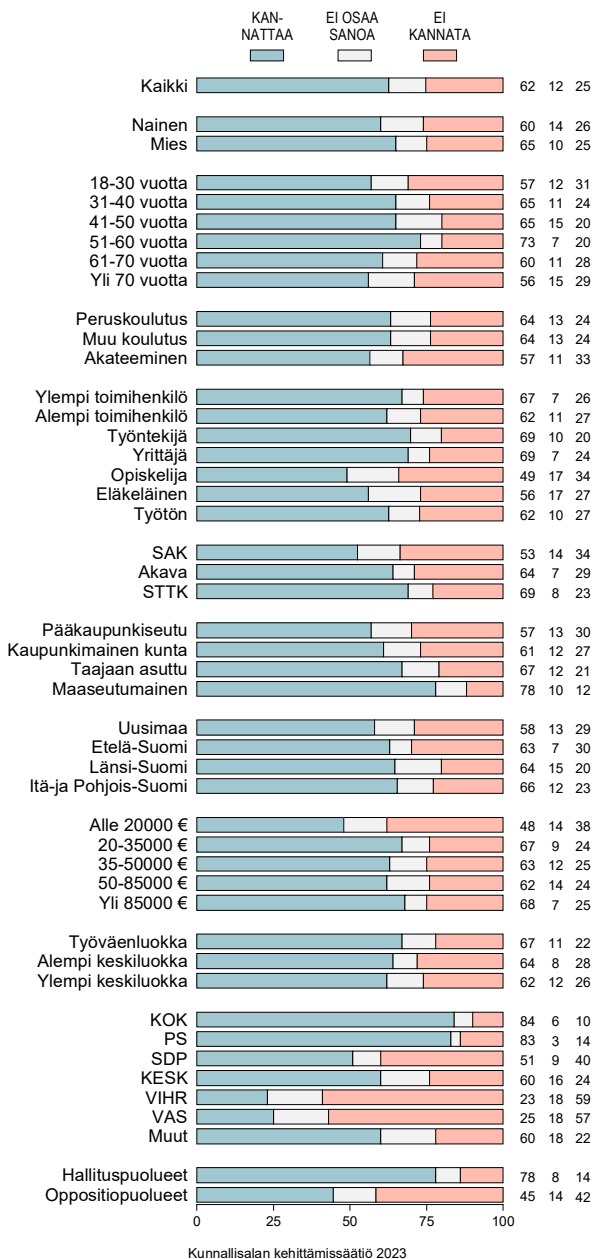
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

MITEN SUHTAUTUUT EK-VAALIEN JÄLKEEN MUODOSTETUN HALLITUKSEN LINJAUKSIIN:
HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

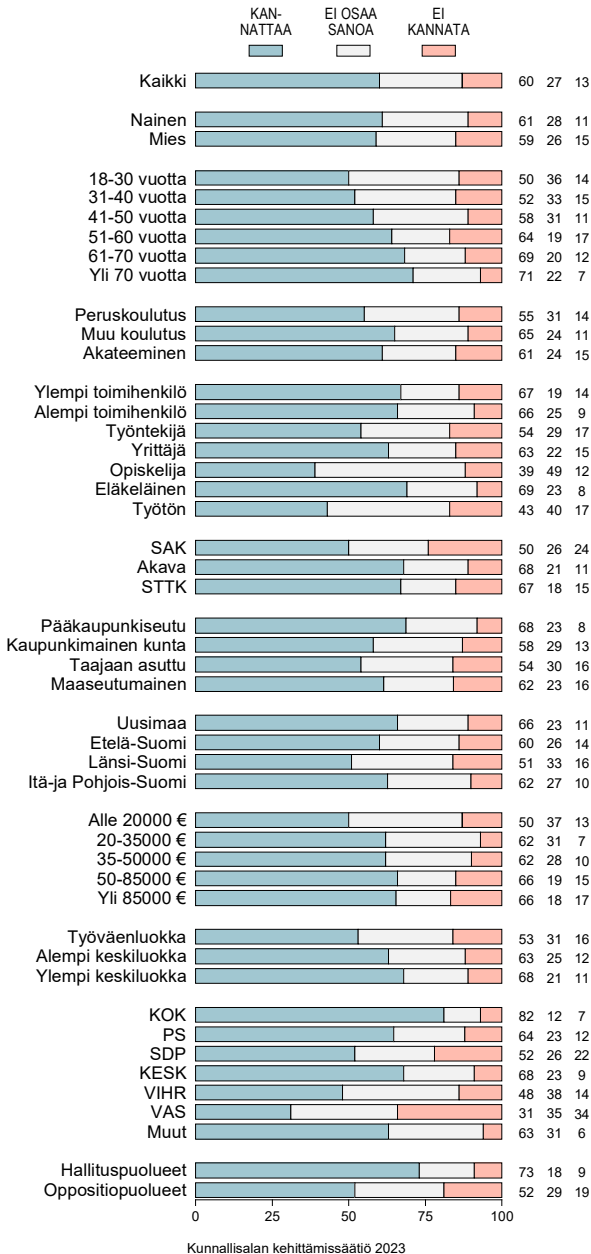

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

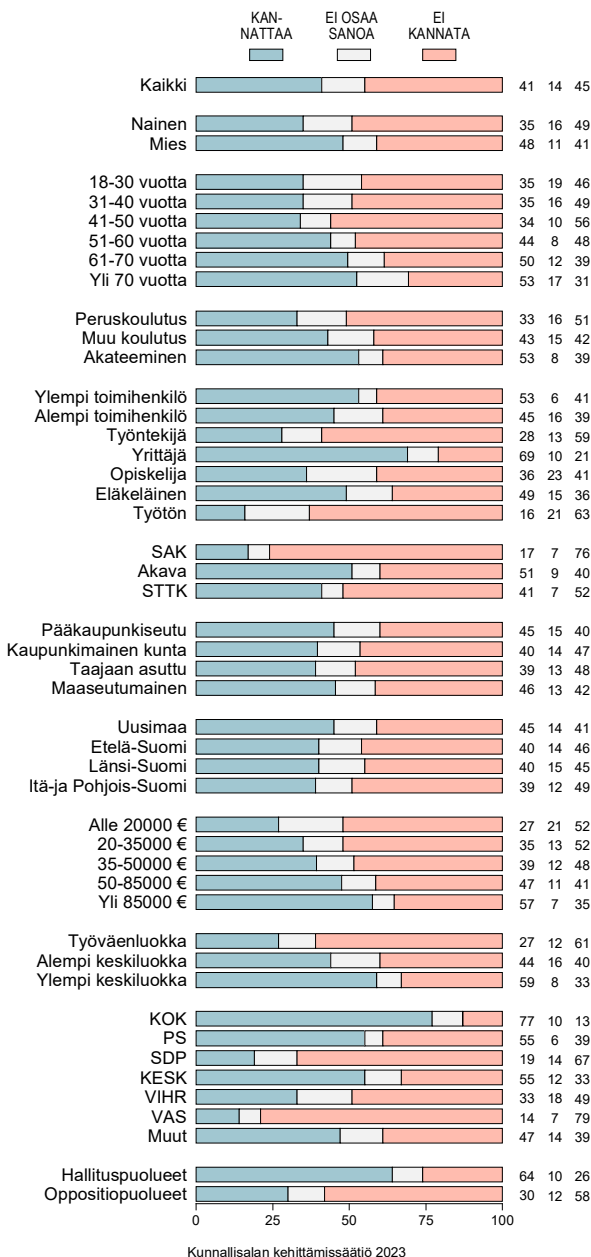
SUHTAUTUMINEN HALLITUKSEN LINJAKUUSIIN:
TYÖN VEROTUSTA KEVENNETÄÄN (%).

SUHTAUTUMINEN HALLITUKSEN LINJAKSIIN: PALVELU-
SETELIJÄRJESTELMÄN JA MAKSUSITOUUMUSTEN KÄYTTÖÄ
LISÄTÄÄN SOTE-ALALLA (%).

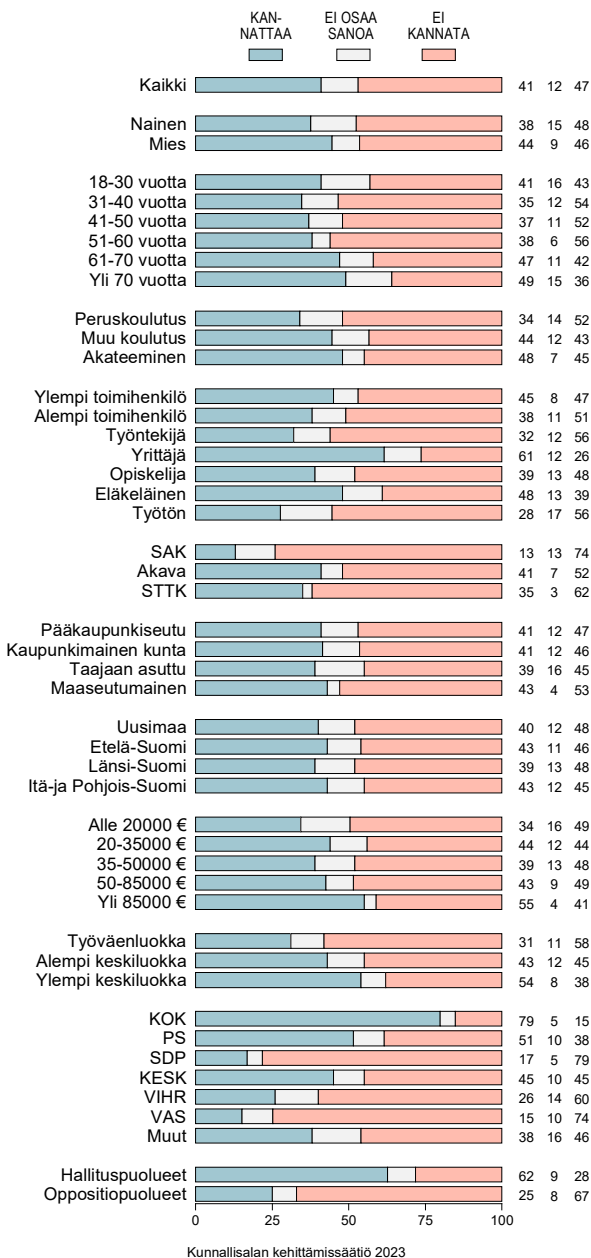

SUHTAUTUMINEN HALLITUKSEN LINJAUKSIIN:
ANSIOSIDONNAISTA TYÖTTÖMYYSTURVAA HEIKENNETÄÄN
JONKIN VERRAN MUUTTAMALLA PORRASTUSTA (%).

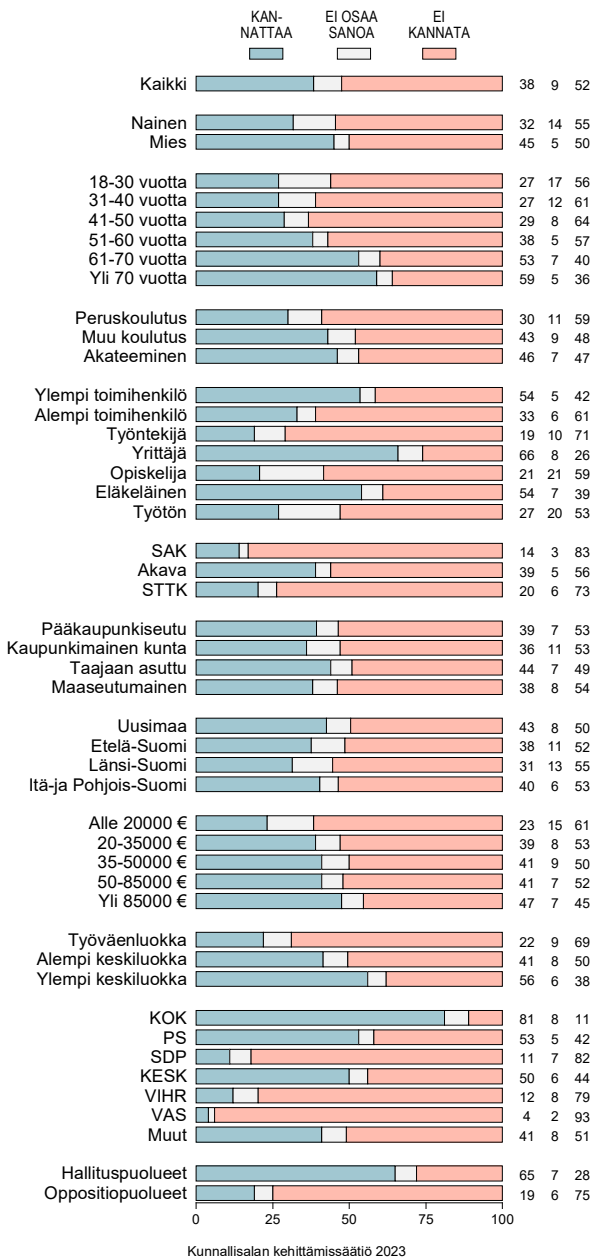
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

SUHTAUTUMINEN HALLITUKSEN LINJAKSIIN:
TYÖSUHTEEN IRTISANOMISTA JA MÄÄRÄAJAISTEN
TYÖSUHTEIDEN TEKEMISTÄ HELPOTETAAN (%).

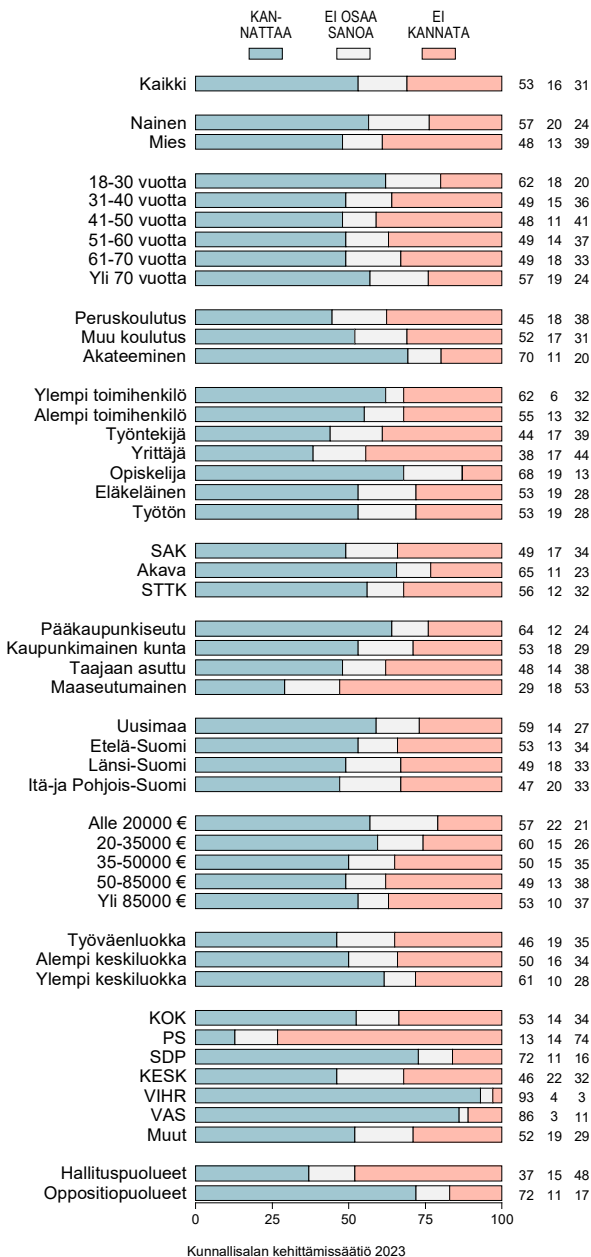

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2023

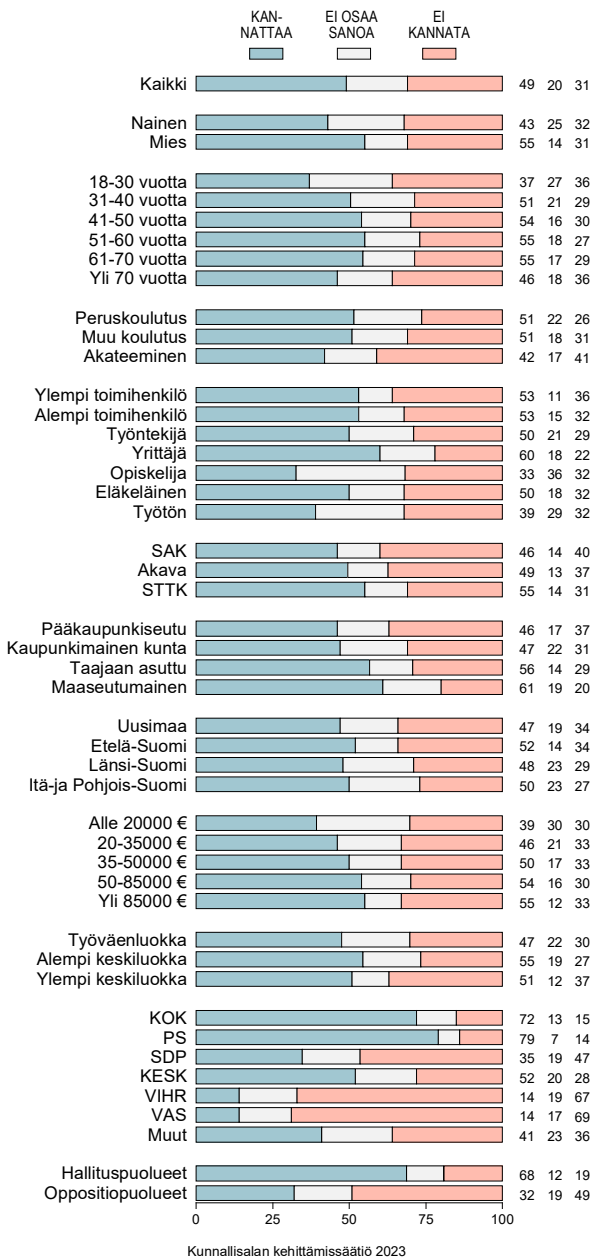
SUHTAUTUMINEN HALLITUKSEN LINJAUKSIIN: LAKKO-
OIKEUTTA RAJATAAN (tukilakot, poliittiset lakot, laittomat lakot)(%).

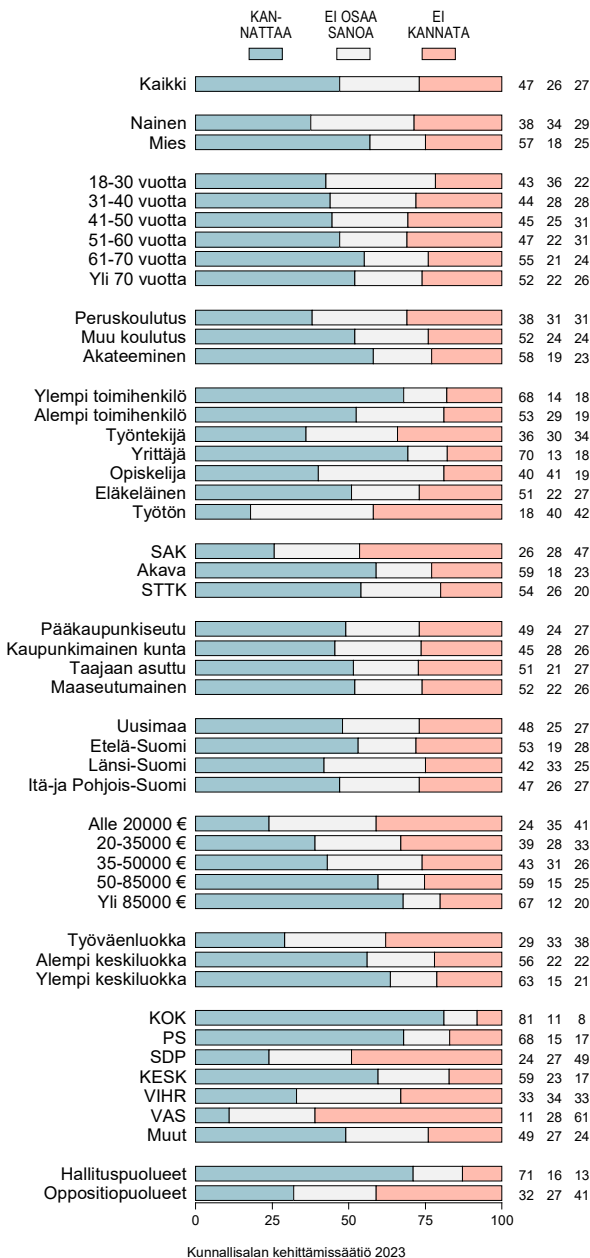
SUHTAUTUMINEN HALLITUKSEN LINJAUKSIIN: VUODEN 2025 HIILINEUTRAALIUSTAVOITTEESTA PIDETÄÄN KIINNI (%).

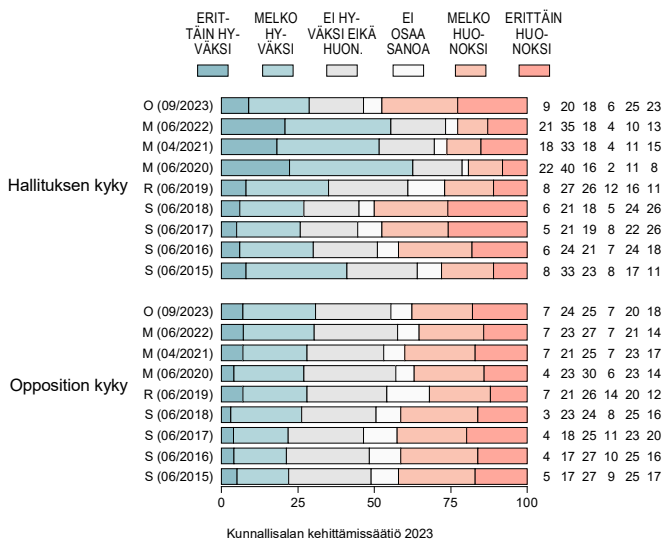
SUHTAUTUMINEN HALLITUKSEN LINJAUKSIIN:
KEHITYSYHTEISTYÖMÄÄRÄRAHOISTA LEIKATAAN (%).

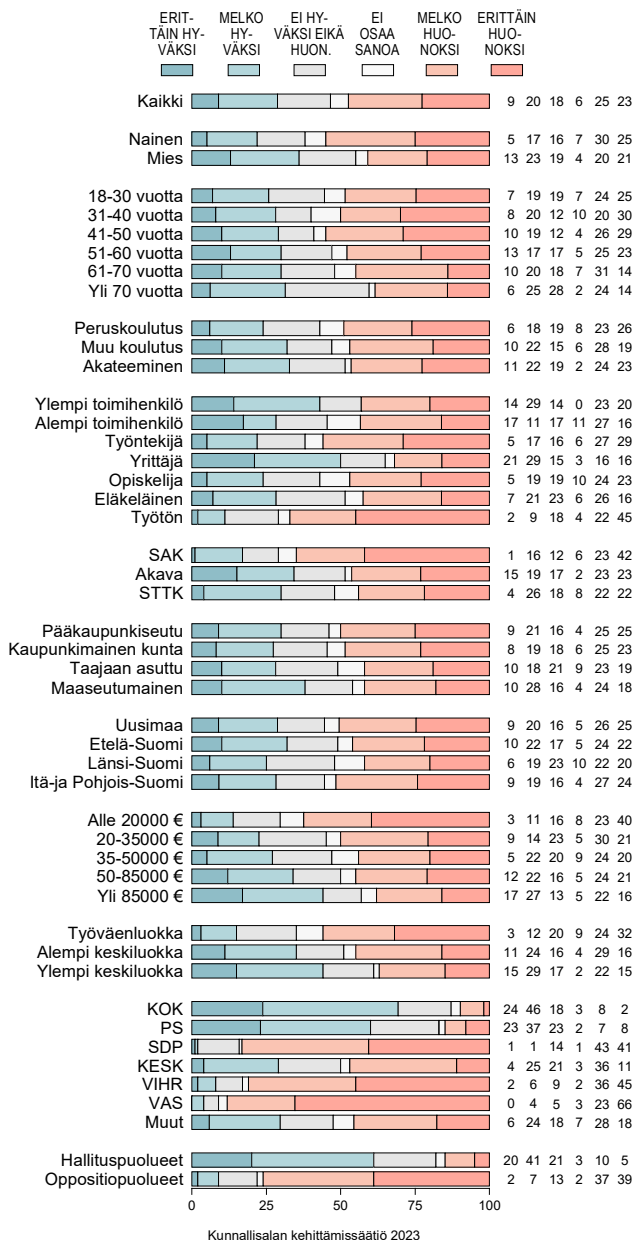
SUHTAUTUMINEN HALLITUKSEN LINJAUKSIIN: JULKISTA TALOUTTA TASAPAINOTETAAN KUUELLE MILJARDILLA EUROLLA TÄMÄN VAALIKAUDEN AIKANA (rakenteelliset toimet, menoleikkaukset, veron korotukset) (%).

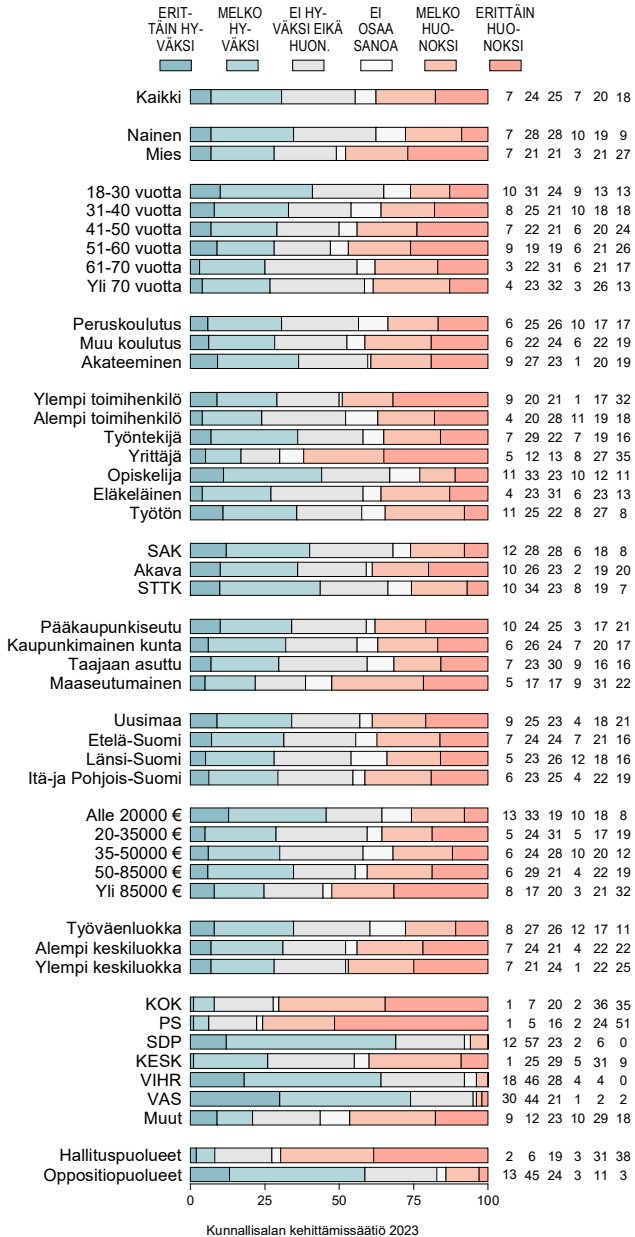
HALLITUKSEN KYKY HOITAA MAAMME ASIOITA JA OPPOSITION KYKY
TARJOTA VAIHTOEHTOJA: ARVIOT SIPILÄN (S), RINTEEN (R), MARININ (M) JA
ORPON (O) HALLITUSKAUSINA (%).

MILLAISEKSI ARVIOI PETTERI ORPON JOHTAMAN HALLITUKSEN KYVYN HOITAA MAAMME ASIOITA SEURAAVAN VAJAAN NELJÄN VUODEN AIKANA (%).

MILLAISEKSI ARVIOI OPPOSITION KYVYN TARJOTA VAIHTOEHTOJA MAAN HALLITUKSELLE (%).

SUHTAUTUMINEN HALLITUSTA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

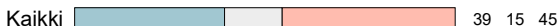
SAMAA MIELTÄ EI OSAA SANOA ERI MIELTÄ

"Maamme nykyinen hallitus hajoaa ennen seuraavia eduskuntavaaleja" (v1)

"Toivon, että maan nykyinen hallitus kaatuisi mahdollisimman nopeasti" (v2)

"Toivon, että maan hallitus pysyy pystyssä, koska eduskuntavaaleissa kansalaiset antoivat tukensa hallituspuolueille" (v3)

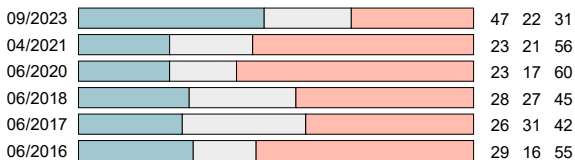

0 25 50 75 100

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

"Maamme nykyinen hallitus hajoaa ennen seuraavia eduskuntavaaleja" (%).

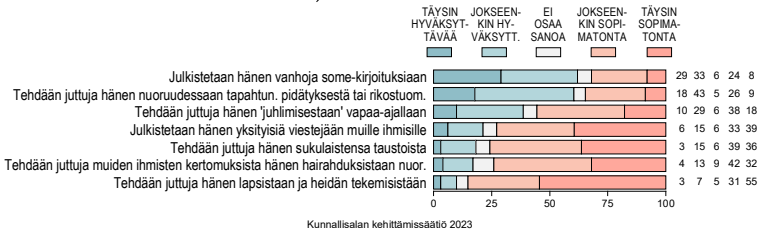
SAMAA MIELTÄ EI OSAA SANOA ERI MIELTÄ

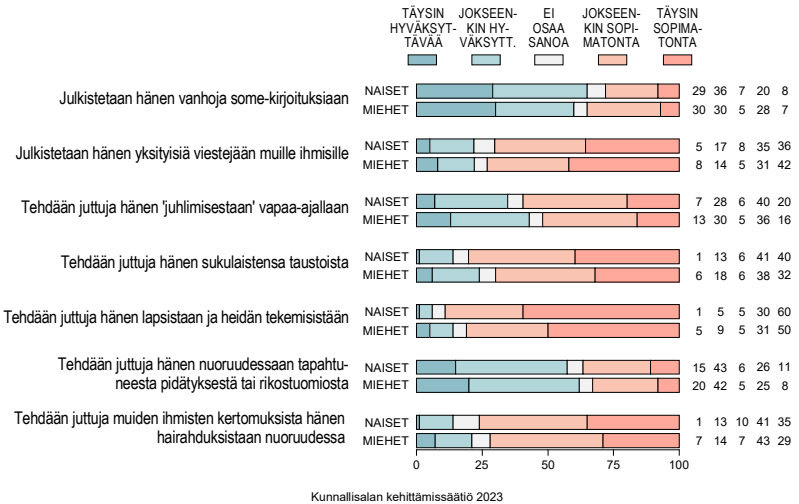
0 25 50 75 100

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2023

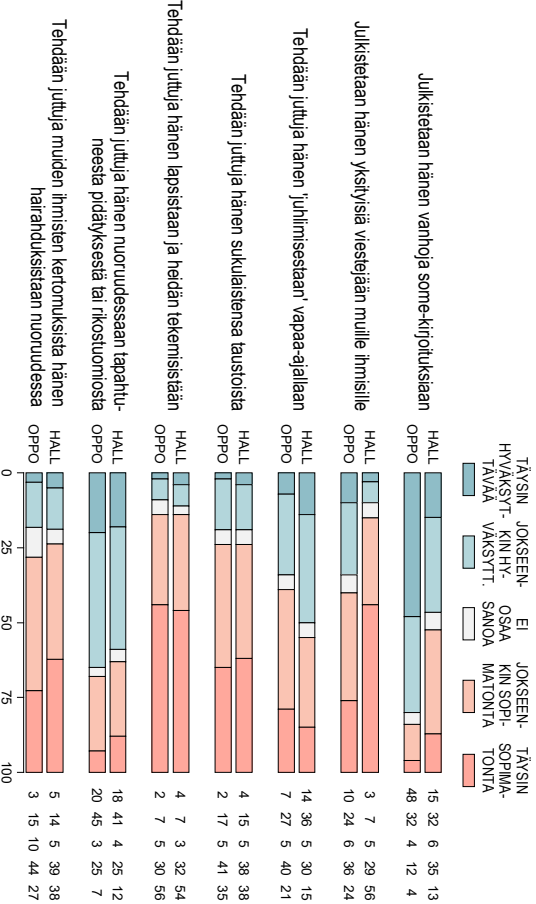
MITEN SUHTAUTUU SIIHEN, ETTÄ MEDIASSA SANOIN TAI KUVIN JULKAISTAAN MERKITTÄVIEN POLIITTISTEN PÄÄTTÄJIEN ELÄMÄSTÄ SEURAAVIA ASIOITA (%).

MITÄ POLIITTISTEN PÄÄTTÄJIEN ELÄMÄSTÄ ON SOPIVAA JULKISTAA: NAISTEN vs. MIESTEN ARVIOT (%).

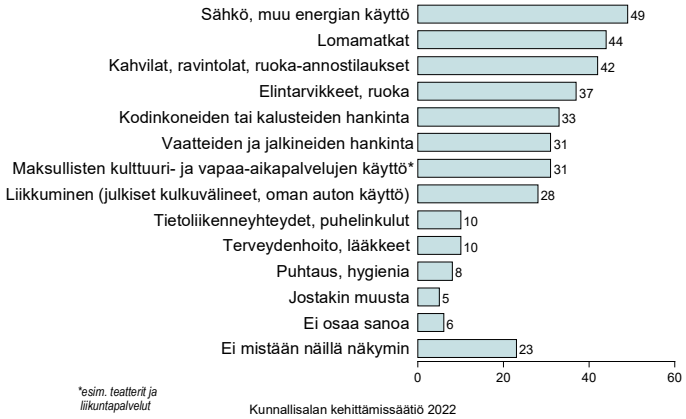

MITÄ POLITTIKSEN PÄÄTTÄJIEN ELÄMÄSTÄ ON SOPIVAA JULKISTAA: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%)

Kunnallisaian kehittämissäätiö 2023

MISTÄ KAIKISTA SEURAAVISTA ASIOISTA ITSE TAI OMA TALOUS JOUTUU
SÄÄSTÄMÄÄN/TINKIMÄÄN SEURAAVAN 12 KUUKAUDEN AIKANA (%).

Polemia-sarjassa ovat ilmestyneet

- 1 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1992
- 2 Erkki Mennola
IDEA KUNNASTA (1992)
- 3 Terho Pursiainen
KRIISIAJAN ETIIKKA (1993)
- 4 Työryhmä Kyösti Urponen (pj.), Raija Julkunen, Olli Kangas,
Jorma Sipilä, Asko Suikkanen ja Petri Kinnunen (siht.)
KASVUSTA VASTUUSEEN
– sosiaalipolitiikan tulevaisuus (1993)
- 5 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1993
- 6 Pekka Ojala–Aulis Pöyhönen
LÄHEISYYSPERIAATE – hallinnon uusjako (1994)
- 7 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1994
- 8 Jorma Hämäläinen–Veikko Teikari
HENKILÖSTÖPOLITIikka PAKKORATKAISUJEN EDESSÄ
(1995)
- 9 Terho Pursiainen
NOUSUKAUDEN ETIIKKA (1995)
- 10 Eero Ojanen
EIPÄJOKI
Fiktiivinen reportaasimatka mihin tahansa suomalaiseen
kuntaan (1995)
- 11 Heikki Koski
KANSALAINEN, KUNTA JA KANSALAISSYHTEISKUNTA
(1995)
- 12 Seppo Niemelä
MUUTOSKIRJA
Rohkaisuksi murroksen maailmaan (1995)
- 13 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1995
- 14 Lauri Hautamäki
MAASEUTU ELÄÄ (1995)

- 15 Juha Kuisma–Heikki Haavisto
KAUPUNKI JA MAASEUTU
– avoliitto vai susipari (1995)
- 16 Olli Pusa
ELÄKEPOMMIN VARJOSSA (1996)
- 17 Satu Apo–Jari Ehrnrooth
MILLAISIA OLEMME?
Puheenvuoroja suomalaisista mentaliteeteista (1996)
- 18 Eira Korpinen
OPETTAJUUTTA ETSIMÄSSÄ (1996)
- 19 Erkki Pystynen
LIITTOKUNTA (1996)
- 20 Martti Sinisalmi
TYÖLLISTÄMISTÄ VAI PALVELUA? (1996)
- 21 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1996
- 22 Olli Mäenpää
KUNTIEN ITSEHALLINTO EU-SUOMESSA (1997)
- 23 Tuula-Liina Varis
KRISTALLIYÖ JOENSUUN KAUPUNGINTALON TORNISSA
(1997)
- 24 Terho Pursiainen
KUNNALLISTEN KÄYTÄNTÖJEN ETIIKKA
Yhteisöopin alkeet (1997)
- 25 Siv Sandberg–Krister Ståhlberg
KUNTALAISTEN KUNTA JA VALTIO (1997)
- 26 Pertti Hemánus
KUNNALLINEN TIEDOTTAMINEN JA JASKA JOKUNEN
Tutkittua tietoa ja tutkimattomia tulkintoja (1997)
- 27 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1997
- 28 Esko Antola
UUSI EU? (1998)
- 29 Eero Ojanen
YHTEISKUNNAN ITSEPUOLUSTUS (1998)
- 30 Pertti Kettunen
ELINKEINOPOLITIIKAN TAITO (1998)

- 31 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1998
- 32 Torsti Kivistö
JOUTILAISUUSYHTEISKUNTA (1998)
- 33 Erkki Mennola
IDEA MAAKUNNASTA (1999)
- 34 Jorma Hämäläinen
MINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 35 SINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 36 Juha Talvitie
KUNTA VAI MAAKUNTA?
Globalisaatio ja regionalismi (2000)
- 37 Juha Sihvola
YKSILÖNÄ YHTEISÖSSÄ
Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään
(2000)
- 38 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2000
- 39 Seppo Niemelä
TULISIELU
Verkostoajan aluekehittäjä (2000)
- 40 Kauko Heuru
ITSEHALLINNON AIKA (2001)
- 41 Heikki Eskelinen
ALUEPOLITIikka RAUTAHÄKISSÄ (2001)
- 42 Matti Wiberg
PALUU POLITIIKKAAN (2001)
- 43 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2001
- 44 Ilkka Virtanen
YLIOPISTOJEN KOLMAS TEHTÄVÄ (2002)
- 45 Arvo Myllymäki
KUNTIEN KUJANJUOKSU (2002)
- 46 Risto Eräsaari
KUINKA TURVATON ON RIITTÄVÄN TURVALLINEN?
(2002)

- 47 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2002
- 48 Pentti Arajärvi
PAREMMINVOINTIYHTEISKUNTA (2003)
- 49 Eero Uusitalo
MAASEUTU KANSAN VAI HALLINNON KÄSISSÄ? (2003)
- 50 Esko Juntunen
KUNNAN ELINKAARIHYPPY
– strateginen kehittäminen ja yhteistyö (2003)
- 51 Pekka Sauri
SUOMEN DEMOKRATISOIMINEN (2003)
- 52 Esko Aho
SATTUMA SUOSII VALMISTAUTUNUTTA (2003)
- 53 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2003
- 54 Seppo Rainisto
KUNNASTA BRÄNDI? (2004)
- 55 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2004
- 56 Markku Lehto
TAKAISIN TULEVAISUUTEEN
– valtion ja kuntien yhteinen taival (2005)
- 57 Tarmo Pukkila
IKÄVALLANKUMOUS (2005)
- 58 Matti Wiberg
VALTA KUNNASSA (2005)
- 59 Soili Keskinen
ALAISTAITO Luottamus, sitoutuminen ja sopimus (2005)
- 60 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2005
- 61 Samuli Skurnik
OSUUSTOIMINNASTA OPPIA?
Kuntapalvelut uudessa talousmallissa (2006)
- 62 Markku Lehto
PELASTUSRENKAAN PAIKKAUS (2006)

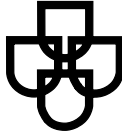
- 63 Pasi Holm
VEROKIRJA (2006)
- 64 Matti Virén
KANSALAISEN KUNTAUUDISTUS (2006)
- 65 Markku Lehto
OI OMA KUNTANI (2006)
- 66 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2006
- 67 Peter Ekholm
POLEMIA – AJATUSPAJAKO? (2007)
- 68 Aatos Hallipelto
PARAS TUOTTAKOON!
Hyvinvointipalvelujen tulevat markkinat (2008)
- 69 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2008
- 70 KUNNON VALTUUTETUT?
Ilmapuntari 2008, osa 2
- 71 Sami Borg
HILJAA HYVÄ TULEE
Puheenvuoro äänestysprosentista ja vaaliaktiivoinnista (2008)
- 72 Matti Wiberg
HALLITSEKO HALLITUS? (2009)
- 73 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2009
- 74 Jussi-Pekka Alanen
HELSINKI
Kansakunnan pääkaupunki – ihmisten metropoli (2009)
- 75 Laura Berg–Mari K. Niemi
KENEN KUNTAVAALIT? (2009)
- 76 Esa Halme–Lauri Kuukasjärvi
UUSI KUNTA VAI KUNTALIITOS –
KUNTALAISEN ITSEHALLINTO (2010)
- 77 Esko Kalevi Juntunen
SULJETUSTA AVOIMEEN –
TALOUDEN GLOBAALIMYRSKY (2010)

- 78 Anne Luomala – Tuomo Puumala
BUDJETTI –
JULKINEN SALAISUUS VAI SALAINEN JULKISUUS? (2010)
- 79 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2010–2011 (2011)
- 80 Terho Pursiainen
MIELEKÄS ELÄMÄ, MIELEKÄS YHTEISKUNTA (2011)
- 81 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAKIRJA – UUDISTUSAJATUKSIA (2011)
- 82 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2011–2012 (2012)
- 83 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAYHTYMÄ PELASTAA? (2012)
- 84 Ari Mölsä (toim.)
KUNTARAKENNEKIRJA (2012)
- 85 Timo Reina
KAHDEN TULEN VÄLISSÄ –
ALUEHALLINNON TILA JA TULEVAISUUS? (2012)
- 86 Tarja Cronberg
ESTEJUOKSU LUOVAAN SUOMEEN (2012)
- 87 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2012 (2013)
- 88 Marja-Liisa Manka, Laura Bordi ja Kirsi Heikkilä-Tammi
PERUSASIOISTA PIENIIN IHMEISIIN –
KUNTAJOHTAMISEN KUVA (2013)
- 89 Kari Välimäki
KAKKUA JAETTAVAKSI (2013)
- 90 Wille Rydman
UNELMASTA PAINAJAISEKSI?
– Kuinka hyvinvointivaltio syö itse itsensä (2013)
- 91 Yrjö Hakanen
MARKKINOIDEN VAI IHMISEN HYVÄKSI?
– Kommunistin puheenvuoro (2013)
- 92 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2013 (2014)
- 93 Heljä Misukka
KOULUTUKSEN SUURVALTA TIENHAARASSA (2014)

- 94 Markku Lehto
MARKKINAT, SOSIAALITURVA JA YKSILÖN VOIMA
(2014)
- 95 Mikael Jungner
SATTUMA, TAHTO JA KOHTALO (2014)
- 96 Juha Kuisma ja Matti Mäkelä
Kylien tulevaisuus (2015)
- 97 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2014 (2015)
- 98 Pekka Sauri
julkishallinto ja sosiaalinen media (2015)
- 99 Eero Ojanen
HYVÄ PÄÄTÖS?
Filosofisia näkökulmia päätöksentekoon (2015)
- 100 Kauko Sipponen
SE SUURI KUNTAUUDISTUS (2016)
- 101 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2015 (2016)
- 102 Päivi Lipponen ja Antton Rönholm
PULPETISTA TABLETTIIN
– suomalainen koulu edelläkävijäksi maailman muutoksessa
(2016)
- 103 Antti Mykkänen (toim.)
MAAKUNTAITSEHALLINTO (2016)
- 104 Heikki Saxén ja Salla Saxén
MITEN BIOETIIKKA VOI MUUTTAA
SUOMALAISTA TERVEYDENHUOLTOA? (2016)
- 105 Raili Mäkitalo
SUOMESTA IKÄIHMISTEN MALLIMAA (2016)
- 106 Karina Jutila
PILAAKO ELIITTI SUOMEN? (2016)
- 107 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2016 (2017)
- 108 Pekka Sauri
KUNNAT JÄLKEEN SOTEN (2017)

- 109 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2017 (2018)
- 110 Veli-Antti Savolainen
GLOKALISAATIO – PAIKALLISEN ISO UUSI KUVA
(2018)
- 111 Anders Blom
MAAN TAPA MURROKSESSA (2019)
- 112 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2018 (2019)
- 113 Jan Erola
UUSIEN IDEOIDEN SUOMI (2019)
- 114 Juha Kuisma
PAIKALLINEN ILMASTOPOLITIIKKA (2019)
- 115 Pekka Sauri
JULKISHALLINTO JA SOSIAALINEN MEDIA 2020
(2019)
- 116 Timo Soini
POPULISMI (2020)
- 117 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2019 (2020)
- 118 Markus Leikola
MAAILMA KORONAN JÄLKEEN (2020)
- 119 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2020 (2021)
- 120 Olavi Ala-Nissilä ja Esa Härmälä
SEUTUKAUPUNGIT JA VOIMAVAROJEN SUOMI (2021)
- 121 Juha Kuisma ja Pekka Sauri
ETÄTYÖ JA MONIPAIKKAISUUS SUOMESSA (2021)
- 122 Arto Haveri
PORMESTARI HAASTAA KUNNANJOHTAJAN
– ONKO JOHTAMISMALLILLA VÄLIÄ? (2022)
- 123 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2021 (2022)

- 124 Timo Kietäväinen
REMONTIN AIKA (2022)
- 125 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2022 (2023)
- 126 Pekka Viljanen ja Eeva-Liisa Hynynen
KIT'TILÄN OPETUKSET –
KIRJA OIKEUSVALTIOSTA JA VIRKAVASTUUSTA
(2024)
- 127 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2023 (2024)

KAKS – Kunnallisanalan kehittämissäitiö rahoittaa kuntia palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tavoitteena on tukea ja parantaa kuntien ja niiden organisaatioiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoitamme hankkeita ja tutkimuksia, joiden arvioimme olevan kuntien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä. Tuloksien tulee olla sovellettavissa käytäntöön. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään ennakkoluulotonta ja uutta uraa luovaa otetta.

Säätiöllä on *Polemiikki*-niminen asiakaslehti ja kaksi julkaisusarjaa:

Polemia-sarja, jossa käsitellään kunnille tärkeitä strategisia kysymyksiä ajattelua herättävällä tavalla.

Tutkimusjulkaisut-sarja, jossa julkaistaan osa säätiön rahoittamista tutkimuksista. Pääosa säätiön rahoittamista tutkimuksista julkaistaan tekijätahon omissa julkaisusarjoissa.

Julkaisut-sarja, jossa esitellään tutkimustietoa tai yhteiskunnallisia keskustelun avauksia.

Toimintamme ja julkaisumme esitellään tarkasti kotisivuillamme www.kaks.fi.

Vuonna 1990 perustettu itsenäinen säätiö rahoittaa toimintansa sijoitustuotoilla.

Osoite	Fredrikinkatu 61 A 00100 Helsinki
Toimitusjohtaja	Jenni Airaksinen, jenni.airaksinen@kaks.fi , p. 050 533 2002
Tutkimuspäällikkö	Sami Borg, sami.borg@kaks.fi , p. 050 345 0811
Taloudenhoitaja	Maarit Vaittinen, maarit.vaittinen@kaks.fi , p. 040 716 4807

Tutustu kotisivuihimme (www.kaks.fi)!

Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2023

Vuosi 2023 oli eduskuntavaalivuosi, ja sen uutisvirtaa hallitsivat myös vuoden 2024 presidentinvaalien kampanjat. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan jatkui, ja Suomessa ryhdyttiin kohentamaan julkisen talouden tilaa. Valtion liksäksi erityisesti hyvinvointialueet julkistivat sopeutus- ja säästösuunnitelmiaan. Tekoälyn mahdollisuudet nousivat yhteiskunnallisen keskustelun keskiöön.

Raportissa on seitsemän pääteemaa: kansalaisten arviot sote-uudistuksesta, suomalaisten suhde teknologian ja tekoälyn kehitykseen, mielipiteet viestintäilmapiiiristä ja sen muutoksista, suhtautuminen maahanmuuttoon, arviot yhteiskunnallisista uhkatekijöistä, presidentin asema ja arvostus sekä yleiset yhteiskuntapoliittiset arviot ja näkemykset.

Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2023 on Kunnallisan kehittämissäätön järjestyksessä 32. kyselytutkimukseen perustuva vuosiraportti. Tutkimus kokoaa keskeisiä havaintoja KAKSin vuoden 2023 gallupeista, ja sen on toteuttanut Verian Oy (ent. Kantar).

